

Ungdom på hybel

- Hvordan ungdommer mestrer fraflytting fra barndomshjemmet

Sunniva Solheim Alvestad

Masteroppgave i sosiologi - mai 2015

Sammendrag

I denne studien har jeg tatt utgangspunkt i hvordan overgangen fra barndomshjemmet til hybel eller leilighet oppleves for ungdommer som går på videregående skole. Dagens ungdommer har flere valgmuligheter enn noen gang, og de velger ofte det som er del av en tradisjon eller det mer attraktive valget. I den fasen ungdommen er i når de begynner på videregående skole, er det mange nye inntrykk og opplevelser. Å ta ansvar for seg selv og hverdagen kan være en utfordring selv for den mest forberedte, for hvor forberedt kan man egentlig være? Ungdommene i denne oppgaven har bodd fra 1 til 2 år hjemmefra, og har gjort seg noen erfaringer om hva den nye hverdagen byr på. Jeg skal se på hvordan de tenker om det nå sammenlignet med hvordan de tenkte om det før de flyttet, og hva som påvirker deres tanker nå.

For å belyse hvordan denne ungdommene mestrer overgangen i den fasen de er i nå, vil jeg ta for meg tre tilnærminger. Prosessen, frihet og hjemlengsel. Oppgaven vil vise hvordan det jeg hadde sett for meg som en overgang de hadde vært gjennom, virkelig er en prosess de fremdeles tar del i. Jeg vil bruke tidligere forskning og teori for å kunne belyse og sammenligne det jeg har skrevet med det som er blitt gjort før. Jeg vil bruke Goffman, Giddens og noe Aakvaag og Mead som teoretisk rammeverk for denne oppgaven. Jeg vil samtidig bruke flere andre begreper for å kunne gjøre rede for mine funn på en best mulig måte. Litteraturen jeg viser til og tidligere forskning vil gi en forståelse av hvordan denne oppgaven kan være med på å berike de sidene av ungdom som jeg selv ikke synes er blitt forsket nok på. Jeg har intervjuet 8 personer som i sin prosess deler informasjon om hverdagsliv, utfordringer og hvordan de ser seg selv i den situasjonen de er i. Jeg håper og tror oppgaven vil gi en innsikt i hvordan ungdom takler utfordringer og hvordan de modnes i en pågående prosess.

Ord i oppgaven: 32143

Forord

Etter en lang, krevende, lærerik og spennende reise er endelig masteroppgaven endelig ferdig. Det føles rart å ha kommet i mål og produsert noe som jeg kan skrive navnet mitt på. Den første jeg vil takke er den viktigste; **Sissel Eriksen**. Tusen takk for støtte, faglig veiledning, konstruktiv kritikk og at du hele veien har presset meg for å få meg til å nå mitt potensiale. Jeg har vært heldig med min veileder, og det er noe jeg alltid kommer til å sette pris på!

Min kjære **Kristoffer**. Takk for at du har kommet med råd, trøstet når fortvilelsen har tatt over og støttet meg gjennom hele denne prosessen. Du har vært min største motivator, samtidig som du har vært streng og ikke latt meg knekke når det har vært på det tyngste. Endelig er jeg i mål, og jeg vil takke deg for å ha holdt meg oppe hele veien.

Mamma, pappa, storebror og lillesøster – dere har fulgt meg hele denne veien. Dere har hele livet mitt fortalt meg at *jeg kan hvis jeg vil*. Endelig er jeg her og jeg kan stolt vise frem noe jeg har produsert med min kunnskap og mine ferdigheter. Skole har aldri vært lett for meg, men kjære mamma, du lot meg aldri få lov til å tvile på meg selv. Takk for at du alltid har hatt troen på meg. Se hvor jeg er nå!

Tiden på masterlesesalen har gått fort. Det har vært tungt til tider, og man har øyeblikk der man tviler på at det kommer til å gå. Men takket være mine kjære studievenninner har det ikke vært lange stunder med fortvilelse. Vi har støttet og motivert hverandre, og jeg aner virkelig ikke hva jeg skulle gjort uten dere. **Caroline, Elise og Hege**; dere har vært og fortsatt er de beste jentene jeg kunne gått gjennom dette med, og jeg vil med glede kunne se tilbake på denne tiden, takket være dere. En spesiell takk til deg, kjære **Caroline**. 5-års studie sammen med deg, har gjort hele denne prosessen så mye mer morsom! Tusen hjertelig takk for samholdet og vennskapet.

Til min lillesøster **Josefine Alvestad**.

Tromsø, 15. Mai 2015

Sunniva S. Alvestad

Innholdsfortegnelse

1 INNLEDNING	1
1.1 BAKGRUNN OG TEMA FOR OPPGAVEN	1
1.2 FORSKNINGSSPØRSMÅL	3
1.3 OPPGAVENS OPPBYGNING	4
2 UNGDOM OG FAMILIE	7
2.1 UNGDOM.....	7
2.1.1 <i>Fantes ungdom før?</i>	8
2.1.2 <i>Ungdom som skoleelev – en og samme rolle</i>	9
2.2 FAMILIEN	9
2.2.1 <i>Familiens utvikling</i>	10
3 TEORETISK TILNÆRMING OG TIDLIGERE FORSKNING	13
3.1 OVERGANG	13
3.2 SOSIALISERING	14
3.2.1 <i>Sosiale nettverk</i>	15
3.3 ROLLE	16
3.4 FRIHET.....	17
3.5 INDIVIDUALISERING OG REFLEKSIVITET.....	19
3.6 SELVSTENDIGHET OG ANSVAR – VALG OG TRADISJON.....	21
3.7 TIDLIGERE FORSKNING.....	21
4 METODE	27
4.1 METODEVALG.....	27
4.2 REDEGJØRELSE FOR UTVALGET.....	28
4.2.1 <i>Rekrutteringsprosessen</i>	29
4.2.2 <i>Det endelige utvalget</i>	30
4.2.3 <i>Presentasjon av utvalget</i>	31
4.3 INTERVJUGUIDE.....	31
4.3.1 <i>Intervjuprosessen</i>	32
4.4 FORSKNINGSETIKK	33
4.5 ANALYSE.....	34
4.5.1 <i>Bearbeidelse av datamaterialet</i>	34
4.5.2 <i>Temasentrert analytisk tilnærming</i>	35
4.6 MINE FORHÅNDSANTAKELSER.....	35
4.7 DRØFTING AV RELIABILITET OG VALIDITET.....	36
5 PROSESSEN FRA UNGDOM TIL VOKSEN	39
5.1 STARTEN PÅ EN NY, MEN FORVENTET PROSESS – VALG OG TRADISJON.....	39
5.1.1 <i>En selvfølge hvor en skal ende opp</i>	41
5.1.2 <i>Familie – trygghet og det kjente</i>	43
5.2 OPPLEVELSEN AV EN PROSESS – EN NY HVERDAG	44
5.3 HVERDAG MED NYE RUTINER – PRAKTISKE RUTINER.....	48
5.4 EN ROLLE SOM MODNES	50
5.5 DET SOSIALE	51
5.6 OPPSUMMERING	53
6 URBAN FRIHET VERSUS RURAL FRIHET	55
6.1 URBAN FRIHET FORBUNDET MED ANSVAR	55
6.2 RURAL FRIHET FORBUNDET MED ANSVARSFRIHET.....	64
6.3 OPPSUMMERING	70
7 HJEMLENGSEL	71
7.1 UTLØSENDE FAKTORER FOR HJEMLENGSEL.....	71

7.2 PRAKTISKE TING UTLØSER SAVN	74
7.3 SAVN KNYTTET TIL OMSORG.....	78
7.4 SAVN KNYTTET TIL SOSIALE NETTVERK OG VENNER	80
7.5 OPPSUMMERING	82
8 AVSLUTNING	85
8.2 VIDERE FORSKNING.....	89
9 LITTERATURLISTE.....	91
VEDLEGG 1.....	97
VEDLEGG 2.....	100
VEDLEGG 3.....	102

1 Innledning

For mange ungdommer er det en selvfølge å bo hjemme til man er ferdig med videregående skole. For andre er det en like stor selvfølge at man må, eller velger å flytte hjemmefra for å gå på videregående skole. En slik endring i hverdagen kan gi utfordringer og usikkerhet, selv for den mest forberedte. I denne masteroppgaven skal jeg se på hvordan denne overgangen fra ung til voksen oppleves for ungdommene, hvordan de håndterer hverdagen etter å ha flyttet for seg selv, hva de forventet og hvilke tanker og erfaringer de har gjort seg etter å ha flyttet.

1.1 Bakgrunn og tema for oppgaven

I en alder av 15 år valgte jeg selv å flytte til Tromsø for å gå på videregående skole. Jeg har flere ganger reflektert over den situasjonen jeg satte meg selv i. Derfor er det interessant for meg å forske på det temaet. Jeg vil finne ut om det er andre som har noen av de samme tankene og opplevelsene rundt temaet som meg, og hvilke tanker ungdommene i dag har rundt det å flytte hjemmefra i ung alder. Jeg ville utforske dette temaet ved å snakke med ungdommene selv, og høre hvordan deres opplevelser er. I følge Wyn og White (1997), sitert i Øia & Fauske (2006:48), er ungdom noe man må se på som en sosial prosess, som en transformasjon fra barndom til, og det er denne prosessen jeg har valgt å legge vekt på ved min beskrivelse av ungdom.

Tidligere sosiologisk forskning på ungdom er ofte knyttet til barnevern, minoritetsungdom, frafall i videregående skole og psykisk helse. Dette tar jeg opp igjen under videre forskning i mitt avslutningskapittel. En viktig faktor for ungdom som flytter for seg selv er hvordan de unge håndterer økonomien sin. Ungdommer som går på videregående skoler og bor hjemmefra får et borteboerstipend på 4157 kroner. Stønadene vil i tillegg variere da de med kun en forelder eller skilte foreldre har rett på mer (Lånekassen 2015). Det er heller ikke uvanlig at elever velger å ta opp studielån i tillegg til stipend, for å kunne betale levekostnader. Stipend og lån har betydning for hvordan levevilkårene til ungdommene er, hvordan de selv synes det er å leve på det beløpet de har disponibelt, og om de får hjelp fra foreldrene.

Samfunnsmessig begrunnelse for å forske på dette temaet er at utflyttingsalder hos de som flytter fra barndomshjemmet ikke er i stor endring. Det som er i endring er grunnene til å flytte ut. Utdanning er i dag viktigere enn jobb og etablering av familie. Og det spiller en rolle hvor man er bosatt – urbant eller ruralt (Moafi & Aamodt 2009). Før var det ikke en selvfølge at man fikk gå på skole etter grunnskolen, frem til utbyggingen av videregående skoler på 1970-tallet. Sosiologien har i lang tid sett på hvordan ungdom endrer seg og hva som er grunnen til det (Heggen & Øia 2005). Siden ungdom og problematikk er blitt mye forsket på de siste årene (Bø & Vigran 2015), ville jeg heller fokusere mitt tema mot ungdom som har valgt å flytte hjemmefra for å gå på videregående skole og ikke har opplevd noen av problemene som tidligere forskning har vært rettet mot. Som livsfase er ungdomstiden i klassiske generasjonsteorier en formingsfase, hvor nye generasjoner møter sin tid uten å være preget av tradisjoner og fortid slik de eldre er (Sosiologisk leksikon 2008:320).

Det ble i 2011 lagt frem tall som viser at 7 av 10 fullfører videregående. Sosial bakgrunn spiller en rolle for hvem som velger å fullføre eller ikke fullføre videregående skole (Chaudhary 2011). Å sette fokuset på ungdom uansett om de kommer seg gjennom prosessen eller ikke, istedenfor kun ungdom som ikke gjør det, tror jeg er minst like viktig. Videregående skoler i distriktene har de siste årene stått i fare for å bli lagt ned. Dette gjør at flere må flytte til byene for å gå på skole, og den overgangen vil bli mer tvunget på enn frivillig. Før var det mer vanlig å ha internater tilknyttet skolene. Dette gjorde bosituasjonen både mer sosial og lettere for de som måtte bo hjemmefra. Det finnes fortsatt noen internater, men disse er mer uvanlige nå, og kan gjøre det vanskeligere for elevene som skal finne plass å bo i distriktene. På Senja og Bardufoss tilbys det fortsatt internatplasser.

Sosiologisk og faglig begrunnelse for å forske på dette temaet er å kunne se hvordan ungdom tilpasser seg ved tidlig fraflytting fra barndomshjemmet, og hvordan de kulturelle og sosiale ferdighetene utvikles i takt med de endringene ungdommen må gjennom. Det er gjort mye ungdomsforskning innenfor sosiologien, men den type forskning jeg har foretatt der jeg ser ungdommene som både ungdom, elev og barn til foreldrene sine har jeg ikke funnet mye av. Sosiologien har i lang tid sett på hvordan ungdom endrer seg og hva som er grunnen til det (Heggen & Øia 2005). Jeg skal studere

ungdommene i kontekst med den nye hverdagen samtidig som de må beherske de forskjellige rollene sine. I følge Frønes (2013) var det ikke før i etterkrigstidens industrisamfunn at "tenåringen" vokste fram som en felles mellomfase mellom barn og voksen for alle sosiale grupperinger. I de siste to tiårene har ungdomstiden undergått forandringer ved at overgangen mellom barndom og ungdom tar form av en egen fase (Frønes 2013:97).

1.2 Forskningsspørsmål

Det overordnede formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan ungdommene opplever overgangen de er i, fra barndomshjemmet til å bo for seg selv for å gå på videregående skole. Ved å belyse hvordan ungdommene reflekterer over denne overgangen ønsker jeg å få svar på hvordan de ser seg selv i forhold til hjemmet, sosialt liv, ansvar og frihet. Den overordnede problemstillingen lyder som følger:

Hvordan opplever ungdommene den overgangen de er i etter å ha flyttet fra barndomshjemmet, og hvordan påvirker denne overgangen deres liv?

Med utgangspunkt i dette forskningsspørsmålet skal jeg besvare disse tilleggsspørsmålene som vil gå under hvert sitt analysekapittel:

- Hvordan oppfatter ungdommene livet etter overgangen og hvordan ser de seg selv i den fasen de er i?
- Hvordan takler ungdommene friheten?
- Har ungdommene hjemlengsel, og i så fall, hvordan snakker ungdommene om hjemlengsel?

Jeg vil altså i hovedsak se på hvordan overgangen ungdommene har vært gjennom påvirker dem, og ut fra dette få et innblikk i hvordan hverdagen deres påvirkes av dette. Jeg ønsker altså å få svar på hvordan opplevelsen av det nye har betydning for valgene de tar. Ungdommene flytter fra en etablert rolle som barn hos foreldrene til en ny rolle alene.

Den nye hverdagen ungdommene er i kan virke enkel nok for de som står utenfor. Det jeg vil belyse med min oppgave er hvordan det virkelig er og hvilke aspekter ved den nye hverdagen ungdommene selv synes er lett eller vanskelig. Å skrive om ungdom uten at det er en problematikk involvert, som barnevern eller rus, er viktig selv om det "bare" er om en ordinær hverdag som mange må gå gjennom. Det ser ut som at ungdom som ikke er et problem kan fort bli oversett. Det er viktig for meg at denne oppgaven kan være med på å vise de forskjellige sidene av en sak det i utgangspunktet ikke er problemer ved.

Jeg vil vise hvordan ungdommens rolle som barn, ungdom og voksen må være tilstede i flere av de tingene de gjør – de kan ikke bare være barn, bare være ungdom eller bare være voksen. Jeg har sett flere ganger at ungdom blir kalt "voksen ungdom" i aviser om de har gjort noe de ikke skulle gjort, og fraser som "slik forventer man ikke av voksen ungdom". Det gjør meg interessert hvordan det i andre tilfeller kan bli brukt som "de er jo *bare* ungdommer", mens andre kaller dem voksne ungdommer. De skal få gå gjennom ungdomstiden med den friheten som følger med det, men de må være ansvarlige voksne som tar mer ansvar enn om de hadde bodd hjemme.

1.3 Oppgavens oppbygning

I dette kapittelet har jeg lagt frem bakgrunnen for valget av tema for oppgaven, i tillegg til å presentere det overordnede forskningsspørsmålet for oppgaven. I kapittel 2 skal jeg presentere ungdom og familie for å belyse hvordan jeg vinkler synet på disse temaene/begrepene i min oppgave. Jeg vil i tillegg gi et bilde av hvilken utvikling både ungdom og familie har gått gjennom. I kapittel 3 skal jeg gi en innføring i teoriene jeg har valgt for å belyse tema i oppgaven. Jeg vil også gå inn på individualisering, rolle og hvordan jeg definerer prosessen jeg ser ungdommene går gjennom. Jeg skal i tillegg presentere teorier som er valgt for å belyse de forskjellige forskningsspørsmålene jeg presenterte i kapittel 1.

I kapittel 4 skal jeg presentere metoden og metodologien i oppgaven. Jeg skal steg for steg gå gjennom forskningsprosessen og presentere de valgene jeg tok underveis. Hvorfor valgene ble tatt, bakgrunn for valgene og problemer jeg møtte på underveis vil også bli presentert. Til sist i kapittelet skal jeg drøfte reliabilitet og validitet i forskningsprosjektet. I kapittel 5, 6 og 7 vil jeg presentere analysen og drøfte funnene. Jeg vil avslutte disse tre kapitlene med en oppsummering.

I kapittel 8 vil jeg se analysekapitlene i sammenheng. I dette avslutningskapittelet vil jeg gå gjennom funnene og svarene på de tre forskningsspørsmålene i tillegg til hovedspørsmålet. Jeg vil også svare på den overordnede problemstillingen i oppgaven. Helt til sist avslutter jeg med noen tanker om videre forskning på temaene som er blitt presentert.

2 Ungdom og familie

I dette kapitlet vil jeg klargjøre begrepene ungdom og familie i sosiologisk sammenheng ved å gi en kort innføring i hvordan utviklingen av familien har vært fra 1950-tallet til i dag. For min oppgave vil det være nødvendig å se begrepene ungdom og familie hver for seg, men også sammen. Her viser jeg hvordan ungdom og familie er en institusjon i seg selv, samtidig som de må ses i sammenheng for å gi en forståelse for hvordan de vil fungere i denne oppgaven. Ungdommene jeg har intervjuet har valgt å bo for seg selv fra tidlig alder og det gjør noe med dem som ungdom, og med familien som institusjon.

2.1 Ungdom

I det sosiologiske leksikon (2008:320) blir ungdom som fenomen definert som noe biologisk, og som en periode i livet hvor mennesker på samme alder gjennomgår bestemte fysiologiske eller mentale utviklingstrekk. Til tross for denne definisjonen er det ikke en lett oppgave å definere ungdomstiden, ikke minst fordi flere trekk som vi før så i sammenheng med ungdomsalderen i vår tid kan knyttes til både yngre og eldre (Heggen, Myklebust & Øia 2001:9). I sosiologien blir ungdomstiden sett på som en fase der forandring lettere finner sted, fordi de unge ikke er festet i forpliktelser og ansvar (Frønes & Brusdal 2010:394). Å være ung handler i stor grad om å velge fremtid. Ofte dreier det seg om kortsiktige valg, fremfor langsiktige valg (Heggen, Myklebust & Øia 2001:13), slik som å bo hjemmefra for å gå på videregående skole. Den Britiske sosiologen Gill Jones (2009) skriver at det er vanskelig å snakke om ungdom, for ungdom kan både være en tilstand og en periode i livet. Barn og barndom er lettere å skille, og man trenger ikke forklare hva man mener med barn om man snakker om det, eller barndom om man snakker om det. Ungdom er i dag ikke definert som det ble definert i det førindustrielle samfunnet. Det som er viktig å forstå, er at ungdom er en tid mellom barndom og voksen, og den tiden der mye endres i livet.

I generasjonsteoriene er ungdomstiden forstått som den formende perioden i livsløpet. Den tyske sosiologien Karl Mannheim (1952), sitert i Frønes & Brusdal (2010:394), forsto ungdomstiden som preget av en form for eksistensiell konfrontasjon med samfunnet. Ungdommen møter verden med friske, nye blikk, uten eldre generasjoners

ballast. Ideen om at de unge står for det nye, kan sies å være en del av vår allmenne kulturelle forestilling. De første offentlige dokumentene etter 2. Verdenskrig som handler om ungdom, var preget av et syn på ungdommer som de som skulle bygge landet. På 60- og 70-tallet vokste det likevel fram bilder av de unge som et problem. Ungdomsproblemet dreide seg mest om unge som hang på gatehjørnet, hvor de kunne komme skjevt ut i tenåringstiden mens de "ventet" på å bli voksne. Tenåringen var industrisamfunnets ungdomsbildet (Frønes & Brusdal 2010:401-402).

2.1.1 Fantet ungdom før?

Det finnes forskere som mener det fantes en ungdomsperiode i europeiske samfunn lenge før moderniseringen på 1700- og 1800-tallet. I følge Heggen (2013:15) knytter Mitterauer (1993) ungdomsfasen til særlig tre statusoverganger mellom barndom og voksen: å forlate skolen, skaffe seg arbeid, forlate hjemmet og stifte familie. Samtidig som Norge nådde sitt høydepunkt som industrisamfunn i første halvdel av 1970-tallet, bar også denne perioden preg av det postindustrielle samfunnets framveksts. Serviceyrker, profesjoner og administrative yrker og unge under utdanning, var i ferd med å øke. Under opprør blant ungdommer i USA og andre steder i Europa på 1960- og 1970-tallet, ble ungdommer i Norge opplyst om kulturelle og politiske endringer; utdanningsinstitusjonen ungdom vokste fram. Det som før var vanlig for ungdommene, ble nå mer fjernt – det ble endringer i forventninger til dem. De skulle nå ta utdanning utover grunnskolen, og etablering og familie som før var satt høyere enn utdanning, ble nå satt til sides (Frønes & Brusdal 2010:395).

På midten av 1900-tallet prøvde forskere å utvikle et allment og varig ungdomsbegrep, men det er sider ved den forskningen som ikke dekker alle aspekter ved ungdom. I følge Heggen (2013) var både kjønn, utdanning, yrkesliv og ekteskap faktorer som ikke ble tatt med, for å kunne skape en allmenne definisjon (Heggen 2013:13). Eksempler på dette kan være hvordan alderen varierer på de som tar utdanning og når man velger å forlater barndomshjemmet. Ungdomstiden som livsfase har endret seg (Frønes & Brusdal 2010:393). I de siste 30 årene har det skjedd en overføring av ungdom fra arbeidslivet til utdanning (Frønes & Brusdal 2010:302). Mange ungdommer er innstilt på hva de har foran seg av utfordringer, men det er likevel mye som tyder på at

forskning på hva unge forventer kontra det de i virkeligheten opplever ikke er satt fokus på.

Ungdommer får ansvar, og det stilles krav til dem når de når en viss alder. Det som likevel gjør dem til ungdom og ikke voksne etter å ha vært barn, er at disse rettighetene er ikke fullt "utvokst". Man kan ha sex som 16-åring, men ikke kjøre bil eller stemme. Man får lov å flytte hjemmefra, men ikke gifte seg. Ungdom er derfor et stadiet der det er formet en bro mellom avhengigheten i barndommen og selvstendigheten i voksenlivet. (Furlong & Cartmel 2007).

2.1.2 Ungdom som skoleelev – en og samme rolle

Når man bruker begrepet ungdom er det som nevnt tidligere ikke en enkel oppgave å aldersfeste ungdomstiden. Utdanning er ikke en like stor grad som før tilknyttet en bestemt aldersfase, og det finnes sammenhenger hos yngre og eldre som kan knyttes til ungdomstiden (Heggen, Myklebust & Øia 2001). Globalisering og fra- og tilflytting gjør at frihet står sterkt hos ungdommer.

Etter å ha søkt litt rundt omkring så jeg at det er blitt skrevet om frafall fra videregående skoler og risikoene ved endringer i ungdommers liv, og den påkjenningen det er for unge mennesker å gå gjennom endringer i hverdagen i tillegg til å begynne på ny skole (Furlong & Cartmel 2007). Det er paralleller med denne påkjenningen og endringene og det temaet jeg har valgt å belyse. Det er samme problematikk, bare at jeg studerer de som i tillegg må flytte hjemmefra. Derfor er det viktig å kjenne forskningen rundt ungdommer og videregående som finnes. Ungdomsforskning er viktig for å alltid kunne følge med på endringene som skjer i denne livsfasen. Det er behov for nytenkning, og det er viktig å fange opp og stille spørsmål ved endringer ved ungdomstilværelsen (Heggen 2012:13).

2.2 Familien

I familiesosiologien er det tradisjonelt sett mor som er betraktet som den nærmeste omsorgspersonen, og den som tar vare på de følelsesmessige relasjonene, mens far er den instrumentelle (Heggen & Øia 2005:48). Vennene og det sosiale nettverket man skaper seg utenfor familien er også betraktet som særdeles viktig, men uansett alder er likevel foreldrene viktigst (Heggen & Øia 2005:48). Forholdet mellom foreldre og barn har mange sider. Foreldre setter grenser, de straffer, gir omsorg, hjelper med lekser, følger opp barna sine i fritida og er deres nærmeste i alle sammenhenger. Informantene mine er ungdommer som har vært nødt til å kutte lengden av barne- og ungdomsdelen i livet sitt. Når ungdom flytter hjemmefra som 15- og 16-åring er de fremdeles i en periode av livet sitt når de trenger omsorg, leksehjelp og grensesetting. Foreldre gir støtte til barna sine og er store og viktige ressurser for at barna deres skal få det så bra som mulig (Heggen & Øia 2005).

I denne oppgaven skal jeg fokusere på den overgangen ungdommene går gjennom etter å ha flyttet fra barndomshjemmet og hvordan de selv ser på seg selv og familien sin etter at de har flyttet hjemmefra. I følge Per Morten Schiefloe (2010:420) er familien den mest grunnleggende sosiale institusjonen som finnes i en eller annen form for alle samfunn. Det er blitt mer og mer vanlig å gå bort fra den tradisjonelle kjernefamilien som standarden, og mer vanlig med mine, dine og våre barn. De forskjellige funksjonene en familie ivaretar er mange, og for min oppgave er det familie som arena for fellesskap, økonomisk støtte, trygghet og rammer. For de fleste mennesker er fellesskapet i familien den viktigste kilden for kjærlighet, emosjonell tilfredsstillelse og trygghet. Familien gir også sosial tilhørighet og plassering i det sosioøkonomiske hierarkiet (Schiefloe 2010:422).

2.2.1 Familiens utvikling

Historisk sett er familieinstitusjonen i endring, og det har blitt uttrykt bekymring for hvilke konsekvenser dette vil ha for familien slik vi kjenner den i dag (Heggen & Øia 2005). Når vi bruker ordet familie og dens utvikling, blir den i sosiologisk forskning delt opp i tre ulike deler. Det handler om hvilke rammen rundt familien som en institusjon –

ungdommene begynne på videregående skole der rammene vil endres. Familien i husholdsfellesskap er en annen del – ungdommene i denne oppgaven går ut av det fellesskapet. Til slutt det familien som subjektiv opplevd tilknytning eller tilhørighet (Sosiologisk leksikon 2008:75). Nummer tre vil være det viktigste fokuset i min oppgave, siden ungdommene opplever familien både når de er hjemme og som adskilt fra dem i byen. I et historisk perspektiv har familiesituasjonen gjennomgått omfattende endringer. Frønes (1998) legger vekt på at nye familieformer har større omsorgskapasitet relatert til barn. Den moderne morsrollen er i langt høyere grad basert på å vise følelser og å gi omsorg.

Hvis man ser tilbake på familiens utvikling er forandringene innad familien slående. Tidsbruk mellom jobb og barnestell er blitt mer lik. Relasjonene mellom familier, arbeidsmarked og velferdsstat har tatt nye former (Leira 2010). Foreldres omsorg og hovedansvar for barn deles mer likt, og det jeg vil se på er om det finnes spor etter at mor fortsatt har mer innflytelse på det emosjonelle plan, mens far på det praktiske. I undersøkelser som Ung i Norge, utført av NOVA (2014), legges det frem tall om hvor ungdom bor. Om de bor sammen med mor og far, bare mor eller bare far og så videre. Det som er gjennomgående for disse undersøkelsene er at det ikke er lagt vekt på de som bor hjemmefra, på hybel eller i leilighet, mens de går på videregående skole. Med dette som utgangspunkt kan jeg ta stilling til hvordan mine informanter snakker om bosituasjonen, og ha fokus på hva de mener. Slik vil jeg finne ut hva som er viktig å ta hensyn til når man videre skal forske på bosituasjonen til ungdommer. Dette vil vise hvordan familiens utvikling har vært med på å utvikle ungdommenes bosituasjon. På slutten av 1980-tallet så man at det var for lite forskning på ungdommer og bosituasjon, og det som fantes av forskning var for smalt både geografisk og tematisk (Kvalem & Wichstrøm 2007).

3 Teoretisk tilnærming og tidligere forskning

I dette kapittelet vil jeg gå gjennom teoriene jeg har valgt å bruke i analysen og drøftingen av empirien. Først skal jeg ta for meg hva jeg legger i grunn for å forklare ungdommenes prosess fra foreldrehjemmet til borteboer. Etter dette vil jeg gå inn på begrepet rolle hos Erving Goffman og begrepet frihet fra Gunnar C. Aakvaag (2013). Til slutt vil jeg gå gjennom individualisering, selvstendighet, sosiale nettverk og sosialisering.

3.1 Overgang

Man kan se på det slik at når ungdomstiden er definert, da er overgangen fra ungdom til voksen definert (Heggen 2012:20). Ulike faser i livet blir markert av overgang til den neste, student til lønsmottaker, ungdom til voksen, samboere til foreldre, og disse overgangene stiller krav til individet (Heggen 2012:20). Ungdom må, som tidligere nevnt, defineres på nytt ettersom samfunnet endrer seg. Ungdom påvirkes av miljøet rundt seg, familien de kommer fra og egne interesser. Det er ikke noen spesielle ritualer som bestemmer at "nå er du ungdom" eller "nå er du voksen". Vi har konfirmasjon som tradisjonelt sett ble sett som overgang fra barn til voksen, men det er ikke noen viktige ritualer for det å bli mer selvstendig. Samfunnet vårt er i konstant endring, og ungdomskulturen like mye. Mer sammensatte og mangesidige overganger mellom ungdom og voksen har også bidratt til et mer komplekst mønster av symbolske markeringer knyttet til ungdom. (Heggen 2012).

Egenverdien, livsvilkårene og den selvstendige statusen har fått større betydning i ungdomslivet, men behovet for å forberede seg til senere etablering, blant annet gjennom utdanning og kvalifisering, er fortsatt en viktig del av ungdomstiden (Heggen & Øia 2005:11). Valg av fremtid krever en viss tilgang på, eller nærvær av alternative tanke- og handlingsmåter. Historisk var det færre slike alternativ på bygda sammenlignet med byen (Heggen, Myklebust & Øia 2001:14).

Formingen av barn og ungdom innenfor avgrensede og oversiktlige sosiale nettverk i lokalmiljøet er svekket. Tradisjoner har mistet mye av den sosialiserende styrken til fordel for mer åpne og globale sosialiserende systemer (Heggen 2012:33).

Ungdomstiden er blitt mer lik for "alle", da videregående er noe "alle" nå tar, i alle fall har mulighet til å ta. I 1994 kom *reform 94*, og denne ordningen sørget for at all ungdom mellom 16 og 19 år fikk rett på treåring videregående skole. Forlengelsen av utdanning kan ses på som en forlengelse av ungdomstiden (Sandberg & Markussen 2007).

Svekkelse av sosiale former gir ungdommene friere tøyler. Det er ikke lenger kun familie, venner, sosial klasse og kjønnsroller som bestemmer hva man skal velge, det er opp til hvert enkelt individ. Denne friheten til å velge vil få konsekvenser for ungdommene og det stilles nye krav, forventninger og utfordringer (Heggen 2012:35). Fokuset på selvstendige valg har endret seg fra 1990-tallet til i dag. Å finne, eller bli klar over sin rolle og hvor man står i forhold til de rundt seg, er noe ungdommene må finne ut av i den prosessen de er i for å bli voksen. Uavhengig av hvor man kommer fra finnes det ungdomskulturelle tradisjoner gjennom språk, uttrykk og symbol (Heggen, Myklebust & Øia 2001). Identitet vedrører en prosess som er lokalisert i individets innerste, men samtidig i sentrum av individets gruppetilhørighet. Identitet viser både til individuelle opplevelser av å være seg selv fullt og helt, og til å være det sammen som andre. For å være den samme som, eller lik seg selv og andre, må man imidlertid også være forskjellig fra andre (Paulgaard 2001:20).

3.2 Sosialisering

En grunnleggende spenning i forståelsen av sosialisering er om barnet forstås som et objekt som formes av ytre krefter, eller som et aktivt subjekt i sin egen sosialisering (Frønes 2013:13). Slik jeg ser det i forbindelse med min oppgave er ungdommene i en prosess der de både påvirker og blir påvirket. De går fra en forvirrende periode i tidlig tenårene til en mer navigerende rolle når de flytter hjemmefra (Frønes 2013). Samtidig som ungdommene skal gjennom opplevelsen å flytte hjemmefra og bli selvstendig, er det en utfordring å skulle sosialisere seg i den nye hverdagen. Sosialiseringprosessen er livslang. Individet vil påvirke miljøet rundt seg, og miljøet vil påvirke individet (Kvelling 2012:20). Ungdomstiden ses på som en fase for frigjøring fra familien (Frønes 2013:14).

Ungdommene jeg skal skrive om i denne oppgaven har flere meninger om forholdet til familien. Primærsosialiseringen de har med seg fra barndommen og hjemmet, vil komme frem når de skal snakke om hvor de kommer fra og hva som er viktig for dem i hverdagen. Den former normer, verdier og forestillinger på et tidspunkt da barnet selv ikke har noen forståelse av verden og ulike fenomener (Frønes 2013:21). I kunnskapssamfunnets sosialisering spiller foreldres ressurser en større rolle enn tilfellet var i industrisamfunnet (Frønes & Brusdal 2010:407).

For å kunne fungere i samfunnet må man forstå de sosiale ferdighetene som må være på plass. Å være en del av et samfunn eller en gruppe vil si at man må kunne delta i både diskusjon, samtaler og konfrontasjon (Kvello 2012). Hos Goffman finner man samhandlingsordenen. Han mener en samhandlingsorden dannes hver gang det forekommer ansikt-til-ansikt-samhandling, det Goffman kaller "encounters" (Goffman 1961). Det kan være vanskelig å komme inn som ny en plass hvis man er vant til et mindre samfunn der alle er venner og kjenner hverandre. I byer kan det være vanskelig å føle seg hjemme om man kommer fra et lite sted om man vil være med på fritidsaktiviteter. Det er ofte slik at en gruppe eller en spesifikk stil tar over enkelte arenaer, og da føler utenforstående seg fremmed og lite velkommen (Jørgensen 2001:40). Dette kan forklare noen aspekter av hvorfor ungdom som faller ut fra videregående skole, gjør det. De er vant til en annen type sosialisering, og den nye og uvante settingen kan bli vanskelig å takle.

3.2.1 Sosiale nettverk

Sosiale nettverk ble som begrep først brukt i begynnelsen av 1970-tallet. Et sosialt nettverk er et sett av relativt varige, uformelle relasjoner mellom mennesker. Et nettverk oppstår når flere relasjoner kjedes sammen i et større system som består av tre eller flere deltagere (Schiefløe 2008:320). Ungdommer som kommer fra en liten bygd vil etter all sannsynlighet ha et godt nettverk med de som bor der. Man kommer fra et lite sted der skoleklassene kanskje er små og en har nære relasjoner med få mennesker. Jeg vil her legge frem den typen sosiale nettverk jeg vil gå inn på: individuelle nettverk.

Individuelle nettverk er de menneskene vi har personlige og direkte relasjoner til. Dette vil for eksempel si familie, venner, naboer og medelever (Schifloe 2008:320). Dette nettverket kan inneholde både sterke og svake relasjoner. Gjennom nettverksrelasjoner kan en skaffe seg informasjon, råd og hjelp til å løse ulike oppgaver (Schifloe 2008:322).

3.3 Rolle

Rolle er et begrep som dukker opp når man skal forske og snakke om mennesket. En rolle er forventningene, normene og reglene forbundet med en sosial posisjon eller oppgave (Sosiologisk leksikon 2008:258). Jeg har valgt å vinkle begrepet ved å se roller som noe individer bevisst utøver, slik det blir definert av den symbolske interaksjonismen. Rollen blir da beskrevet som noe dynamisk og aktivt. Det er noe vi hører til og aktivt kan justere. Erving Goffman definerer rolle som noe man kan spille i sosiale sammenhenger, som en opptreden av det vi selv vil vise (Goffman 1959). Han mener at vi spiller roller for hverandre på en "scene", og målet for den enkelte aktør er å avgi et bestemt inntrykk til omgivelsene og "publikum" – som et teaterstykke. Nærmere bestemt vil aktøren oppnå gjennomslag for en ønsket situasjonsdefinisjon (Aakvaag 2008:75). I følge Jacobsen & Kristiansen (2002) mener Goffman at rollen ikke må forveksles med individets dyptliggende personlighet. Det er først når man går av scenen at man kan være den man virkelig er (Goffman 1959). I denne oppgaven kan ungdommenes overgang fra barn til voksen ses i lys av det beskrevet over. De går fra en etablert rolle som barn og ungdom i familiens hjem til en ukjent rolle på et nytt sted, der de må justere sine valg og daglige gjøremål etter det nye ansvaret de møter. De er fremdeles seg selv, men må justere det de gjør etter behov i hverdagen.

For Goffman er rollen påtatt og planlagt. Det har blitt stilt spørsmål til hvor langt metaforen om roller vil rekke; spiller man en rolle, eller er man en rolle? (Krange & Øia 2013:235). Goffmans retoriske bruk av samfunnet som en scene og individene som roller spilt på scenen, kan støte på problemer i skillet mellom virkelighet og fiksjon. Selv om personene blir i ett med rollen kan det som skjer på scenen aldri bli annet enn et spill (Krange & Øia 2013:235). Goffman selv innrømmer at denne analogien har begrensninger for hvor langt den kan presses (Krange & Øia 2013:235). Likevel mener selv enkelte kritikere av Goffman at han rolleteori fyller et tomrom i sosiologisk teori,

nemlig tomrommet mellom struktur og individ. Det strukturfunksjonalistiske rolleperspektivet fokuserer på roller som samfunnsmessige forpliktelser og rettigheter. Strukturfunksjonalisten Talcott Parsons (1988) presenterer rollebegrepet som noe man har eller er, og ikke noe man gjør (Andersen 2007:246). Han mener at rollen er internalisert i den enkelte, med muligheter for korrigerende og valg (Krange & Øia 2013:235-236).

Når en person eller opptredende spiller samme rolle for samme publikum ved forskjellige anledninger, vil det etter all sannsynlighet oppnå et sosialt forhold. I og med at vi definerer en sosial rolle som utøvelsen av de rettigheter og plikter som er knyttet til en bestemt status, kan vi si at en sosial rolle omfatter én eller flere enkeltroller, og at hver av disse forskjellige rollene kan spilles av den opptredende ved en rekke anledninger overfor samme slags publikum eller overfor et publikum som består av de samme personer (Goffman 1959). Når vi samhandler med andre, trenger vi en oppfatning om hva slags anledning vi står overfor, og dermed hvilken del av oss selv vi skal mobilisere (Goffman 1959).

3.4 Frihet

For å belyse begrepet frihet har jeg valgt som utgangspunkt å bruke Aakvaag da hans innfallsvinkel på begrepet passer fint med hvordan jeg vil bruke frihet i min oppgave. Hans måte å se handling og frihet sammen passer min oppgave, slik jeg vinkler min analyse på ungdommene og den prosessen de er i. Mennesker er frie til å ta valg og mine informanter tar valg allerede fra da de bestemmer seg for hvor de skal gå på videregående skole. Dette valget er et klart tegn på den friheten ungdommer opplever i dag. Frihet oppleves i form av det vi *kan* gjøre og begrensningene på det vi *ikke* kan gjøre (Aakvaag 2013).

Globalisering er et kjennetegn ved den tiden vi lever i nå. Ungdom "hermer" etter hverandre på tvers av landegrensene, og kulturer mister sitt lokale feste (Heggen 2013:78). Det er tilsynelatende friheten som bestemmer. Det er fri flyt av både kapital og informasjon, og disse blir fremhevet som goder (Heggen, Myklebust & Øia 2001). Å vokse opp på et bestemt sted, med et bestemt miljø, vil være en faktor som spiller inn

når ungdom må flytte for seg selv i ung alder. Det finnes ungdom som får leilighet av foreldrene sine, og de får finansiert utdanningen uten å ta opp studentlån. I lomma har de trygghet med seg i form av reiseforsikring og mobiltelefon. Hvis pengene tar slutt, kan de ringe hjem. Slike ungdommer har nødvendigvis større frihet og handlingsrom enn ungdom som på 1960-tallet startet sin voksne karriere med å oppta store lån for å finansiere utdanning og bolig (Krange & Øia 2013: 218). Å ta egne valg og bestemme over seg selv er noe mange ungdommer ser frem til. Det å handle og bestemme ut fra egne valg, der du gjør deg selv ansvarlig for atferden din og de konsekvensene den har, er en måte å se på frihet (Aakvaag 2013:42).

Det er mulig ungdommer ikke tenker over den friheten de har fått servert fra foreldre som jobber hardt og lenge, for å være der de er i dag. Kort sagt, moderne ungdom leker mer (Krange & Øia 2013:218.219). Det er ikke uvanlig å lese i dagens aviser at ungdom får boligstøtte fra foreldre for å kunne gå på videregående skoler eller universitet, for uansett hvor dyrt det er foreldre forsørgerpliktig overfor ungdom til de er ferdige på videregående skole. Å bo i byen er ettertraktet fordi det er urbant og har det meste lett tilgjengelig. Å forbinde frihet med å forlate barndomshjemmet er ikke rart. Man får frihet til å gjøre som man vil og bestemme sine egne rutiner i hverdagen. Det samfunnet vi kjenner i dag er ikke like klassesdelt som før, men skal man se på jobbvanene til ungdom er det et klasseskille som kan tyde på hvilket mønster dette har. Ungdom jobber mye, og av ungdom i alder 15 år og oppover jobber så mye som 56% av dem (Eriksen 2015).

I følge Paulgaard (2001:25) hevder Thomas Ziehe (1984) at alt i prinsippet er mulig, fordi de unge ikke lenger er utsatte for tradisjonelle bindinger. Ungdommer kan så å si velge fritt hva de vil gjøre etter ungdomsskolen. De fleste velger videregående skole (SSB 2012). Det som kan være negativt med dette er at jo mer frihet ungdommer får til å ta valg, jo mer press er det på dem for å realisere seg selv og gripe mulighetene (Paulgaard 2001:25). Aakvaag (2013:57) ser dette i lys av beslutningsfrihet. "jeg er fri i den grad jeg selv velger hva jeg vil gjøre", sier Aakvaag. I fraværet av en fastlagt "natur" eller "essens" må mennesket selv velge hvem det skal være, og hva det skal gjøre. Innen sosiologien finner vi dette frihetsbegrepet særlig inkorporert i individualiseringsteorier som fremhever at i "flytende" samfunn der sosiale roller, identitet og roller er åpne og

utydelige, "tvinges" den enkelte til å velge langt mer enn i "faste" samfunn der dette ikke er tilfellet (Aakvaag 2013:57-58).

3.5 Individualisering og refleksivitet

Ungdom må foreta en rekke valg som tidligere generasjoner slapp – på godt og vondt. Raske endringer i arbeidsliv og utdanningssystem, en eksplosiv utvikling av nye medier, en tilsynelatende endeløs globalisering; alt dette har gjort at måten man før skulle leve på, ikke gjelder i dag (Skogen 2001:58). Med individualisering mener jeg det enkelte individets handlingsevne og unikhhet (Heggen & Øia 2005:16). Giddens legger vekt på at den enkelte må administrere sitt eget liv (Øia & Strandbu 2007:22). Individualisering er de senere årene blitt drøftet i sammenheng med det å flytte hjemmefra. Det er lenge siden vi så korte og forutsigbare overganger fra skole til arbeidsliv, slik som før (Heggen 2012:30). Nå skjer det ved å flytte hjemmefra i tidlig alder for å gå på skole, ikke arbeide. I tiårene etter krigen var det grunnskole, deretter arbeid som gjaldt. Ungdom i dag har lengere skolegang foran seg, men for de som må flytte hjemmefra er det fortsatt tidlig en må ut for å klare "seg selv". Institusjonene som var helt grunnleggende i barns og unges sosialiseringssprosess – kjønn, sosial klasse, tilknytning til organisasjoner og lokalsamfunn, får gradvis mindre påvirkning på individene, og kanskje særlig på ungdom som er i en situasjon der de skal finne sin plass eller stake ut en kurs for å etablere seg som voksen i dette samfunnet.

Forfattere som Beck, Giddens og Bauman retter oppmerksomheten mot konsekvensene av de omfattede endringene som de vestlige samfunnene gjennomgår på det sosioøkonomiske planet. De peker på hvordan det moderne industrisamfunnets strukturer fragmenterer, at institusjoner forvitrer, og hvordan folks livsbetingelser, livsbaner og erfaringer forandres som konsekvens av historisk endring. I våre dager er det en utbredt oppfatning at de unges erfaringsverden innenfor en kort tidshorisont har forandret seg radikalt, og fortsatt endrer seg raskt (Krange & Øia 2013:34). I følge Aakvaag (2008:270) har sosiolog Ulrich Beck erstatter industrisamfunnets kjønnsarbeidsdelte kjernefamilie, med det han kaller postfamiliale. Familien, blir ifølge han ikke borte, men endrer seg kraftig. Familien er blitt mer forhandlingsbasert, der barn og foreldre jobber mer sammen, uten den autoritære foreldre.

I følge Heggen (2012:31) har Giddens (1991) et viktig bidrag for en ny forståelse av ungdom, blant annet i hans bok *Modernity and Self-Identity*. I følge Heggen (2012:31) mener Giddens at barn etablerer en grunnleggende tillit som de bærer med seg resten av livet, som en slags forventning til bruk i risikofylte eller sårbare situasjoner eller overganger, om at ting vil gå bra. Ut fra dette kan man tolke at Giddens legger stor vekt på foreldrenes og familiens betydning for å legge et psykologisk grunnlag, for å skape individer som kan møte senere livsfaser med tillit og trygghet. Ungdomsforskere har ofte lagt vekt på at fremtida i dag framstår som mer uoversiktlig og risikopreget enn noen gang før. Grunnen er at de institusjonelle determinantene som rammer inn tidligere generasjoners overgang fra barn til voksen, langt på vei har sluttet å virke. Konsekvensen blir at ungdom, uansett sosial bakgrunn, møter helt andre utfordringer enn det deres foreldre i sin tid gjorde. Moderne ungdom og moderne ungdomstid lar seg ikke sammenlikne med noe kjent tidligere historisk eller sosialt fenomen (Krange & Øia 2013:35).

I følge Collins (1994), mener George Herbert Mead at selvet er delt opp i tre deler: jeg, meg og den generaliserte andre. Fra Mead betyr det at *jeg* er selvet som reagerer på omgivelsene våre. Ungdommene som flytter hjemmefra vil respondere på det som skjer i den nye hverdagen deres. *Meg* er slik vi selv oppfatter at vi er med bakgrunn i vår sosial atferd og erfaringer. Dette kan påvirke hvordan ungdommene ser seg selv i forhold til de som kommer fra byen, de som alltid har bodd der de er ny. Den generaliserte andre er hvilken oppfatning vi har av andre sine forventninger til vår sosiale atferd (Collins 1994). Når kunnskapen ikke lenger ligger innebygd i de sosiale strukturene individet står i, men tvert imot fremstår som konkurrerende alternativer, må individet reflektere og gjøre valg på egen hånd. Det skjer en individualisering. Refleksivitet betyr her at individet i økende grad må forholde seg til seg selv og sin egen plass i samfunnet – altså en selv-refleksjon. Det moderne mennesket må kunne skape seg selv der det tradisjonelle mennesket kunne lene seg mot tradisjonene (Frønes 1994:127). Ungdomstida kjennetegnes mellom annet ved at tabuer fra barndommen skal innlemmes i et legitimt handlingsrepertoar. Ungdom prøver ut, tester og bryter grenser (Krange & Øia 2013:46).

3.6 Selvstendighet og ansvar – valg og tradisjon

Ifølge Aakvaag (2008) mener Beck er vi dømt til å velge. Det er ikke noe som har gjort at vi plutselig vil velge noe selv eller skal leve vårt eget liv, det er noe Beck mener er en strukturell tvang fra den andre moderniteten (Aakvaag 2008). Det som skjer når ungdom får flytte for seg selv, er opplevelsen av muligheter. Individets handlingsrom utvides, og med det følger større bevissthet for rett og galt, ting som skal prøves ut og seg selv (Øia & Fauske 2006:33). Under sosialiseringen gjennom oppveksten blir barn påvirket av sine foreldre og miljøet rundt dem. Det som skjer når de blir eldre og kommer i ungdomsårene er at påvirkningen fra foreldrene blir mindre og de må finne seg selv. Man må selv ta ansvar for å regulere sitt livsløp (Aakvaag 2008: 270). Påvirkningen fra foreldrene forsvinner ikke, men det er snakk om at prosessen med å bli voksen krever bevisste handlinger fra foreldre, som veiledning og hjelp. Målet ved å gjøre ungdommer selvstendig er å gi dem uavhengighet som en ferdighet, det å være klar over hva som vil møte dem i kampen om tilværelsene (Øia & Fauske 2006:47).

Ungdom er i en fase av livet der de er i konstant utvikling. Mennesket har potensialer som må realiseres (Aakvaag 2013:63), og da må man krysse mellom det man er vant til og det man vil gjøre fremover. Ungdommer har mønstre de har fulgt i oppveksten, og de vet hva som er rett og hva som er galt. Ansvar og ansvarlighet har i generasjoner vært en del av familiens viktigste verdier. Hovedvekten er tradisjonelt blitt lagt på det man kan kalle sosial ansvarlighet. Det vil si det ansvaret vi har overfor andre mennesker, overfor de avtalene vi inngår og så videre. Oppmerksomheten rundt individet har i midlertidig blitt satt fokus på, her snakker man om den personlige ansvarligheten (Juul 2003:73). Det vil si at hver og en av oss har ansvar for seg selv, sitt liv, sine egne følelser, handlinger og valg (Juul 2003:73.) Da jeg vil belyse hjemlengsel hos informantene i analysen min, har jeg valgt å drøfte det ut fra frihetsbegrepet, selvstendighet og ansvar. Disse faktorene er det som vil spille inn som utløsende for hjemlengselen.

3.7 Tidligere forskning

Det var ikke før siste halvdel av 1800-tallet at barn og ungdom ble gjenstand for mer systematisk vitenskapelige studier innenfor de forskjellige retningene. Denne

faglitteraturen har hatt stor innflytelse på vår forståelse av barn og ungdom, hva deres behov er og hva slags risikoer de utsettes for i oppveksten, og hva slags potensiale barn og ungdom har for vekst og modning (Øia & Fauske 2006:14). Ungdomsforskningen er tradisjonelt en "problemløser-forskning". Det vil si at de fleste av temaene som blir forsket på henger sammen med ungdom som samfunnsmessig blir sett på som et problem. Dette gir utgangspunkt for noe ungdomsforskere vil løse. Sosiologiens forskning på ungdom har tatt på seg ansvaret for å forske på ungdomsgrupper som er sosialt avvikende (Drotner 1993). Dette med problemløsning i sosiologisk forskning av ungdom oppdaget jeg da jeg begynte mitt søk etter tidligere forskning. Å søke på statistisk sentralbyrå etter ungdom vil vise dette. Det vil gi linker til ungdom og lovbrudd, ungdom og barnevernet, ungdom og skole og så videre. Det er linker til ungdom og familie, helse og slikt, men innenfor disse punktene er det ikke skrevet om ungdom som ansvarsperson tilknyttet til fraflytting. Der det skrives om bosituasjonen er det skrevet om barn bor hos mor eller far, altså om de er skilsmissebarn eller ikke.

Hos Heggen (2013) finner man at "problemungdoms-forskning" innenfor et sosialpsykologisk og sosiologisk perspektiv, hadde en pioner i den amerikanske sosialpsykologen A. B. Hollingshead. Han introduserte forskning med større vekt på hvordan samfunnsmessige forhold innvirket på ungdom. Hollingsheads mest kjente arbeid er studien Emstown's Youth fra 1940, på grunn av krigen først publisert i 1949. (Heggen 2013:17). Det mest interessante med Hollingsheads studie er at han tydelig viser sammenhengen mellom ungdoms forhold til skole, familie, fritid og deres sosiale bakgrunn. Ungdom kan bare forstås i sosial sammenheng (Heggen 2013:17).

Unn Doris Bæck (2004) skriver en artikkel om hvordan ungdom fra rurale områder velger fremtidig bosted og hvordan ungdom fra byer velger fremtidig bosted. Det hun finner i denne artikkelen er at det distinkte skille mellom by og bygd ikke har så mye å si for ungdom når de skal velge en plass å bo. Det som spiller inn er jobbmuligheter fremfor tilhørighet. Bygd er noe man kobler med tradisjon og by er noe man kobler med det moderne. Hun skriver at de største sosiologiske forskjellene mellom by og bygd kan forklares med Tönnies (1963) konsept om Gemeinschaft og Geselleschaft. Bygd symboliserer noe trygt, kjent, nærhet mens by symboliserer fart, spenning og individualisering (Bæck 2004).

Ungdata er basert på lokale ungdomsundersøkelser, der ungdom over hele landet svarer på spørsmål om ulike sider ved deres liv og livssituasjon (Ungdata 2014). Disse undersøkelsene er i hovedsak rette mot ungdom som går på ungdomsskole og altså bor hjemme. Det er lett å finne forskning på ungdom der det går på det mer generelle ved å være ung. Trivsel i hjemmet, hvor man bor, hvem man bor sammen med og hvor ofte man er på besøk hos venner er spørsmål som bli tatt opp. Det er undersøkelser som viser hvordan ungdom har det på landsbasis, men som nevnt tidligere er slik forskning mindre interessant for sosiologien fordi det er uproblematisk.

Halvor Fauske (2001) har prøvd å forklare hva som gjør at ungdom flytter. De fleste som flytter, er unge. Han skriver at høgskoler og videregående skoler er blitt såpass desentralisert at det ikke skal være noe problem å bo hjemme mens man går på skole. Ja, man kan bo hjemme og gå på skole i mange tilfeller, men utflyttingen skjer ofte fordi det er mer attraktivt å bo i mer urbane strøk. Den norske flyttegranskingen i 1972 fant ut hva som var de mest vanlige flyttegrunnene i de forskjellige fasene i livet. Gruppen jeg har undersøkt, altså ungdom, flyttet den gang på grunn av utdanning, jobb eller giftemål (Fauske 2001:155). I dag er det mer vanlig at utdanning og jobb gjør at de flytter. Slik forskning som ser på grunner til at ungdom flytter, er det skrevet en del om. Hvordan det går etter å ha flyttet er det ikke mye jeg har funnet om. Mariann Villa (2000) har skrevet om hvorfor noen velger det rurale mens andre velger det urbane. Hennes analyse viser at det er trygghet i det rurale som gjør at noen bor der, mens det er livsfase og hvilke behov man har i hverdagen som gjør at noen velger det urbane. Slik forskning viser at man vil bo nært det stille og avslappende, mens behovene man har for sosialisering og muligheter gjør at en fase i livet passer bedre i by. De hun har snakket med er unge mennesker som er eldre enn mine informanter og voksne som har flyttet på seg, altså 20-25 år og oppover. I nyttårstalen sin i 1995 etterlyste daværende statsminister Gro Harlem Brundtland "nabokjerringa". Hun trakk dette frem som et symbol på et trygt og godt nabolag. En intervjuundersøkelse viste at et trygt, godt og stabilt nabolag er noe de fleste forbinder med bygda, ikke byen (Normann 2009).

I følge Paulgaard (2001) beskriver Margaret Mead en generasjonskløft som har en global karakter. Dette ser hun i sammenheng med at utviklingen innenfor moderne

teknologi og kommunikasjon har bidratt til å bryte ned tidligere grenser og avstander (Paulgaard 2001:24) Avstandene er mindre fordi vi er villige til å reise eller flytte for å oppnå det vi vil. I tillegg er terskelen lavere for avstander fordi vi har kommunikasjon og teknologi som gir oss den muligheten. Ungdom som flytter hjemmefra har all mulighet til å kontakte foreldrene sine og reise hjem til de, uten problem. Videre mener Paulgaard (2001) at ungdomsforsker Thomas Ziehe også fokuserer på sammenhenger mellom samfunnsendringer og endringer av ungdoms sosialiseringsbetingelser. På samme måte som hos Mead fremhever Ziehe bruddet med det fortidige som et vesentlig kjennetegn ved vår tids situasjon (Paulgaard 2001:25).

Utenlandsk forskning på feltet ser ut til å sette mer fokus på hvordan flytteprosessen påvirker de unge. Steven Garasky (2002) har skrevet om hvor ungdom flytter, i en sammenlikning av urbane og rurale ungdom. Hvor de velger å dra når de flytter hjemmefra. Hans studie kan sammenlignes med Villa (2000) på det planet at de begge ser på hvorfor de velger å bo der de bor. Det Garasky finner ut er at det som er viktig for de urbane ungdommene, er ikke viktig for de rurale, og vice versa. De urbane ungdommene er mer knyttet til foreldre, mens de rurale som har bodd hjemmefra lengre enn dem, er mer mobile.

Det jeg har funnet i løpet av den tiden jeg lette etter tidligere forskning er at det finnes mye utenlandsk forskning på det. Både fra USA, Storbritannia og Australia. Disse landene er svært fokusert på hvordan fraflyttingen påvirker ungdommer som går på college og de ungdommene som må gå på boarding Schools. Forskning fra USA har blant annet vist hva som forårsaker hjemlengsel, og hvordan man skal definere det fra andre tilstander. Baier & Welch (1992) skriver om det å skille hjemlengsel fra andre psykiske lidelser. Analysen de har skrevet går inn på hvordan hjemlengsel blir sett på som et fenomen blant barn som må på sommerleir. De vil vise at det ikke er kun barn som opplever dette, og at det er forskjellige hendelser som vil utløse hjemlengsel – uansett hvor gammel man er. De mener barn kan få det av separasjonsangst fra foreldre. I følge Baier & Welch har Hamessley (1987) gjort en studie på pensjonister på en slags sommerleir for eldre, der han mener hjemlengselen deres er basert på nostalgi. Det er altså forskjellige grunner til hjemlengsel, og det kan forekomme i hvilken som helst alder. Typiske symptomer på hjemlengsel kan være manglende empati, dårlig søvn,

dårlig appetitt, miste følelsen av empati og følelsen av usikkerhet (Eurelings-Bontekoe, Vingerhoets & Fontijn 1993).

I en doktoravhandling fra Universitetet i Oslo har Ole Trygve Stigen skrevet en doktoravhandling om ungdommer fra én bygd på Sørlandet. Han har utført en studie av overgangen til voksenlivet, med vekt på utflytting fra foreldrehjemmet, for unge fra Vennesla kommune. I denne oppgaven skriver han i et livsløpsperspektiv om ungdom og har utført en spørreundersøkelse. Som han skriver avslutningsvis er oppgaven hans en av de første studiene innen norsk sosiologi av aldersplassering av utflytting fra foreldrehjemmet. Han har i likhet med denne oppgaven sett på prosessen, og hvordan flyttealder må ses i grunnen til flyttingen. Denne oppgaven fant jeg som det nærmeste jeg kunne knytte min oppgave mot, og den ga et innblikk i hvordan sosiologisk forskning på ungdom er begrenset til problematikk. Stigen (1998) skrev denne oppgaven for mange år siden, og jeg synes derfor det er interessant å se hvordan han forsker på de som forlater av andre grunner enn videregående skole, for det kan gi et hint om hvordan det er forskjell på utflytting fra foreldrehjemmet fra sør i landet til nord. Min oppgave vil på et vis være en lignende sak som han har gjort, bare at vi har gjort det i forskjellig landsdel og med forskjellige utflyttingsgrunner.

4 Metode

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for metoden som ble brukt i min undersøkelse. Jeg vil gå inn på metodene som blir brukt og hvorfor de blir brukt. I kapitlet vil det bli lagt frem hvilke fremgangsmåter som ble brukt for innhenting, analyse av materialet og de valgene som ble tatt underveis. Jeg vil i tillegg vise hvilke etiske hensyn jeg tok, og hvilke utfordringer jeg møtte på veien.

4.1 Metodevalg

Tema for oppgaven er ungdom og selvstendighet, og jeg ville se på overgangen fra barn til voksen som følge av å flytte hjemmefra i ung alder for å gå på videregående skole i Tromsø. Jeg ville finne et forskningsspørsmål som ville være mulig å besvare, jeg måtte finne noe som var forskbart blant ungdommene. I kvalitative studier blir svarene komponert i møtet mellom forsker og informant, som kan gi flere svar heller enn en konklusjon (Nilssen 2012).

Å velge kvalitativ metode var noe jeg bestemte meg for tidlig i prosessen. Jeg var trygg på metoden og mente undersøkelsen ville bli best som kvalitativ studie. Målet med undersøkelsen var å få svar på hvordan ungdommene opplever den overgangen de har opplevd med å flytte fra barndomshjemmet, og hvordan den overgangen påvirker dem. Disse spørsmålene ga meg en pekepinn om at kvalitativ metode ville være det mest fruktbar å benytte, med intervjuundersøkelse som metode. Intervju som de jeg ville gjennomføre gir et godt grunnlag for å få innsikt i deres erfaringer, tanker og følelser rundt temaet (Thagaard 2009:87).

For det jeg ville finne ut av, mente jeg selv at kvantitativ metode ikke ville egnet seg. Observasjoner var utelukket da dette ikke ville gitt meg de svarene jeg trengte, på en fruktbar måte. Jeg kunne ha observert ungdommene sammen hjemme hos seg, men var redd dette ville føre til en uekte relasjon mellom ungdommene og omgivelsene. Gruppeintervju var heller ikke aktuelt da jeg tenkte det ville være vanskelig for ungdommene å åpne seg for ukjente i en gruppe. Dette ville samtidig kunne blitt interessant siden det kunne blitt diskusjoner. Jeg valgte likevel å ta intervju med

informantene en og en, for å få de til å snakke med meg, og ikke måtte være redd for hva andre tenkte om det de sa. Jeg foretok semistrukturerte intervju, der jeg hadde en intervjuguide å forholde meg til. Jeg hadde punkter jeg skulle innom, og informantene fikk snakke fritt om temaet, da jeg bare styret dem inn på de punkter jeg ville ha dekt (Larsen 2010).

Forsker og deltakere kan oppfatte virkeligheten forskjellig (Nilssen 2012), derfor ble det viktig for meg å definere for meg selv hva jeg la i ord som selvstendighet og ansvar før jeg skulle snakke med informantene. Jeg antok at de hadde sin forståelse for hvordan hverdagslige ting defineres og utføres, og dermed ble det viktig at det var klare definisjoner av hva *jeg* mente og hva *de* kom til å mene. Hovedfokuset var å på enklest mulig vis gi dem en forståelse av hva jeg ville med det jeg kom til å spørre om.

4.2 Redegjørelse for utvalget

Målet med oppgaven var å forske på ungdommers syn på det å flytte hjemmefra for å gå på videregående skole. Men jeg måtte tenke over hvem jeg ville intervju, og hva som skulle være forutsetningene. Jeg hadde bestemt meg for at jeg ville snakke med ungdommer som kommer fra distriktene rundt Tromsø. Siden jeg selv kommer fra en liten plass, og måtte flytte hjemmefra for å gå på videregående skole i Tromsø, så jeg det som et godt utgangspunkt for å komme i kontakt med ungdommene – jeg har vært en av dem.

Informantene ble valgt ut fra et strategisk utvalg. De var altså informanter som besitter egenskaper og kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen undersøkelsen skal svare på (Thagaard 2009:55). Jeg hadde på forhånd bestemt meg for at jeg ville ha både jenter og gutter i utvalget mitt. Jeg fikk til slutt 4 jenter og 4 gutter i alder 17-20 år. Det var ønskelig for meg å representerte begge kjønn i oppgaven min, i tilfelle det skulle komme frem noe som viste sterke forskjeller på kjønnene og den situasjonen de befant seg i. Jeg var i utgangspunktet ute etter ungdommer som hadde bodd to fulle år hjemmefra allerede, men da rekrutteringsprosessen viste seg å bli vanskeligere enn antatt, valgte jeg å utvide aldersgruppen min, og det viste seg å ha en signifikant betydning for materialet som ble samlet inn.

Jeg var innom tanken på å kontakte familiene og få foreldrenes perspektiv på saken, men denne tanken slo jeg fort fra meg da det ville blitt omfattende bare å komme seg rundt til kommunene og finne tid som passet foreldrene. Det viste seg at det ikke ble et behov for informasjon fra andre enn de jeg intervjuet, så valget på å kun snakke med ungdommene og høre deres side av saken, var en godt valg. Selv om ungdommene var i samme situasjon og på en måte hadde forutsetninger til å ha samme syn på tingene de ble spurt om, hadde jeg et utvalg som jeg med intensjon hadde plukket fra forskjellige skoler i Tromsø i tillegg til forskjellige kommuner. Dette gjorde at utvalget ble mer spennende og ga meg mulighet til å ta stilling til om de sa noe av betydning med bakgrunn i hvordan kommune de var fra.

4.2.1 Rekrutteringsprosessen

Jeg tok kontakt med kjente for å finne informanter, i tillegg spurte jeg på sosiale medier på internett om mine bekjente visste om noen som kunne passe beskrivelsen av de ungdommene jeg trengte. Da jeg fikk tak i informanter sendte jeg ut informasjonsskriv til de det gjaldt, slik at de fikk et klar bilde av hva det dreide seg om og hvilken informasjon jeg kom til å trenge fra dem. Rekrutteringsprosessen skulle vise seg å bli vanskeligere enn forutsett. Ungdommer kan være krevende på flere måter, men det jeg fant ut her var at det var vanskelig å få de til å holde avtaler. Det kan være de følte seg skremte av oppgaven og det "ansvaret" de fikk ved å være mine informanter. Jeg gikk derfor via bekjente og småsøsken av mine venner. På den måten virket kanskje ikke jeg så skummel, og de fikk mulighet til å ta kontakt med meg selv, eller at de samtykket til at jeg kunne få nummeret deres og deretter kontakte dem.

Det gikk litt tregt i starten, men da jeg fikk tak i en del informanter mot slutten av november og begynnelsen av desember, så jeg lys i tunellen. Det ble dessverre en kortvarig lykke da flere av informantene avlyste eller måtte endre tidspunkt for intervjuene. Dette var i utgangspunktet ikke noe problem for meg, men da det skjedde gjentatte ganger med samme informantene forstod jeg at jeg måtte la disse informantene gå, og heller finne noen nye som var mer villig til å stille opp.

Denne prosessen viste seg å være mye mer utfordrende enn jeg hadde sett for meg. Jeg trodde ikke det skulle bli så vanskelig å få ungdommene til å stille opp, og det er noe jeg selv skulle tenkt på som et hinder – før jeg satte i gang. For ungdom kan det være skremmende å stille opp på et slikt intervju. De er informasjonsrike om temaet jeg undersøker (Ryen 2012), men det kan ha vært flere av dem som tviler på seg selv og sin rolle i intervjusituasjonen. Det kan være at de var redde for å ikke kunne svare nok, noe jeg kanskje kunne presisert bedre da jeg søkte informanter. En lekse lært, og jeg forsvarer valget jeg tok om å gå gjennom bekjente ved at det ville være noe jeg ikke så som et problem siden jeg selv er fra distriktet, men kritiserer det også for at jeg ikke tok i betraktning da jeg søkte til NSD¹ at det kunne bli vanskelig. I slutten av januar var alle informantene i mål, etter å ha gått gjennom flere ledd av bekjente for å finne de siste som manglet.

4.2.2 Det endelige utvalget

Jeg endte opp med å gjennomføre åtte intervjuer. 4 jenter og 4 gutter. I informantgruppen var aspekter som kjønn og bosted som videregående elev dekket ut fra de kriteriene jeg hadde satt. Under denne prosessen skjønnte jeg fort at jeg aldri ville føle meg helt "ferdig" med å intervjuer. Informantene mine svarte på spørsmålene mine og var villige til å snakke, men noen ganger etter et intervju lurte jeg på om det var noe som manglet. Til tross for usikkerhet rundt det jeg hadde samlet inn, kunne jeg slå meg til ro med at jeg følte jeg kom til et metningspunkt der det følte greit og naturlig at det var 8 informanter. Jeg var trygg på at jeg hadde fått det materialet jeg trengte for å fullføre min oppgave. Å nå et metningspunkt innebærer at man har fått tilstrekkelig med informasjon fra de informantene man har, og at flere informanter ikke synes å kunne tilføre ytterligere forståelse om fenomenet som studeres (Thagaard 2009:59). Jeg følte utvalget var variert, selv om mye informasjon gikk igjen i svarene. Dette ga meg både trygghet om at jeg hadde rett i noen forutanelser men også gjorde meg ivrig på å lete i materialet for å finne det som stakk seg ut.

---

¹ Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste

Valget med å fordele informantene mest mulig likt mellom kjønnene var basert på et ønske om å ha muligheten til å si noe om kjønn, dersom det skulle komme til syne i analysen. Ved å ikke ta stilling til kjønn i det hele tatt, eller og velge bort et av kjønnene ville jeg muligens ha avskrevet et viktig element i undersøkelsen allerede før jeg var kommet i gang, og det var ikke ønskelig. Det hadde ikke vært feil om det ble skjevdeling mellom kjønnene. Siden ungdommene hadde forskjellig alder og kom fra forskjellige steder, oppnådde jeg også et geografisk spredt utvalg. Aldersmessig var det ikke store forskjellene, siden de alle går på videregående skole, men det var et mål å ha dem fra andre året på videregående til tredje.

4.2.3 Presentasjon av utvalget

Nr.	Navn	Kjønn	Alder	Skoleår
1	Lotte	Kvinne	18	3.
2	Hanna	Kvinne	17	2.
3	Emma	Kvinne	18	3.
4	Amalie	Kvinne	18	2.
5	Mikkel	Mann	17	2.
6	Kasper	Mann	18	3.
7	Odin	Mann	20	3.
8	Vegard	Mann	17	2.

4.3 Intervjuguide

Da intervjuguiden ble utformet tok jeg utgangspunkt i en delvis strukturert intervjuguide. Temaene var bestemt på forhånd, men rekkefølgen på temaene kunne bestemmes underveis ut fra intervjuets utvikling (Thagaard 2009:89). Jeg ville i utgangspunktet la informantene snakke fritt. Det ble klart etter et par intervjuer at det kunne bli vanskelig å få ungdommene til å snakke så fritt som jeg hadde håpet at de ville, så jeg tok utgangspunkt i de temaene jeg hadde og at de skulle få snakke fritt. Jeg hadde notert meg at det kunne bli nødvendig for meg å komme med en del oppfølgingsspørsmål for å få dem til å svare.

Intervjuguiden² var delt opp slik at jeg gikk innom de forskjellige temaene systematisk. Jeg ville ha et oversiktlig intervju som også ga mulighet for å gå dypere inn i spørsmålene samtidig som det var åpent for informantene å komme med det de eventuelt ville si mer om. Da enkelte av ungdommene hadde litt problemer med å snakke så fritt som jeg på forhånd hadde håpet de skulle gjøre, ble intervjuguiden mer og mer en slags tematisk mal jeg fulgte, men så an informanten og stilte spørsmålene slik at de skulle føles lett å svare på. Det var viktig at spørsmålene i intervjuguiden var utformet slik at de kunne bli besvart av både jentene og guttene. Begge kjønn fikk samme spørsmål, og det måtte bli slik for å kunne se om det var noen forskjell mellom kjønnene.

4.3.1 Intervjuprosessen

Intervjuene ble gjennomført på forskjellige steder. Både universitetet, kafeer og hjemme hos noen av dem, informantene fikk selv velge hvor de skulle intervjues. Den arenaen som følte ok for dem, tenkte jeg kunne gi mest trygghet og en grei intervjuopplevelse. Alle informantene samtykket til bruk av lydopptaker.

I utgangspunktet ville jeg la ungdommene få styre intervjuet. Thagaard (2009) påpeker at etableringen av en god og tillitsfull atmosfære ikke kan overvurderes, jeg var derfor opptatt av å få dette best mulig til. Det kan ha vært en trygghet for informantene at jeg var ung og selv hadde gått gjennom det de går gjennom nå, men jeg måtte også tenke på at jeg måtte møte dem med åpent sinn og så godt som det lot seg gjøre, prøve å unngå at mine egne verdier påvirket intervjusituasjonen (Thagaard 2009:105).

Utgangspunktet for intervjuene var hvordan ungdommene syntes det var å bo alene, noe som kan være et sårbart tema. Jeg hadde forberedt meg på at det kunne oppstå utfordringer knyttet til dette, men var ikke urolig for dette da ungdommene hadde lest informasjonsskrivet og samtykket til det. Noen av intervjuene var preget av at ungdommene var usikker på sine egne svar og kanskje meg som intervjuer. Jeg var veldig bevisst på at om de virket usikkert skulle jeg gjøre mitt for at de skulle forstå

---

² Intervjuguide er vedlegg 2, side 100

kausalteten ved situasjonen og slappe mer av. Noe jeg også gjorde fra start med alle informantene. Jeg hadde ingen spesiell bekledning som sa at jeg var noe annet enn en 25 år gammel student. Og selv om noen av ungdommene virket stille til å begynne med, løsnet det en del da de "ble kjent med meg" og vi fikk til en samtale mer enn et intervju. Flere av ungdommene snakket derimot uten problemer om det jeg spurte om, og de virket trygge. De tok opp ting jeg selv ikke hadde tenkt på. Til tross for at intervjuene var noe forskjellig i lengde og dype svar, ga mange av de korte intervjuene fruktbare svar som handlet om informantene og fikk frem deres historie (Thagaard 2009:123). Jeg opplevde at informantene var ærlige om det de snakket om. Selv om jeg ikke så det som en selvfølge at de kom til å åpne seg så mye som de gjorde, tror jeg de var ærlige og oppriktige i svarene.

4.4 Forskningsetikk

Ethvert metodologisk valg innebærer etiske konsekvenser som forskeren må forholde seg til. Valgene kan derfor ikke bare knyttes til metodiske fremgangsmåter, men også til det ansvaret forskeren har i forhold til informantene (Thagaard 2009: 29).

Informasjonen om informantene er blitt anonymisert. De har fått fiktive navn, men alderen deres og antall år de har bodd hjemmefra er beholdt. Som forsker har det vært viktig for meg at ungdommene har følt seg trygge på at de blir holdt anonyme, og det har vært viktig at de forsto at de kunne trekke seg uansett når i prosessen uten problemer. Det var viktig at informantene visste at de kunne si nei til å delta, og ikke følte seg presset av meg som forsker (Nilssen 2012). Jeg var bevisst på min rolle som en voksen forsker, og gjorde mitt ytterste for at informantene ikke skulle føle seg tvunget til å delta, med tanke på min autoritet. Da informantene alle kommer fra distriktene rundt Tromsø, var det særdeles viktig for meg at de ble holdt anonyme, og at hjemadressen deres ikke skulle bli gjenkjent i oppgaven. Dette tror jeg ga ungdommene en forståelse for at de kunne snakke fritt og at det ikke ville være mulig å kjenne dem igjen.

Informantene ble som sagt intervjuet på forskjellige steder. De som kom til universitetet fikk muligheten til å velge selv hvor de ville møtes, og de ville komme til der jeg var. En av informantene ble intervjuet på en kafé etter eget ønske. Jeg var nøye på at det ikke skulle være mulig å overhøre hva vi snakket om, i tillegg til at hun skulle føle seg trygg i

situasjonen. To av informantene var jeg hjemme hos for å intervju. Det kan i slike situasjoner være en fordel for informantene, da hjemmet er en trygg og kjent arena. Det er ikke en selvfølge at man skal bli sluppet inn i hjemmet til en fremmed person, men jeg tror at det at jeg er en ung kvinne gjorde det lettere for dem å stole på meg.

4.5 Analyse

Da analysen skulle ta form og intervjuet var over, merket jeg hvor lett det egentlig hadde vært å intervju og transkribere. Det var ikke vanskelig å få gjort det som skulle gjøres da jeg satt med transkriberingen, det gikk jo fremover. Da analysen skulle formes ble jeg overveldet av hvor vanskelig det var å sette i gang. Det var tungt å skulle begynne på et produkt som skulle skapes av mine egne funn. Selv om startfasen var seig, merket jeg hvor mye jeg faktisk hadde tenkt og planlagt, selv om ikke så mye hadde kommet på papiret.

4.5.1 Bearbeidelse av datamaterialet

Da jeg satte i gang med min forskning og intervjuene var jeg innstilt på å samle data om hvordan overgangen fra barndomshjemmet til hybel/leilighet hadde gått for informantene. Det jeg samlet inn ga meg, som nevnt tidligere, en ny retning. Det ble klart for meg at ungdommene var inni en prosess – en pågående prosess som fremstår som et funn i oppgaven. Da jeg skulle velge informantene var jeg i utgangspunktet ikke opptatt av hvilket år de gikk på skolen, for jeg trodde selv det ikke ville ha så mye å si, siden den overgangen fra å bo hjemme til å bo alene vare over.

Jeg hadde på forhånd bestemt meg for at jeg skulle gå gjennom materialet grundig, samtidig som jeg transkriberte det. Jeg tok ikke notater da jeg satt i intervjuene, for jeg ville være tilstede. Derfor tok jeg notater underveis i transkriberingen og fikk et nærmere forhold til materialet, ettersom jeg brukte god tid på hvert enkelt intervju. Jeg ville være nøye med å få med små ord de brukte og pauser i setninger. Det ble en egen prosess å virkelig få frem hvordan de hadde snakket, da jeg skrev det ned.

Da ungdommene jeg intervjuet var fra forskjellige steder i fylket, bestemte jeg meg for å transkribere på bokmål. Slik ble de anonymisert uten noen måte for å kjenne igjen dialekt som kunne vise hvilken kommune de var fra. Ved at informantene ikke er oppsøkt på bakgrunn av tilhørighet til en organisasjon eller gruppe letter dette også anonymiseringen. Som Thagaard (2009:168) skriver er det i hovedprinsipp lettere å ivareta anonymiteten i personsentrerte tilnærminger når studien er utført innenfor flere miljøer eller settinger. Mine informanter var valgt på bakgrunn av at de kom fra distriktene rundt Tromsø. Da de som bor i distriktene rundt Tromsø og går på videregående i Tromsø er relativt mange, er ikke det et problem for å holde dem anonym.

4.5.2 Temasentrert analytisk tilnærming

Tema for oppgaven er ungdom, frihet og hjemlengsel, og temaene skal ses i lys av hvordan de oppleves for informantene. Derfor valgte jeg temasentrert analyse (Thagaard 2009:171). Valget av denne analyseformen gir muligheter for å se temaet, og vurdere det ut fra den sammenhengen temaet er en del av (Thagaard 2009:171).

Hos Thagaard (2009:172-173), finner man Miles & Huberman (1994:239-244) som argumenterer for bruken av matrise for å dele inn materialet på en oversiktlig måte. I en matrise sorteres et utsnitt av teksten i ulike kategorier, men det har blitt rettet kritikk mot denne måten å analysere på, ettersom man deler opp og løsriver teksten fra sin opprinnelige sammenheng (Thagaard 2009:173). Jeg velger likevel å benytte meg av det ettersom jeg ser på det som en god måte å få oversikt over informasjon fra ulike informanter om samme tema. I tillegg til at sammenhengen i teksten vil bli gjenopprettet innenfor hvert av de forskjellige temaene (Thagaard 2009).

4.6 Mine forhåndsantakelser

Siden oppgavens tema bygger på min opplevelse da jeg selv måtte flytte hjemmefra for å gå på videregående skole, er det naturlig at jeg hadde noen forhåndsantakelser. Jeg var spent på hvordan ungdommene kom til å takle intervjusituasjonen og om de kom til å

klare å være ærlig. Den største utfordringen tenkte jeg selv kom til å være å få ungdommene til å snakke om hverdagen sin. Det er ikke nødvendigvis det vanskeligste å snakke om, men siden jeg selv har vært i denne situasjonen, tenkte jeg at de ville være reservert, fordi jeg selv vet jeg var det.

Jeg hadde forberedt meg på at det kunne ble endringer rundt forskningsspørsmålet mitt, noe det gjorde. Ryen (2012) påpeker at endringer i forskningsspørsmålet underveis ikke er uvanlig, ettersom forskning er betinget av et samspill mellom teori, begreper og data (Ryen 2012:75). Jeg var klar over at informasjonen jeg samlet inn kunne endre min kurs, men siden jeg holdt meg til intervjugudien og hadde tema jeg gikk gjennom, var det ikke veldig store endringer i prosessen – heller andre funn enn jeg hadde trodd.

4.7 Drøfting av reliabilitet og validitet

I dette kapitlet har jeg gjort rede for mine tanker om prosjektets metode, endringer som skjedde underveis og gjennomføringen av det. Reliabilitet, eller troverdighet i forbindelse med kvalitativ forskning har som hensikt å se på prosjektet med et kritisk blikk for å vurdere om forskningen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte (Thagaard 2009:198). Analysen viser min tolkning av materialet og hvordan jeg har forstått empirien. Jeg reflekterte over min rolle som forsker, og tok dette i betraktning da jeg skulle gjøre intervjuene. Jeg hadde noen antagelser om hva informantene kom til å svare og mene om de forskjellige temaene. Det som jeg ser forsterker min reliabilitet er at de ikke svarte slik jeg hadde forventet ut fra mine egne erfaringer, og det syns jeg gjorde rollen min som forsker lettere da mine tanker og erfaringer kunne bli holdt litt utenfor intervjuene – men gi meg en fordel i analyseprosessen. Som forsker må jeg argumentere for reliabilitet ved å redegjøre for hvordan dataen har blitt til i prosessen (Thagaard 2009:198). Jeg tror at mine funn og sitatene fra mine informanter er med på vise hvordan dette forsterkes av hva mine forutanelser var, og hva som virkelig kom frem i undersøkelsen.

Validitet eller overførbarhet som ofte foretrekkes i kvalitativ forskning, fordi det har en mer direkte tilknytning til hvordan vi argumenterer for at tolkningen som er utviklet innenfor et prosjekt, også kan ha gyldighet i andre sammenhenger (Thagaard

2009:201). Jeg undersøkte det jeg skulle undersøke, selv om funnene mine ble noe annet enn jeg hadde forventet. Jeg hadde en ganske vid problemstilling, som gjorde at jeg lett kunne holde meg innenfor det jeg skulle finne ut av, selv om svarene kunne føre meg i en annen retning enn den jeg i utgangspunktet hadde sett for meg. Intern validitet (Krumsvik 2014:152) i denne undersøkelsen er tilstede i at teoriene, begrepene og metoden jeg har brukt er i samspill med funnene. Ekstern validitet vil jeg være forsiktig med å bruke, da det handler om generalisering. Jeg tror denne undersøkelsen kan diskutere hvorvidt man kan generalisere, men siden det er en kvalitativ oppgave gjort av liten skala, vil jeg ikke si noe mer om det. Hadde denne forskningen blitt gjennomført for 20 år siden, tror jeg funnene kunne blitt noe annerledes. Forsker man på dette igjen om 20 år, tror jeg svarene vil bli annerledes med tanke på skoleutviklingen og ungdommers utvikling i samfunnet.

5 Prosessen fra ungdom til voksen

Mange ungdommer må ut av hjemmet for å fortsette livet sitt etter grunnskolen. Alle har rett på videregående opplæring, og dermed er det flere som flytter hjemmefra. Man skal ta en utdanning før jobb og familie blir fokus. Det er vanlig at ungdom fra distriktene må flytte inn til større byer for å kunne ta videregående opplæring. Ungdommene må etter utflytting hjemmefra bli kjent med en ny hverdag, rutiner som har fått en ny arena og ta stilling til valg de har tatt, flere med rot i tradisjon.

I en tidlig fase av prosjektet mitt jobbet jeg ut fra at ungdommene skulle gjennom en kort overgang når de flyttet hjemmefra. Da jeg jobbet med empirien min så jeg mer og mer at denne opplevelsen som ungdommene går gjennom er en prosess de fremdeles tar del i. I alle mine kapitler er det rom for å ta med både prosessen, frihet og hjemlengsel, fordi de ligger veldig nært og er en del av hverandre. Jeg har for oppgavens ordens skyld delt analysen opp i tre kapitler som tar for seg hver av disse temaene, men vil gjøre oppmerksom på at de vil være nevnt i alle tre, for å knytte sammenheng og forståelse til det jeg diskuterer. I dette kapitlet er det *prosessen* informantene mine befinner seg i, jeg skal se nærmere på.

5.1 Starten på en ny, men forventet prosess – valg og tradisjon

Flere av informantene mine var klar på at Tromsø alltid hadde vært plassen de skulle flytte til etter fullført grunnskole. Generelt sett har de sentrale kommunene sterkest tiltrekningskraft på unge mennesker, slik det har vært helt siden 1950-tallet (Dommersmuth 2009). Kaspers tanker rundt flyttingen har alltid vært at det var en naturlig del av livet. Det har ikke vært et alternativ for han å gå på skolen som er i samme kommune, for han skulle til Tromsø. Her er det altså snakk om valg og ikke noe han. For meg ble det klart at jeg måtte finne ut, hvis det er skole i hjemkommunene, hvorfor flytter ungdommene? Informantene synes at det er mer attraktivt å skulle velge en større plass for å gå videregående skole. Flere av dem har valget om å gå på videregående skole i sin egen hjemkommune, men har valgt å flytte til Tromsø.

Uttalelser som "Jeg vil jo ikke bo hjemme til jeg er gammel" og "Nei, der vil jeg hvert fall ikke gå, der går bare de som bor i bygdebyen³" viser at ungdommene er klar på definisjonen av hvilke typer mennesker som velger de forskjellige skolene. De viser at de ikke er interessert i å velge noe som *ikke* krever at de må flytte hjemmefra, og heller gå på skole i hjemkommunen. De vil bort fra det kjente til noe nytt. Det er interessant hvordan allerede før de har flyttet har klare forestillinger om hva som er der dit de skal, selv om de ikke har opplevd det selv. Kasper sier, som vist i sitatene nedenfor, at "man må flytte". Dette viser at han på ingen måte ser det som et alternativ å velge noe annet enn Tromsø, som også vil si å velge den plassen alle før har dratt og dit alle en kjenner skal. Jeg vil forklare dette videre i 5.1.1, der jeg går inn på hva Kasper tenker om valget. Det valget som tas, ser jeg som et *statusvalg*. Det er mer attraktivt å komme seg til byen, og i den holdningen Kasper har til skolen i hjemkommunen ser jeg en konflikt mellom det han vil og det som er lett tilgjengelig. Det er større status å gå på skole i Tromsø, og ut fra det Kasper sa om de som går på skolen i hjemkommunen vil han ikke gå på, tolker jeg som at han ville følt seg utenfor og ikke føler tilhørighet til de som velger å gå der. Jeg forstår det som at status er viktig, og at de som går på skole i bygdebyen ikke tilegner seg status, i følge Kasper.

K - (...) Skal du gå på skole må du jo flytte til Tromsø.

Amalie sa at det gikk opp for henne i niende klasse at hun faktisk skulle flytte til Tromsø. Hun sa hun var klar for det. Dette kan tolkes som at prosessen ungdommene går gjennom nå, starter veldig tidlig. De har startet prosessen hjemme i et trygt og kjent miljø, og det er interessant hvordan de er overbevist om at det bare er sånn det må bli og at det kommer til å gå bra. Informantene har tenkt noe på det, fordi det er normalt. Men det er nå, etter at de har flyttet, at de selv får *kjenne* på prosessen, oppleve den og hva den virkelig går ut på.

---

³ Bygdebyen brukes her som definisjon på små tettsteder i distriktene.

5.1.1 En selvfølge hvor en skal ende opp

Dagens ungdom står tilsynelatende langt friere enn tidligere generasjoner til å velge kurs og utforme sine livsløp. Det er trolig et viktig perspektiv når en studerer ungdomsfasen, at ungdom ofte gjør sine valg for å maksimere valgmuligheter senere i livet. Flere forskere peker på kontrasten mellom ungdoms forestilling om valg, der status og økonomi spiller inn. Dette vil gjøre at ungdommen snevrer inn sine valgmuligheter (Heggen, Jørgensen & Paulgaard 2003: 20). Jeg hadde ikke hadde gjort meg opp så mange tanker rundt hvorfor informantene hadde valgt Tromsø. Det er færre tilbud for ungdom i distriktene når det gjelder videregående opplæring. Undersøkelsen viser at den lave utflyttingsalderen viser at de kommunene der tilbudet er dårlig, er alderen for utflytting lav, noe som støttes av Dommersmuth (2009).

S – Har det alltid vært sånn at du skulle flytte til Tromsø eller kunne du tenke deg å gå på skolen som er i hjemkommunen din?

K – Nei, nei. Det har vært noe jeg har visst helt siden jeg skjønnte hva som skulle skje etter ungdomsskolen. At man må flytte.

S – Var det greit?

K – Ja, det har liksom på en måte vært en tradisjon. Som jeg har følt, i hvert fall. Der jeg kommer fra.

Kasper har alltid sett Tromsø som eneste mulighet. Dette viser veldig godt hvordan informantene mine så på flyttingen og hvordan de forholdt seg til den overgangen de skulle ta. Å gå inn i noe nytt, men ikke stille spørsmål ved andre muligheter, kan tolkes som at Kasper har eliminert mulighetene sine, kanskje underbevisst, for å følge i fotsporene til de som har gjort det før fra samme plass. Det har blitt en uoffisiell tradisjon. Selv om ungdommene går mot en fase i livet der individualisering er viktig, er det litt motsigende at de velger noe de før har valgt for det er det de kjenner til (Brannen & Nilsen 2002).

Når Kasper sier at det er som en tradisjon der han kommer fra tolker jeg han har blitt påvirket fra ung alder av de som har gjort det før, å komme seg lengre bort, og oppleve

det ungdom tidligere har fått oppleve. Det som kan være skummelt med en slik tradisjon, er at ungdommene får tildelt en rolle som barn *og* voksen. Det kan gjøre at de tror de er mer forberedt enn de er (Jones 2009). Valget om hvilke skoler en vil gå på er ganske fritt, opptakskarakterer varierer fra skole til skole, og linje til linje. Derfor er det interessant hvordan disse ungdommene selv sier de nesten hele barndommen har visst at de skal flytte til Tromsø, som det eneste alternativet i deres øyne. Hanna, har i liket med Kasper, alltid tenkt at Tromsø var plassen hun skulle flytte til for å gå på videregående skole.

H - Ja, jeg var forberedt på det... Jeg har aldri tenkt sånn at jeg skal gå på skole i bygdebyen og bo hjemme, for eksempel. Jeg har alltid tenkt "nei jeg skal flytte til Tromsø". (...) Det var bare at jeg tenkte det var en selvfølge. Men når jeg kom hit var det litt sånn "Å, da var man faktisk her!" (latter).

Tradisjon er en sosial praksis, en institusjon, som er blitt overført over tid gjennom generasjoner, (Sosiologisk leksikon 2008) og for ungdommene her betyr det videreføring av en opplevelse i livet. Utflytting er en ny fase i livet som er en selvfølge, det er en tradisjon fra bygda de kommer fra. Det at flere av informantene har vært bestemt på at de ikke skal gå på skole i hjemkommunen kan tyde på at følelsen av å komme seg bort og utvikle seg har spilt en stor rolle. De har en forståelse for Tromsø som plassen som gir muligheter. Dette kan tyde på at tradisjon kanskje har større betydning enn utvikling av videregående tilbud i kommunene.

I en ny hverdag med usikkerhet kjente flere av ungdommene på hvordan det kunne bli. Vegard var nervøs, men så frem til endringene. Når han forteller om hvordan uken og dagene før å skulle flytte inn på ny hybel var, kan det tyde på at han gledet seg, samtidig som han forberedt seg ved å "sjekke ut" hybelen på forhånd – mens han var i trygge omgivelser sammen med venner et annet sted.

V - Jeg var i starten egentlig ganske nervøs (...) Jeg sov med noen venner på Kulturhuset på grunn av et arrangement en uke før jeg offisielt flyttet inn, så jeg fikk på en måte tid til å venne meg til det... Og da stakk jeg innom hybelen av og til

for å bli kjent og sånn. Så da jeg flyttet inn var det ganske chill. Så jeg gruet meg ikke, jeg så bare frem til det.

Å holde seg til trygge omgivelser mens man utforsker det nye, kan være en måte å takle møtet med det nye. Å holde fast ved de rammene man kjenner ved og de menneskene man kjenner, er en overlevelsesmekanisme som ungdommene er nødt å bruke for å komme seg gjennom den første tiden alene. Ungdommene er ikke alene på den måten at ingen andre er i samme situasjon eller at det ikke er andre rundt dem. De er alene på den måten at de er nødt å finne ut av dette selv og er nødt å lære det selv. De må bli kjent med rollen som ungdom med en voksens ansvar.

5.1.2 Familie – trygghet og det kjente

Amalie sa det første hun reagerte på da hun hadde flyttet var det å ikke lenger bo sammen med familien sin. Hun snakket om familie uten å nevne at hun gledet seg til å komme bort fra foreldre og hjemmet, hun snakket kun om familie som noe viktig og kjært. Det er ikke dermed sagt at de andre ungdommene som ikke sa noe slikt ikke hadde nære forhold til sine familier, men det som slo meg med Amalie var at hun snakket så kjært om det. Vi kan forstå det som at hun har sterke relasjoner og er sterkt knyttet til den sosialiseringen som skjer i en familie – de trygge båndene.

Emma har, i likhet med både Vegard og Kasper, vært forberedt på det som skulle skje. Vegard visste fra sjuende klasse hvilken linje han ville gå på, så han følte seg klar etter tiende klasse. I motsetning til Kasper, har Emma familie i Tromsø og syntes overgangen hadde vært lettere av den grunn. Hun har besteforeldre og tanter og onkler som er bosatt i Tromsø. Emma har flere søsken som har flyttet til Tromsø før henne for å gå på videregående skole, og hun har ikke sett noe annet alternativ for seg selv. Hun har et nettverk i Tromsø i tillegg til familie, noe som kan ha vært med på å gjøre overgangen, eller prosessen lettere. Her snakker også Emma om en form for tradisjon.

S – Hvordan var det å flytte for seg selv?

E – Det er jo noe du ser frem til, på en måte. Det er jo det alle snakker om, det er jo det som er det store med å bo på bygda. Når du begynner på videregående skole og

kan flytte. Så jeg gledet meg jo litt til det egentlig... Og jeg hadde jo... Jeg begynte å spille fotball i Tromsø tre år før jeg flyttet, så jeg kjente jo en del folk, da. Også hadde jeg jo en del familie der også, som hjalp på. Sånn mormor, morfar, tante og sånn...

5.2 Opplevelsen av en prosess – en ny hverdag

Ungdomsfasen blir ofte framstilt som en transisjon eller overgang, der status og sosiale relasjoner endres når en flytter seg fra en fase til en annen. Ungdomsfasen er derfor også en sårbar fase når det gjelder å etablere seg i nye sammenhenger (Heggen, Jørgensen & Paulgaard 2003:19). Ved å forlate barndomshjemmet forlater man en hverdagsstruktur som har vært en norm over lang tid, og det kommer et brudd i de vanemessige handlingene til individet (Bauman & May 2001:83), noe ungdommene satt med forskjellige opplevelser av. Da jeg snakket med informantene var det første flere av dem sa, at de var glad for å få mer ansvar og en følelse av selvstendighet.

Opplevelsen kan være noe helt annet enn forventningen. Man kan ha synset og tenkt og spurt, men før man selv er midt i det og opplever det på egenhånd, er da de virkelige opplevelsene og erfaringene kommer. Ungdommene har blitt fortalt av eldre venner eller søsken om hvordan livet i byen er. De har sett bilder på sosiale media om hva de gjør, de som bor i byen og det som skjer der de ikke er. Fysisk må de sørge for egen mat og seg selv, men psykisk og emosjonelt er det en helt annen ting å se for seg hvordan det skal bli og hva man skal gjøre, før man plutselig sitter der, helt alene på en hybel. Amalie sa med en gang at hun hadde gledet seg, hun ventet på dagen hun skulle flytte. Men da jeg spurte om hvordan det ble, ble hun stille et øyeblikk. Hun lo stile for seg selv, noe jeg tolket som at hun nå kom til å svare motstridende på det hun nettopp hadde sagt. *”Den første uken var ganske tung... Den var jævlig tung, egentlig.”* Det Amalie fikk oppleve er tungt for henne å innrømme for seg selv, men hun er klar over hvor lite hun hadde forberedt seg på de følelsene.

Informantene hadde forskjellige grunner til at de hadde flyttet til byen for å gå på videregående skole, men det som stadig gikk igjen var ”det var det naturlig” eller ”det

har jeg alltid visst skulle skje". For informantene var det altså ikke en overraskelse eller noen form for sjokk å skulle flytte hjemmefra i en alder av 15-16 år. Noen hadde flyttet fordi den linjen de ville gå på kun var her, og for det meste var det ikke noen annen forklaring enn at de så på det som eneste valg.

Flere av ungdommene snakket om dette "steget" som de alltid har visst skulle komme. At de måtte flytte hjemmefra for å kunne gå på videregående skole, eller den linjen de ville gå på. Å ta et steg i den retningen det er for å bli voksen og selvstendig, er en stor oppgave. Det er noe med det å være klar over hva du skal gjøre, men ikke vite hvordan det skal gjøres. Emma sier her at hun alltid har vært forberedt og at det var normalt for henne det som skulle skje.

E - Jeg har jo alltid vært forberedt på at jeg måtte flytte ut etter ungdomsskolen.

S - Følte du deg klar?

E - Ja. Det var ok. Det var... normalt.

For ungdommene i mitt materialet var det ikke en stor greie å skulle flytte hjemmefra, siden det var forventet, men for noen kan det være et møte med en virkelighet de enda ikke har fått gjort seg kjent med. De siste årene har prosenten med de som har fall av videregående opplæring i Troms variert mellom 30-40% (Strøm 2014). Mye tyder på at disse tallene kommer av ungdom som ikke klarer å tilpasse seg den nye hverdagen, der geografiske avstander spiller inn. Dette er tall som gjelder ungdommer som bor hjemme også, så man kan ikke være sikker på hva som er den utløsende faktoren.

Når Emma snakker (under punkt 5.1.2) om familie og at hun har spilt fotball i Tromsø i tre år, noe som gjør at hun føler seg tryggere, kan det ses på som at hun har gått inn i rollen som fotballspiller og barnebarn/tantebarn på fulltid når hun er i Tromsø. I denne undersøkelsen er det snakk om forholdet mellom rollen som elev ved en videregående skole, og rollen som sønn eller datter av foreldrene. Hos Emma og de andre informantene, er det slik at når hun kommer hjem til foreldrene og besteforeldrene er rollen som barn en rolle hun velger å tre inn i, hun trenger ikke her være den voksne og ansvarlige. Hjemme er hun fremdeles barnet til foreldrene sine, mens når hun nå bor i Tromsø er hun på "fulltid" det hun var på "deltid" før. Rollen ungdommene går inn i er

en sosial rolle og det forventes forskjellige ting av dem, ut fra hvilken rolle de ses i (Schiefløe 2010:196). Rollene som jeg har forklart her, er ikke lett og skille. Derfor tror jeg det er vanskelig for ungdommene å skille mellom det å være ansvarlig og det å være barn – for de forventes å være begge deler, både av seg selv og omgivelsene og foreldrene. Emma reflekterer over det å ha søsken og besteforeldre i Tromsø:

E – Ja, det... Mormor og morfar har vært en veldig stor hjelp hele tiden. Og jeg har jo som regel fått... Jeg drar jo stort sett dit hvis det er noe. Og jeg kan jo sove der når jeg vil, og jeg er alltid velkommen dit. Og der får jeg alltid mat (latter) Så... Det er liksom som foreldre på en måte da, i byen.

Den tryggheten Emma opplever ved å ha besteforeldre i Tromsø, et sted der hun alltid er velkommen, er med på å gjøre hennes utflyttingsprosess lettere enn om hun hadde vært alene i Tromsø. Hun har lært mye av å ha disse menneskene rundt seg og det har gitt henne en rolle hun nå bruker mens hun bor sammen med lillebroren sin og en venn av han. Emma sier at hun nå er den som tar ansvar, hun lager ofte mat og sier selv hun "føler seg som mor i huset". Likevel er det et ansvar som er lettere å bære når de ofte kan dra å spise middag hos besteforeldrene.

Emma snakker også om hvordan hun også har blitt mer voksen i følge hennes foreldre, samtidig som foreldrene fortsatt viser at hun på sett og vis fortsatt er et barn for dem. De sier hun må ta ansvar for telefonregningen sin og at ting som må gjøres generelt i hverdagen, er hennes egentlig ansvar. Hun er klar over rollen hun har som voksen, men merker fremdeles at foreldrene sliter med å frigjøre seg fra det at hun ikke er et barn lenger. Denne ambivalensen fra foreldrene sin side kan påvirke ungdommene til å tro at de er mer avhengig av foreldrene enn de er, eller at foreldrene er mer avhengig av ungdommene enn de egentlig er.

S – Er det noe forskjell nå på hvordan foreldrene dine behandler deg?

E – Jeg tror det er som før, kanskje. Eller, siden jeg ble 18 år er det jo enkelte ting de sier sånn "ja, det må du bare fikse selv" eller "da må du bare ringe dem og få ordnet det", og litt sånn. Men hvis jeg er i byen og det er noe, så er det litt sånn der "åh, lille banet mitt, jeg skulle ønske jeg var der", og sånn da. "jeg skulle ønske jeg kunne

hjulpet deg". De vil jo dulle med deg og passe på deg, men også for at du skal ha det bra og bli voksen, og gjøre ting selv. Ikke være avhengig av dem, da...

Når Emma snakker om at "de vil jo dulle med deg", kan det tolkes som at hun er klar over hvordan foreldrene har det, og skjønner det. Rollen som forelder er ervervet, den er blitt deres som valg av å få barn (Schiefløe 2010:194), og mine informanternes foreldre opplever jeg som veldig klar over hvilken rolle de har i ungdommens liv. De virker altså å ha et ønske om å vise at ungdommene fremdeles er barna deres uansett når og hvor de flytter, men de vil samtidig gjøre dem klar for det som venter dem som voksen. På grunn av hvordan foreldrenes rolle er, som både omsorgsgiver og grensesetter, ser jeg at ungdommene synes det er godt å komme seg bort derfra. For å knytte det til Goffmans teori om roller, kan man si at foreldre opplever det slik at når ungene deres er små, må de oppdra dem og veilede dem. Når ungene blir eldre er oppgaven mye av det samme, men med mindre kontroll. Om ungene flytter hjemmefra i tidlig alder kan dette skape en konflikt i foreldrerollen. Man er ikke ferdig med oppdragelsen, og må fortsette den fra avstand. Det som kan skape vanskeligheter er den kontrollen foreldre mister ved at rollen som mor og far blir mer fysisk distansert fra dem, siden barnet er en annen plass.

Når ungdommene snakket om å være avslappet kan tolkes som at de har forventet noe annet enn det det ble. Emma sier at det var normalt å skulle flytte (side 4). Verken Emma eller de andre har opplevd noe negativt i forbindelse med denne prosessen, når søsknene har gjort det. Mine informanter snakket ikke om noen problemer ved det å flytte. Jeg hadde forventet at de skulle kanskje syntes det hadde vært veldig tungt emosjonelt og at de slet med å takle hverdagen. Når ungdommer var så godt forberedt på hva som skulle komme, var det kanskje ikke rart at det hadde gått greit. Jeg spurte ungdommene hvordan det var nå, nå som de hadde fått denne hverdagen som de hadde forberedt seg på.

Vegard sa han var mer avslappet, og det kom frem i hvordan han snakket om byen. Det å bli kjent i byen kan for mange være vesentlig for å kjenne på en tilhørighet. Med en gang man vet hvor ting er og hvordan ting fungerer, vil man være mer komfortabel med hverdagen og kunne utvikle sin forståelse av den nye plassen.

S – Hvordan er det å bo hjemmefra nå kontra da du først hadde flyttet?

V – Tja... Jeg føler meg mer avslappet, nå som jeg har bodd her en stund. Så da er alt liksom mye lettere, og det... Før når jeg brukte å komme hit for å besøke venner ble det ofte veldig masse spørsmål fra turister, for eksempel. Og da ble jeg skikkelig stresset da jeg ikke visste hvor ting var. Men nå går det jo egentlig bra, så... Det er mye mer avslappet nå.

I en fase av livet der mye er nytt og usikkert, er ungdommene sårbare for hvordan dette påvirker dem. Det jeg så hos mine informanter var at de var såpass forberedt på det som skulle skje, at de var ikke redd. Det var likevel et savn i flere av tingene de nå måtte gjøre alene. Den usikre følelsen av noe nytt, vil alltid være tilstede hos reflekterte mennesker.

5.3 Hverdag med nye rutiner – praktiske rutiner

Rutiner er en viktig del for å få hverdagen til å gå rundt, og ikke la rot og oppgaver hope seg opp. I kapittel 6 vil jeg gå inn på de daglige rutinene med ansvar for seg selv. I følge mine informanters egne utsagn var det i starten greit å ta ansvar – for enkelte ting. Det var uvant og ensomt for noen, de kjente at de var alene. For ungdom er det ikke uvanlig å kjenne på usikkerhet i forbindelse med nye oppgaver og nye omgivelser, og det er ikke uten grunn at mange kjenner på følelsen av å være på besøk, de er ikke *hjemme*. Lotte sa i den sammenhengen: *”Hybelen blir aldri et ordentlig hjem...”*.

Skolearbeid og matlaging var det forskjellige meninger om, mens det å ta ansvar for hus og seg selv var greiere. Kasper var glad for å flytte hjemmefra, og han snakket om rutiner som noe han visste måtte være der, men det var ikke så nøye. Det kom seg av seg selv til slutt. For flere av informantene var det mangel på rutiner som virket å ha en stor påvirkning på deres første møte med hybellivet. I en ny hverdag med behov for å utvikle seg selv og sine erfaringer, opplevde flere av ungdommene det som en påkjenning at rutiner ikke kom av seg selv, som det mest sannsynlig hadde gjort hjemme. Hjemme ble de fortalt hva som måtte gjøres, og det ble fulgt opp at det ble gjort. Dette kan forstås som at ungdommene vil ha regler og rutiner, men det er ikke lett å lage rammene selv når man er vant til at andre ordner for deg.

S – Har dere rutiner i leiligheten?

K – Nå har vi jo.... Det var ikke akkurat så mye rutiner i starten. Det var rutiner den første måneden, så ble det bare skjøvet til sides...

I likhet med å ha faste rutiner syntes informantene det var krevende å lage mat hver dag. Det er normalt for ungdommer å forvente at mat skal bli servert, for det er de vant med hjemmefra. For disse ungdommene er det tidskrevende og nytt at maten skal ordnes kun av dem selv. Oppvekst og vaner har lært ungdommene viktigheten med ordentlig mat, men de har ikke forstått hva det kreves for å få det til. Under i sitatet der Odin sier at "til tross for at jeg nå har bodd flere år alene" tolker jeg det som at han har blitt klar over hvor viktig det er å ha ordentlig mat og at han burde klare såpass. Han er reflektert over hvor han er i prosessen og hva som faktisk er forventet når han har bodd så lenge alene.

O – Med mat blir det oftest veldig raske løsninger. Enda, til tross for at jeg nå har bodd flere år alene. (...) Nei, jeg har andre ting å bruke tiden min på. Mye skole, og sånn. Så har ikke tid å stå og lage mat.

Emma er som mange andre jenter pliktoppfyllende. I svaret hennes om regler kan det tyde på at selv om arenaen for hvor Emma går på skole og hvor hun bor er endret, er hun fortsatt fokusert på de hverdagslige tingene som må gjøres. Prosessen hun er i å flytte hjemmefra, har vært mindre utfordrende enn for noen av de andre på grunn av at hun holder fokuset på plikter og oppgaver som må utføres, uansett hvor hun er.

S – Har reglene for deg endret seg etter du flyttet hjemmefra?

E – Det har jeg aldri tenk på. Jeg har aldri vært sånn der... jeg har egentlig alltid vært en pingle når det kommer til regler og sånn der. Jeg har alltid fulgt reglene og har... jeg har egentlig fra jeg var veldig liten tatt en del ansvar selv. Jeg har gjort lekser, jeg har lagt meg når jeg må, og jeg vet at... Jeg er veldig sånn at skole... Hvis jeg ikke drar på skolen får jeg skikkelig dårlig samvittighet, og jeg har veldig mye samvittighet for sånn...

Informantene var flere om å ha tanker om hvordan det var å ta ansvar for daglige rutiner. Vegard hadde ett ord for å beskrive hvordan det var å måtte gjøre alt selv, som matlaging, oppvask og annet husarbeid, "irriterende". Det er interessant å se hvordan de snakker om husarbeid og matlaging på forskjellig vis, mens jeg kjenner igjen alle fasene de er i. Det å dele ansvaret med noen andre enn familien sin, kan være vanskelig, spesielt når man er den som må ta hovedansvaret.

5.4 En rolle som modnes

Jeg spurte informantene om de hadde endret syn på seg selv etter at de flyttet hjemmefra. Svaret jeg fikk fra Vegard og flere av de andre, viser hvordan prosessen de er i også er en modningsprosess. Dette viser igjen hvor reflektert ungdommene er over den hverdagen de har kontra den de hadde før. Dette tyder på at selvet deres er under konstant utvikling (Layshon 2008). Å være klar over at den prosessen han er i bygger karakter, kan tolkes som at Vegard har forstått verdien av å bli selvstendig tidlig i livet.

S – Hva synes du er positivt ved at ungdom må flytte ut tidlig fra barndomshjemmet?

V – Ja, altså det... Bygge karakter. Jeg personlig har følt at jeg har blitt bedre på... Masse rart. Som matlaging, økonomi, ikke minst. Og masse andre småting. Og det synes jeg er veldig greit, og det er kjekt å kunne sånne ting. Og jeg vet det er ganske mange andre som sitter hjemme og spiller Playstation mens foreldrene lager mat og gjør alt sånn der. Jeg er glad det ikke er meg.

Odin var den eldste av informantene mine, og siden han allerede hadde gått ett år på videregående skole før han begynte på skole i Tromsø, virket han å være noe mer moden og reflektert enn de andre, spesielt blant guttene. Hans rolle og de forventningene han syntes å ha til seg selv kom frem i hvordan han snakket om skolearbeidet. Han var klar over at om noe var vanskelig, måtte han be om hjelp. Han snakket om hvordan det året på videregående da han fortsatt bodde hjemme hadde påvirket han. Han hadde lært å sette pris på hjelp og struktur. Jeg ville ta med Odin som informant og hans erfaring fordi jeg ville se hvordan han så på skolearbeid og slike viktige oppgaver. Siden han var opp til to år eldre enn noen av informantene syntes jeg

hans svar og hans refleksjon over seg selv og sin hverdag, i sammenheng med skole, var viktig for å belyse at det kan ha noe å si å få noen år i erfaring. Han mener at man lærer ved å gjøre og erfare. Han har fått litt på avstand hvordan det er å bo hjemme. I sitatet nedenfor viser Odin hvordan han nå ser på det som normalt å være sin egen sjef. Han har fått noen år til å modnes og lære av opplevelsen det er å bo hjemmefra, og at han sier det er en wow-opplevelse tolker jeg som at han ikke var klar over hvor godt han ble å komme ut av det, så langt som han er i prosessen nå.

O – Jeg tror den største overraskelsen er hvordan man må få ting til å falle på plass. Det å bo for seg selv og komme inn i det... Selvfølgelig, priser, husleie og økonomi, vasking og sånn der. Det har man jo fått inn med morsmelka, så man var jo klar for det. Me jeg tror det å bo for seg selv, å kunne ta egne valg og hvor normalt det har blitt, det er den største wow-opplevelsen.

5.5 Det sosiale

Da jeg snakket med informantene mine var det viktig for meg å forstå hvor de kom fra. Ikke geografisk sett, men sosialt. Ungdommene hadde en ting til felles, de kom alle fra distriktene rundt Tromsø by, og de var flyttet til Tromsø by for å gå videregående skole. Selv om de hadde kommet seg inn i rutiner og sosial omgang i sitt "nye liv" i byen, snakket de alle om det å finne seg nye venner, finne sin plass i den nye vennegjengen og det å finne tid til alt de ville rekke over. Hybelboende elever synes å oppleve usynlighet og redusert sosial kontroll fra voksne (Breidablik & Meland 2001). Mine informanter bor uten voksne som "følger med" og at den usynligheten kan komme av at de må skape et nytt nettverk. I kapittel 7 vil jeg gå videre på det sosiale ved å snakke om det i sammenheng av hjemlengsel og savn.

I følge Emma, som har flere søsken som har vært gjennom det samme, var det ikke noe skummelt ved det å flytte. Det å begynne på en ny skole med nye mennesker, var litt mer utfordrende enn selve flyttingen.

S - Hvordan var det å begynne på ny skole, med nye mennesker?

E - Det var... det er jo veldig skummelt å begynne på ny skole. Skole var jo det jeg så på som det skumleste, på en måte. Jeg visste ikke om jeg kom til å få meg venner, og jeg kjente ingen som skulle gå der... De jeg kjente var veldig sammensveiset før jeg kom dit. Så jeg var jo veldig sjenert i begynnelsen og følte at jeg ikke klare å være helt meg selv. Men det løsnet jo litt etter hvert når du finner noen... Når du finner noen å være sammen med, så går det seg til etter hvert. Men det var... småskummelt i starten.

Når Emma snakket om det å begynne på ny skole kommer det frem hvordan hun har reflektert over dette med å være seg selv og kunne finne venner. Å komme til en ny plass der ungdommene er sammensveiset fra før er utfordrende. Måten sosialiseringen i skolen skjer, og hva resultatet av den er, vil kunne ha innvirkninger på hvordan valg ungdom vil ta videre i livet (Haug 2012). I denne sammenhengen kan Meads teori om selvet (Collins 1994) vise hvordan Emma er klar over hvor hun står hos de nye bekjente, fordi hun er klar over sin egen bakgrunn og hvordan det påvirker den nye hverdagen. Sosialisering er med på å danne mennesket, og det som skjer med ungdommene som har flyttet hjemmefra er at de får skolen som primært sted for sosialisering. I oppveksten har de fra de var små hatt familie og barndomsvenner som primærsosialisering, og vider fra det gått til barnehage og skole. Dette kan ses på som at ungdommen går tilbake til skolen som sosialiseringsarena, siden det er her de vil møte de som skal være en del av hverdagen deres de nesten tre årene.

Skolen er motstandsdyktig mot endring (Haug 2012). Det er skolen som institusjon som er motstandsdyktig. Ungdommene kjenner skolens sosiale struktur, de kjenner det de vil møte i form av klasserom, lærere og forventninger. Det nye vil være elevene – de som kanskje skal bli nye venner. Det kan ses på som at ungdommene finner det trygt å skulle starte et nytt sosialt liv på skolen. Den sosiale delen ved å flytte er mindre skummel når man vet at det vil være mange elever på skolen man skal begynne på som er i samme situasjon. Selv om de har venner fra før, har jo du også det. Ungdommene er redde for å "gi slipp" på sine gamle venner, men klarer ikke reflektere over at det er en situasjon mange flere er i. De er i en prosess der de er redde for hvordan det blir å få nye venner, men etter hvert skjønner at de fortsatt blir å ha vennene de har fra før, men at behovet for å kunne sosialisere seg med de nye vennene på den nye skolen er nødvendig.

S - Hvordan påvirket det sosiallivet ditt?

E - Jeg måtte ta mye større initiativ selv. For å være... for å komme meg i en gruppe, liksom. På en måte, ja sånn som nå i tredje klasse... Jeg måtte begynne helt på nytt etter et år på utveksling, og jeg kjente ingen i den nye klassen. Mens her hjemme på bygda så har jeg jo vokst opp med de som er her. Men vi splittes jo når vi begynner på videregående. Så da er det jo ikke... Det er ikke mange som begynner på samme skole og som holder sammen så veldig godt...

I utsagnet over sier Emma at hun måtte ta større initiativ selv. Den delen av prosessen der ungdommene må sosialisere seg med nye mennesker kan være vanskelig. Med det Emma sier kan det man forstå det som at hun lengter til det som var lettere hjemme. Å være med venner du har vokst opp med. Emma sier hun måtte begynne helt på nytt. Dette tyder på at hun kjenner til prosessen å få venner og komme inn i et miljø, for hun har gjort det før. Dette kan for Emma ha vært en fordel da hun kom tilbake etter utveksling, for da visste hun hva som krevdes av henne for å komme inn i miljøet på skolen.

5.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på hvordan ungdommene takler den prosessen de er i, å gå fra barn til voksen etter at de har flyttet hjemmefra. De viser hvordan de reflekterer over egen situasjon samtidig som de er klar over hvordan livet deres er preget av det de går gjennom. De er fortsatt barna til foreldrene sine, og de vet hva som forventes av dem. Det er interessant hvordan de ser på seg selv og sin rolle som både seg selv, barn til foreldrene, søsken og skoleelev. Dette kapitlet viser hvordan ungdommene i intervjusituasjonen gikk gjennom tanker fra før de flyttet, til tanker om da de flyttet og tankene etter å ha flyttet. Den refleksjonen inne i dette viser her hvordan de fremdeles er i en prosess, siden det fremdeles er endringer i livene deres og de utvikler seg fortsatt fra de erfaringene de gjør seg i hverdagen.

6 Urban frihet versus rural frihet

I forrige kapittel drøftet jeg hvordan ungdommene opplever den prosessen de er i. I dette kapitlet skal jeg se nærmere på hvordan informantene reflekterer over, og forholder seg til *friheten* sin, og hvordan deres opplevelse av frihet påvirker den prosessen de er i. Hvordan man ser seg selv i ulike livssituasjoner vil utvikle seg hele livet. Man får oppleve forskjellige aspekter ved frihet, og oppdager nye emosjoner knyttet til friheten. Det viste seg at det å flytte til en by gir en frihet – å komme hjem til bygda gir en annen type frihet. Ved å vinkle det slik at jeg knytter disse to typene frihet med hverandre, ser jeg hvordan ungdommene er ambivalente når det gjelder friheten de opplever og de forskjellige aspektene ved den. Ungdommene snakket om friheten fra foreldre, ansvaret de nå hadde fått og hvilke muligheter en har i byen kontra de mulighetene en har på bygda. Likevel var det mye som ble sagt som viste at ungdommene satte pris på å være fra bygd og ha den type frihet som fantes der – natur, frisk luft og ansvarsfrihet. Det jeg definerer som urban frihet er det generelle ansvaret ungdommene merker at de får, de mulighetene de får – i byen. Også de økonomiske endringene de opplever, selvstendighet og hvordan de takler å rett og slett måtte ta vare på seg selv.

6.1 Urban frihet forbundet med ansvar

Å være fri og ha frihet kan defineres på mange måter, mens hos mine informanter er det et ord de alle deler for å forklare hvordan det er å ha flyttet hjemmefra. Deres frihet er fra mamma og pappa, søsken, mas, regler og plikter i barndomshjemmet. Frihet *fra* dette betyr frihet *til* å gjøre som man vil – i byen. Helt siden etterkrigstiden har det vært utvikling på arbeidsmarkedet (Frønes & Brusdal 2010), og ungdommer måtte ut av barndomshjemmet for å kunne ta videre utdanning, noe som ble et krav for å få gode jobber. Samtlige av informantene snakket om hvor godt det var å flytte hjemmefra. Hvor du kommer fra og hvilken oppvekst en har hatt vil påvirke flyttemønsteret til ungdommer. Personer som har vokst opp i Nord-Norge har den laveste medianalderen for utflytting av barndomshjemmet, mens i Oslo og Akershus flytter ungdommer senere ut (Dommermuth 2009). Ungdommene jeg har snakket med har opplevd en frihet ikke

alle får oppleve så tidlig i livet. På den andre siden er savn og ansvar, og frihet og ansvarsløshet noe ungdommene har måttet takle tidlig.

Hos Goffman er ideen om at individer hele tiden foretar en situasjonsdefinisjon sentral i forståelsen av rollebegrepet (Krange & Øia 2013:234). For ungdommene vil rollen som ansvarlig "voksen" forutsette andre egenskaper enn rollen som barn hjemme hos foreldrene, noe som medfører at de må tilpasse en ny rolle og rolleutøvelse når de forlater barndomshjemmet. Ungdommene har i tillegg til sin egen rolle vært nødt til å tilpasse seg til foreldrenes nye rolle. I denne nye situasjonen er det ikke lengere foreldrene som har det daglige ansvaret for å se at ungdommene har det bra, spiser det de skal og gjøre det de skal. I det ungdommene gikk inn i den nye rollen etter å ha flyttet ut, har de selv tatt over mye av den rollen foreldrene hadde.

Vegard nevnte tidlig det å ha frihet fra foreldrene sine. Ut fra egen erfaring var dette et svar jeg hadde forventet å få fra noen av ungdommene. Den friheten ungdommene kjenner på når de for første gang som 15-16-åring flytter hjemmefra er noe jeg vil kategoriserer som noe som er opplevd ut fra en fantasi ungdommene har om hvordan det vil bli å komme seg bort, og gjøre som de selv vil.

S - Hva var godt med å flytte for seg selv?

V - Ingen foreldre, kunne gjøre hva jeg ville, være oppe så lenge jeg ville.

Ifølge Vegards egne ord var det "fantastisk!" å flytte hjemmefra. Å nevne at det ikke er foreldre som kan bestemme over deg, kan tyde på at ønsket om å utvikle seg og bestemme hva man selv vil gjøre, er noe som lenge har ligget og vært en slags drøm eller et mål. Både Vegard og Mikkel var i starten begge korte i sine svar, men det jeg plukket opp tidlig var hvor beskrivende de likevel var. De brukte ord og uttrykk som viste hva de følte rundt den friheten de hadde fått, og selv om de var kort i svarene merket jeg at de ville vise hvor mye frihet de selv mente de nå hadde. Mikkel sa det var overraskende artig å flytte for seg selv, og igjen var et av ordene som kom tidlig *frihet*.

Før de skulle flytte til Tromsø var det flere av informantene som hadde gjort seg opp tanker om hvordan det kom til å bli. De så for seg en friere hverdag med mer tid til å

kunne gjøre som de ville. Mikkel snakker om hvordan det var et ork å planlegge å gjøre sosiale ting da han bodde hjemme. Her snakker han om "impulsturer rett etter skolen". For disse ungdommene er det en begrensning å bo hjemme, for da er det ikke frirom til å være impulsiv. For at de skal kunne være mer impulsiv gir de inntrykk av at det må være mer urbane omgivelser og mer tilrettelagt for det. Lotte har et større ønske om å være hjemme på landet enn å tilbringe helgene sine i byen. Hun begynte å feste på ungdomsskolen, men merker at ting er annerledes i byen, man må være forsiktig.

L - "(...) Jeg begynte å dra på fest da jeg gikk i tiende klasse, det er jo ofte sånn på bygda... Og jeg gjorde jo det, da. Og med pappa så har jeg aldri hatt noen spesiell innetid, da kunne jeg... Altså, man vet jo hvem man skal stole på, og hvem man kan gå trygt hjem sammen med, på bygda(...)"

Slik jeg ser det er Lotte en selvstendig jente, som har fått hatt litt frihet til gjøre som hun vil. Det jeg oppfattet fra flere av ungdommene var hvordan de snakket om mennesker i byen og hvordan utelivet er med tanke på det å stole på noen. Det tyder på at miljøet ungdommene kommer fra på bygda er mindre utsatt for kriminalitet, og at de har lært seg det ansvaret det er å flytte og hvem man skal stole på (Lima & Slagsvold 2009). Det viser tegn på refleksjon og selvvinnsikt når en ung jente som Lotte kommer fra en plass der hun ikke har fått kjenne på kriminaliteten, men likevel er oppmerksom på at den er tilstede når hun kommer til en ny plass.

Som nevnt i kapittel 5 under 5.1, er tiltrekningen mot byen og det urbane noe som har vært sentralt for ungdommene. Det interessante med hvordan de snakket om byen var muligheter og visjonen om total frihet. Dette sa det at de tenkte før de flyttet. De snakket om hva de hadde sett for seg vente dem i byen og hva de kunne finne på av "fritidsaktiviteter" selv om det innebar å gå rundt på kjøpesenter eller gå på kafé. Ungdommene snakker om urban friheten de skulle få *bort* fra alt, men det som raskt ble klart under mine intervju var at de ikke hadde tenkt over hva de gikk til på *alle* måter. Hanna er en økonomisk jente, hun sa selv at hun spurte foreldrene om råd til det økonomiske, og hun ville ikke sløse med penger. Dette kom hun frem til ved å prøve og feile da hun først flyttet, og hun sa at hun måtte ta en runde med seg selv om tenke over konsekvensene det hadde om hun sløset med penger.

H – (...) "Nå må du skjerpe deg, Hanna! Nå må du tenke litt mer økonomisk."

Når Hanna sier at hun måtte si slike ting til seg selv for å finne fokus, er det nettopp det jeg har gjort flere funn på; fokuset hos ungdommene ligger mer på plassen de skal til en hensikten med at de skal dit.

Jeg var interessert i å finne ut av hvordan ungdommene så på hvordan det var å være sjef over egen økonomi – til den grad de var det. Hanna sa at "det er jo så mye mer å bruke penger på her", som var en tankegang jeg merket gikk igjen hos flere av informantene. Å kunne ta seg den friheten å bruke penger på det man vil er noe jeg i utgangspunktet trodde ungdommene ville si, men slik ble det ikke. Som en del av det å ha flyttet for seg selv var ungdommene veldig klar over hva det ville si å bruke penger på forskjellige ting, men det som slo meg var at de var oppmerksomme på hva de burde bruke penger på og hva de ikke burde bruke penger på.

S – Hadde du noen tanker om hvordan det kom til å bli å flytte for deg selv?

K – Åh ja... Jeg tenkte at det kom til å bli lite penger. Og det ble det... Ehh, og at det kom til å være tungt å bo alene, pluss skolearbeidet. Og det å finansiere alt...

Ungdommene snakket om bruk av penger, og forståelse av hvordan foreldrene tenkte om de sa "dette må du spare til" eller "det kan vi ikke ta oss råd til akkurat nå". Det som før var en tur på butikken med "hiv-i-vogna-kjøp" er nå blitt til gjennomtenkte handleurer.

S - Hvordan er det med pengebruk, handling av mat og slikt?

K - Faktisk så... I fjor og i år har jeg faktisk tenkt over det hver gang jeg er på butikken. Hva jeg faktisk skal ha og ikke hva jeg kan ha, eller hva man kan si... Vil ha.

For flere av ungdommene var økonomi noe de var veldig opptatt av, og de syntes det var lite med stipendet, og det til tross for at foreldrene til flere dekket husleien deres. Det viser at ungdommene er klar over hva ting koster og hvordan det er å være ansvarlig

voksen med tanke på økonomi. At de får lære dette tidlig har gitt ungdommene et innblikk i hvordan de må tenke ansvarlig i fremtiden.

I studier av sosiale prosesser som manifester seg gjennom at grunnlaget for personlighetsdannelse, er det grunn til å mene at ungdom utgjør en spesielt informativ gruppe (Krange & Øia 2013:18). Overgang i ungdomsårene kan være en betydelig sosial, personlig og psykologisk hendelse. Denne overgangen kan ses på som en byggestein av rolle- og selvutvikling (Bramston & Patrick 2007). Fra Goffmans begrep om rolle ser jeg på dette som en viktig periode i livet til ungdommene der de må definere hvilken opptreden de skal fremstå med – at de må ha tro på den rollen de trer inn i (Goffman 1959:24). Informantene mine har begynt å tre ut av livet og rollen som barn. De måtte flytte hjemmefra for å kunne gå på de skolene og de linjene de ville, og er nå i en situasjon der de må ta ansvar, møte nye mennesker og utvikle seg videre – utenfor barndomshjemmet.

Flere av ungdommene snakker om hvordan de ser seg selv som en fri person som kan gjøre som de vil, utenfor foreldrenes hjem. De vil være selvstendig, og de mener selv de er i stand til å ta avgjørelser selv – en slags gjøre-lære-tankegang. Dette kan ses i lys av den individualiseringen de unge går gjennom. De er på en måte overlatt til seg selv og sine egne krefter når skjebnevalgene fattes og livsløpet stakes ut (Krange & Øia 2013:37). I likhet med mange av de andre, var Mikkels beskrivelse av å flytte hjemmefra noe han forbandt med å ta mer vare på seg selv, at han fikk ansvaret over eget liv og vel. Å bli voksen er krevende, i et samfunn hvor alt tilsynelatende er mulig, og hvor man i stor grad må trekke opp grenser selv (Øiestad 2014). Informantene snakket generelt mye om ansvar, frihet og det å kunne gjøre som man vil, men de ga inntrykk av at de ville være barn noen ganger også. De ville ha fri fra ansvaret de selv sa de endelig hadde fått.

S – Hvordan var det å flytte hjemmefra?

M – Jeg får frihet, litt mer ansvar for meg selv... Også lærer man litt om hvor dyrt ting egentlig er.

Mikkel viste tidlig i intervjuet at han var glad for å bo hjemmefra. Han sa at det var deilig å bestemme selv og kjenne på mestringsfølelsen av å bo alene. Hos Mikkel merket jeg noe flere av informantene med småsøsken snakket om. Å bli lei av småsøsken når man bor hjemmefra og kommer på besøk, kan komme av den nye hverdagen man har tilpasset seg der man ikke trenger å ta hensyn til noen du skal være en rollemodell for. Han snakket om hvor deilig det var å bo for seg selv, og hvor irriterende det var med småsøsken nå som han har blitt mer voksen. Men litt etter litt i løpet av intervjuet kom det frem at han savnet søsknene sine og syntes det var godt å komme hjem til mamma og pappa.

M – Jeg vil si forholdet mitt til søsknene mine er blitt bedre. Man går ikke hverandre på nervene hele tiden når man ikke bor sammen.

Odin sier også noe om søsknene sine. Rollen som storesøsken for sine småsøsken var viktig for noen av ungdommene. En slik rolle er betydningsfull. Det kan bli tatt for gitt å ha et godt forhold til sine søsken, og være klar over at de som er mindre ser opp til deg. Dette er noe jeg forstår det som at informantene mine ble mer klar over etter å ha flyttet hjemmefra. Det er forventninger mot hvordan en skal oppføre seg, og småsøsken idealiserer sine storesøsken. Den rollen må man da "fremføre" på riktig vis slik de er vant til å se den (Goffman 1959). For et storesøsken er det rolleforventninger om hvordan en skal opptre mot sine småsøsken i tillegg til at en skal være tilgjengelig på andre måte – sosialt og i skolesammenheng. Ungdom blir fort sett som enten det ene eller det andre – ung og uerfaren, og voksen og ansvarlig, og rollepress fra foreldre, lærere, venner og søsken gjør at ungdommene må ta et mye større ansvar enn hva som kanskje er forventet av dem, om de bor hjemme. I følge ungdommene er det delte opplevelser om hvordan foreldrene ser på dem etter at de har flyttet hjemmefra, og det er ikke en selvfølge hos dem at de skal bli behandlet som et barn, i alle fall ikke på alle punkter.

O – Forholdet mitt til foreldrene mine har i grunn ikke endret seg så mye. Det er vel mer på søsknene man merker at man er borte, og det er de som vil at jeg skal komme hjem så ofte som mulig...

Da jeg bestemte meg for å bruke videregående elever som mine informanter, var skolesituasjonen deres noe jeg var nysgjerrig på. Hvordan de taklet det, hvordan det var å komme til en ny skole og hvordan de taklet ansvaret. Jeg var forberedt på at de mest sannsynlig kom til å ha forskjellige svar, men det var variasjonen jentene og guttene seg i mellom jeg la merke til. Jeg så for meg at relasjonen deres til den nye skolen kunne være problematisk, og når dette skjer samtidig med utviklingen av relasjoner til andre viktige arenaer – hybel, nye venner – kan det oppstå problemer i hverdagen (Heggen, Jørgensen & Paulgaard 2003: 21).

I følge Ungdata (2014) er ungdommer i dag generelt veldig pliktoppfillende, og det er ikke like viktig å være med på fest og ta noen timer med skulking for å være med de som vil være rebelske. Ungdommer i dag er rett og slett veldig seriøse i det de gjør (Ungdata 2014), og de har ingen grunn til å være opprørske og ikke oppfylle plikter i hverdagen. Som forsker var jeg forberedt på å høre fra ungdommene at de slet på skolen og ikke gjorde det de skulle, men dette er antakelser jeg har kommet med, og Anders Bakken, forskningsleder ved NOVA, mener slike antakelser kommer fra påvirkning om hva man forbinder med ungdom på 70- og 80-tallet (Hotvedt & Aardal 2014).

Jeg hadde forutanelser om at jentene kom til å være mer pliktoppfillende enn guttene i skolearbeidet, noe jeg med empirien kan si jeg hadde rett i, selv om noen av jentene også syntes det var tungt å få alt gjort. Når man får ansvar for seg selv og egne oppgaver som skal gjennomføres i løpet av en dag, tyder det på at å forlate barndomshjemmet på betydelige måter påvirker skolesituasjonen og ungdommene som elever. Jeg spurte alle informantene hvordan det gikk å gjøre skolearbeid etter at de flyttet hjemmefra, og Vegard svarte blant annet på dette.

V – Jeg får jo forskjellige lekser siden jeg går på den linja. Noen fysiske, de går jeg gjennom fordi jeg vil gjøre de. De teoretiske fagene... I ny og ne må jeg bli maset på. Og så gjør jeg litt selv, selvfølgelig.

Selv om flere av jentene var pliktoppfillende og virket å ha kontroll på skolearbeidet, var det ikke en selvfølge at alle hadde det slik. Skolearbeid kan være krevende, og det er det tydelig at mine informanter syntes det var en viktig oppgave å utføre. De forsto

ansvaret, men det var en ny opplevelse for dem å skulle gjøre dette på egenhånd, uten at noen sjekket opp hva som ble gjort. For flere ungdommer kan det være en like stor utfordring å holde det ryddig på en liten hybel, som det er å ta det store ansvaret rundt lekser og egen skolegang. Lotte har ifølge henne selv alltid hatt et anstrengt forhold til skole og lekser:

L - (...) Jeg har alltid slitt ganske mye på skolen, så jeg har generelt sett fått lite til skoleoppgaver og slikt, alle årene på skolen, men jeg har alltid fått hjelp av mamma og pappa, så det ble jo litt annerledes nå... Men da jeg bodde helt alene, jeg bor jo ikke helt alene nå, så hadde vi ganske lette oppgaver som man kunne tenke seg frem til selv, og mamma jobbet jo innenfor det faget, så jeg kunne fortsatt spørre henne. Bare ringe henne med spørsmål og sånn(...)

Ungdommer som skifter miljø så klart som disse ungdommene har gjort, vil kunne bli påvirket av hvor de kommer fra og hvilke vaner de har hatt der (Bæck 2015). Å være alene er en stor omveltning. Det som kan bli en utfordring for de som skal flytte hjemmefra er å ta ansvar samtidig som de konstant må ta valg. De må velge hva som er rett for dem samtidig som de må velge hva som vil gjøre dem til selvstendige mennesker som de har sett sine søsken og foreldre blitt. Da jeg stilte spørsmålet om skolearbeid til Kasper svarte han med å gjenta hva han hadde sagt om å legge seg og stå opp; ”*det gikk ikke så bra. Vanskelig å få gjort...*”. Odin skilte seg ut blant guttene, og jeg merket at han ville gi et ærlig og modent svar:

O – Med sånn skolegang synes jeg alltid at jeg har hatt grei kontroll, og... Jeg har ikke trengt så stor hjelp, egentlig. Og hvis jeg har gjort det, så har jeg alltid visst hvor jeg skal få det. Så jeg synes jeg har vært ganske ansvarlig på det feltet, så det har ikke vært et problem.

Hanna sier nedenfor at skolesituasjonen er den samme for henne som den har vært før. Hun snakker om at i begynnelsen var det ikke skolearbeid som var i fokus for henne, for det var så mye annet å finne på. Slik jeg ser det er den nye hverdagen fylt med andre aktiviteter som er ny for ungdommene. Skolearbeid og plikter er noe de er vant med og ikke aktiviteter de setter av mye tid til når en ny hverdag skal prøves ut. Valget

ungdommene har tatt ved å flytte til Tromsø, er mest sannsynlig tatt med dette i betraktning. En ny hverdag en ikke er kjent med, gir ungdommene utfordringer og nye opplevelser, og dette er større status enn å skulle bo på samme plass en alltid har bodd, der de ikke synes noe nytt skjer.

H – jeg synes det går helt greit nå. I begynnelsen ble det jo så klart ikke gjort så mye, for det var andre mer spennende ting å finne på, men nå går det bedre. Så lenge jeg setter meg ved et ordentlig bord, får jeg litt gjort! Jeg merker i grunn ikke så mye forskjell på skolesituasjonen... Kanskje kun det at det er lettere å miste bussen, men det går heldigvis ørten andre!

Rutiner som å legge seg og stå opp ser ut til å bli en utfordring for nesten samtlige av informantene da de flyttet, både jentene og guttene. Det va ikke noen spesifikk grunn de kunne komme på, men i det de snakket om rutinene ved å flytte for seg selv, kom det frem at de slet med å legge seg til ”riktig” tid. Hjemme hos foreldrene var det ikke strenge regler som fikk de til å legge seg, men en slags forståelse av hva som var forventet og hva de hadde godt av. Tenåringer trenger å føle at de fortsatt er koblet på, altså tilknyttet foreldrene, samtidig som de får støtte til å sette sine egne grenser (Øiestad 2014). Kasper sier at ”man er ikke vant til å tenke på det selv”. Han sier at man merker at det ikke er noen som passer på. Her er Hanna enig, men sier det har blitt bedre med årene.

S – Hvordan er det å legge seg og stå opp?

H – Første plassen jeg bodde på forsov vi oss noen ganger, hehe. Vi bodde ganske langt unna skolen, og måtte stå opp ganske tidlig, også klarte vi ikke helt å legge oss tidlig for det var jo veldig mange fristelser. Nå er det sånn at jeg legger meg klokken elleve selv om det er helg eller ukedag. Men første året da... var litt annerledes... da kom jeg for sent et par ganger.

Odin sier som nevnt lenger opp, at han har en dårlig holdning til det å legge seg og stå opp, noe han har tatt med seg fra tidligere av. Han sier selv at han ikke er noe flink til slike rutiner. Han sitter med en følelse av at han nå er voksen nok til å ta egne valg og ta

rette valg, men han sier at han har brukt tid på å komme dit, og den prosessen han er i nå med å bli voksen utenfor barndomshjemmet, har vært en av grunnene.

O – Nå er jeg ansvarlig... Til en viss grad var jeg det før, men nå... Jeg brukte kanskje litt tid på å vokse opp. Og var unge litt lenge. Men nå har jeg begynt å ta ansvar. Nå vil jeg si at jeg har kontroll, hvis jeg kan si det.

Som nevnt i kapittel 5 under 5.4.1 er Odin både to og tre år eldre enn flere av informantene, og det merkes i flere av tingene han snakker om. I utsagnet over der han snakker om at han nå har fått kontroll og har begynt å ta ansvar, kan man tolke det som at han er et sted i denne prosessen der friheten hans har begynt å gå mer opp for han og han tar mer del i det som vil være i betydning av ansvar og fornuft. Dette betyr at Vegard er klar over hva som forventes, for de rundt gjør det samme og får det til. Å si selv at man har vært unge litt lenge, viser at han er på et punkt der han reflekterer over hva han har gjort, hva han gjør nå og hva han kan gjøre videre, med friheten han har fått til å ta vare på seg selv og sørge for at han selv har det bra.

S – Daglige rutiner som å legge seg og stå opp?

V – Det var veldig vanskelig... Men det ble lettere. Det går helt greit nå, liksom.

S – Er det noe som har overrasket deg ved å bo alene?

V – Ansvarer (...) Måtte stå opp av seg selv, ta initiativ til å lage mat. Gjøre lekser...

Holde meg sosial. Ja, det meste egentlig...

Det Vegard sier over er med på å vise at individer som ungdommene vil kjenne på mestringsfølelsen, og mine informanter får kjenne på det når de skal ta vare på seg selv, og klare seg selv. De har forventninger til det de skal klare, men er også bevisste på hva som må til for å klare det. Deres situasjon er at de i tillegg er klar over hvilke resultater de må forvente seg av det de gjør (Heggen 2012)

6.2 Rural frihet forbundet med ansvarsfrihet

Informantene mine snakket om frihet rundt det å flytte hjemmefra, men jo mer vi snakket om hjemlassen og hva de syntes var positivt med å komme fra distriktet, fikk

frihet en helt annen betydning. Friheten de opplevde i byen var til å ta egne valg, gjøre som man vil og lære av seg selv hvordan hverdagen fungerer – og bestemme over sin egen hverdag. Som barn er man vant til at foreldrene bestemmer hva du skal gjøre, hva du skal ha på deg også videre. Ungdommene snakket om friheten hjemme på en måte som gjorde at jeg måtte sette disse to typene av frihet sammen – den rurale friheten og den nye, urbane friheten.

For da ungdommene snakket om livet på bygda og hva de hadde forlatt, først da så de baksiden av å ha flyttet til mer urbane strøk. Vegard var ikke alene om å savne friluftsliv og han snakket om hvordan han hadde lært mye av å vokse opp på gård, selv om ikke alt han hadde lært er noe han trenger akkurat nå. Det er attraktivt å bo på bygda for der er det ikke påtvunget å ha hage, natur, familie eller god plass. Det er bare sånn det er – uten tvang eller til bry (Jonasson 2012).

S – Ser du det som en fordel å ha vokst opp utenfor byen?

V – Jeg vil si at det er best å vokst opp utenfor en by, ja.

S – Hvorfor det?

V – Det kan jo variere fra person til person, men jeg for min del hadde ganske mye arbeid å gjøre. Sånn generelt. Ordnet med jordbruket og sånn... Så der ble jeg jo lært opp og kan mange ting jeg egentlig ikke trenger nå, men som er kjekt å kunne, sånn i tilfelle. Også er det vel litt med sånn friluftsliv, utfor byen.

Da noen av guttene reflekterte over hvordan det var å være hjemme og hva som var fordelene med det rurale, var naturen og praktiske ting var mye av det som gikk igjen som begrunnelse. Det var påfallende hvordan både Mikkel og Kasper beskrev forskjellen på natur hjemme på bygda og natur i Tromsø. Da Kasper sa at det er jo stor forskjell mellom å bo på bygd og i by, ville jeg at han skulle utdype mer. Kasper var glad i jakt, og ut fra det kan man tolke at han er glad i den muligheten han får ved å komme fra bygda. Det er ikke en selvfølge at ungdommer skal være aktive ute i naturen når de bor i en by der det skal både mer planlegging og tilrettelegging til for at man skal kunne gjøre slike ting.

K – Jeg liker å gå på jakt. Du kan liksom ikke gå på jakt i Storgata.

Mikkel og Kasper hadde like utsagn når det kom til dette med hvor man kan være for å gjøre ting. Kaspers utsagn kan tyde på at han merker at det ikke er tilrettelagt for slike fritidsaktiviteter hvis man bor i tjukkeste byen. Ungdom som er vokst opp med disse aktivitetene vil være mer knyttet til hjemplassen sin (Bæck 2015). Mikkel sa at han kunne liksom ikke bare gå rundt i sentrum og spille fotball, eller ha en fotballbane tilgjengelig, sånn som hjemme der du bare kunne bruke plenen eller marka oppfor huset. Guttenes beskrivelse av hvordan de ser på forskjellene, tolker jeg som ikke negativt ment mot det urbane, men mer som at de er vant med at alt er lett tilgjengelig på bygda – fra naturens side. På den andre siden er det i byen lett tilgjengelig og gjør det praktisk for hverdagen. Mikkel og Kasper hadde begge etter hvert en del å si om forskjellene på omgivelsene på bygda kontra i byen.

M – Det er tiltak å skulle gå ut og være i naturen når man bor i Tromsø. Du må planlegge, pakke og beregne tid på når det er lite folk akkurat der og der, eller hvordan ting er der og der... Hjemme på bygda kan du bare gå ut døra, så er du ute i naturen.

Mikkel bruker ordet *tiltak*. Det er for han og flere slitsomt å skulle gjøre ting i naturen når man bor i byen. Flere av ungdommene sier at de føler seg bortskjemt med å ha vokst opp med naturen rundt seg, jeg skjønner at de syns de er heldige, og de skjønner det først ved å begynne å snakke om det til meg. De blir klar over hvor mye mer annerledes det er å skulle gjøre disse tingene i byen. Kasper snakker om en gang han og noen kompisser fyrte bål i fjæra hjemme, noe de for så vidt kan gjøre hvor som helst på bygda, og badet naken og drakk, en varm sommerkveld. Alle disse tingene sier Kasper at han skjønner man ikke kan gjøre her, uten at det får konsekvenser. For Kasper er friheten snakk om å kunne gjøre det man vil, uten at det skal være noen som har noe i mot det.

K – Der hjemme kjenner jo alle hverandre, det er jo ikke noe stress, da.

I følge Kasper er man mer fri til å gjøre ulike ting, når folkene rundt deg kjenner deg. For ungdommene vises det at når man bor på en slik plass, kjenner alle rundt seg og stoler på dem, vet hva de forskjellige står for, er det ikke feil å ha det gøy. Det sosiale nettverket av unge, voksne og gamle de kommer fra, de som er oppvokst på bygda, er

sterkere og mer trygt enn det de opplever hverdagen som i byen. Det kan tolkes som at de velger å komme hjem fordi de vet hva som er der, hvem som er der og hvor alt er. Kasper og Mikkel kommer begge inn på hvordan de mener forskjellene er når du først har kommet deg ut i byen og skal på tur.

K – Jeg føler på en måte at jeg blir skitten. At alt jeg puster inn er skitt og forurensning. Det er ikke rent vann overalt i bekker, og man merker at man må en kjøretur bort fra Tromsøya for å kjenne på frisk natur.

For Kasper er det synonymt med by at det er skittent og forurensning, og han vet hva som er godt for kropp og helse, det er aktivitet og rent miljø. Han virker å være bevisst på hva det gjør med selve opplevelsen man ønsker å ha, og hvordan den opplevelsen blir negativt fremstilt fra han, er når det er snakk om by. Parker og natur i det urbane kan fort bli sett på som innestengt, avlukket og uekte (Kelley, Pendras & Minella 2012). Guttene og jentene er veldig obs på hva som er positivt og negativt med både by og bygd, men de har forskjellige ting som veier for og i mot. Det er en selvfølge for ungdommene at man har bedre mulighet for friluft og natur på bygda, men de vet at skal du en rask tur på kino eller kjøpe noen klær, er det ikke et alternativ å bo på bygda – ikke for dem.

Et gjennomgående tema for både jentene og guttene var det å ha naturen rett utfor døra som var viktig og en ting de satte pris på. For ungdom som er vokst opp på bygda er det i min empiri mye som tyder på at de blir senere av å bo i byen. Emma har kunnskap om hvor man skal dra for å komme seg ut i Tromsø, men presiserer at det er trangt om plassen og mye mer planlegging om man skal ut i naturen i byen. Hun sier det er lite motiverende å komme seg ut når man må ta med seg ski og utstyr på bussen for å komme seg noen plass, når man ikke har bil tilgjengelig. Det tyder på at Emma ser hvilke begrensninger det er når en ikke har naturen rett utenfor døra si.

E – Hjemme kan jeg bare gå rett ut av døra og legge meg i skogen uten å møte på folk. Hjemme er det mye mindre folk og myer mer natur som ligger rett utfor kjøkkenvinduet, som gjør det veldig enkelt å komme seg ut. Her i Tromsø har vi skiløype på øya, og de er som regel stappfull, og skulle jeg gått og lagt meg i skogen ved siden av løypa ville jeg nok fått mange rare blikk... Ellers er det tungvint å

komme seg ut av byen og i naturen om man ikke har bil. Det å måtte drasse med seg ski på bussen er lite motiverende...

Hanna ser ikke på natur og det å være ute som et alternativ når hun bor i Tromsø. Ungdommer som disse to jentene er vant til å være ute, uten at det skal være på bekostning av noe.

H – Jeg er ikke ute i det hele tatt i Tromsø sånn som jeg er hjemme på bygda! Virker så mye mer tungvint i Tromsø... Så det har ikke helt vært et alternativ... Hehe, og så tar jo latskapen over, da.

Det Hanna gir uttrykk for er at hjemme er naturen ikke noe du må finne eller bruke tid på, den bare er der. Hun mener det er tungvint å skulle være ute i Tromsø, men det kan forklares med at hun ikke har gått inn for det, fordi hun har en forutelse om at det bare kommer til å være vanskelig og ikke slik det er på bygda. Selv om det ved første øyekast virket som at ungdommene var enig i den befriende muligheten å kunne dra til bygda for å nyte naturen, var Odin ikke opptatt av den faktoren. Han ble født i Tromsø og bodde i byen til han gikk i fjerde klasse på grunnskolen. Han mener selv at dette hadde noe å si da han søkte seg til byen, for selv om bygda var grei, var det ikke like mye fart som i byen.

O – Jeg vil si jeg var en bygutt fra tidlig av, så... Det å komme tilbake hit, det føltes godt. Men selvfølgelig, det var jo fint miljø der og.

Flere av ungdommene nevner stress, men i forskjellige kontekster. Kasper sier at hjemme er det ikke noe stress for der kjenner alle deg, Mikkel sier det er stress å dra inn til bygda hele tiden, om man skal det. Her er Emma delt i hvordan hun ser på situasjonen, hun vil hjem men synes det er stress å skulle dra hele veien dit.

*S – Må du komme hjem i helgene eller velger du dette selv? Hva foretrekker du?
E – Det varierer. Det spørres jo om jeg er veldig sliten eller ikke. Da er det jo deilig å komme til bygda og slappe av, og mamma og pappa er jo her og tar ansvar og kan*

ta vare på meg, mens i byen... Det er jo litt stress å dra hele veien dit. Og... Ja... Det går veldig fort. Du kommer dit, også må du dra tilbake igjen...

Amalie sa hun måtte komme hjem i helgene, og det var ikke et problem for henne. Hun var under 18 år og hun sa at hun forsto at behovet hennes for å være igjen i byen i helgene ikke var der enda, fordi hun er mindreårig. Amalie sier at hun ikke kan dra ut på byen, så da drar hun heller hjem. Dette kan påvirke hennes sosiale nettverk i byen, men hun "bryr seg ikke om det" fordi hun enda ikke trenger å ta stilling til det.

A – Jeg kan jo ikke dra ut på byen, liksom. Jeg vil jo da heller dra hjem og bruke tid med de som er der. Det er ikke noe her å gjøre for meg i helgene... Jeg følte at jeg måtte dra hjem...

To av guttene, Mikkel og Vegard snakket om at de hadde vokst opp på gård, og derfor var vant med å jobbe og ta ansvar. Friheten de snakket om gjaldt å kunne dra inn til byen lettere og hvordan de ble påvirket av at andre hadde den friheten. Informantene var opptatt av hvor de kom fra, hva som var godt med å være derfra. Ambivalensen ved deturbane og rurale var ikke så tydelig. Mikkel var svært opptatt av hva som var så bra med å bo sentralt og nært byen, og han nevnte at på grunn av buss og skyss var det mer slit å komme fra bygda. Likevel var han som flere av de andre, opptatt av det gode ved å ha en slik plass å dra til. Vegard snakket om det som endret seg ved det sosiale når en bor hjemmefra.

V - Sånn som skiturer ut i marka. Det er det jeg savner...

Selv om ungdommene liker friheten de har i byen, var det flere av dem som kunne tenkt seg å flytte til mer rurale strøk når de blir eldre. "Myten" om at ungdommer vil være i urbane strøk kan virke noe overdrevet (Rye 2006), for ungdom vil som regel være "der det skjer", men når de har fått oppleve det og skjønner at man ikke må bo opp i det for å ha det tilgjengelig, er det viktigere med en trygg og kjær plass man kan starte et liv.

6.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på den urbane friheten informantene opplever ved å ha flyttet fra bygda til byen, og den friheten de knytter til det rurale der de kommer fra. Den urbane friheten er knyttet til det nye ved å bo i en by, borte fra foreldre og den gamle hverdagen. Det de ikke hadde tenkt på var ansvaret og de utfordringene den nye hverdagen brakte med seg. Selv om de får frihet fra foreldre og det hjemme, er det nye ansvarsområder og en hverdag som gjør at friheten er et mer glamorisert bilde av det urbane. Den rurale friheten er noe ungdommene ikke tenkte over før de flyttet bort fra bygda, og noe de setter mer pris på nå. Urban frihet gir ungdommene ansvar, mens den urbane gir ansvarsfrihet ved naturen som arena.

7 Hjemlengsel

Borteboer på hybel for første gang. Ung og uerfaren, men spent og forventningsfull. Uansett hvordan man møter det å bo hjemmefra for første gang, er det ikke uvanlig å føle seg ensom og alene. Ungdommer vil typisk ikke være de som uten videre innrømme at de har hjemlengsel og savner mor og far, men det finnes mange som utvikler hjemlengsel som følge av for tidlig flytting fra barndomshjemmet. Det er et vanlig fenomen blant unge. Hjemlengsel kan være en reaksjon på en situasjon hvor individet føler det har lite eller ingen kontroll (Nijhof & Engels 2007). Lengselen er en opplevelse som defineres som en negativ følelse som fremstår av savn etter familie, venner og hjem. Hjemlengsel kommer ofte når det skjer endringer i det sosiale og endringer i ens liv (Nijhof & Engels 2007). I dette kapittelet skal jeg se nærmere på hvordan ungdommene opplever hjemlengsel og hvordan det påvirker dem.

Familien og hjemmet har enormt stor betydning for ungdom. Fellesskapet man finner i den typiske kjernefamilien er basert på kjærlighet, forpliktelser og vilje. Dette er stabilt og kjent, og vanskelig å forlate (Juul 2004). Det å forlate hjemmet i tidlig alder har påvirket mine informanter på forskjellige måter. Jeg fikk inntrykk av at noen av dem kjente på hjemlengsel ofte, mens andre ikke tenkte noe på det. Selv om det varierte hvordan de tenkte om fenomenet hjemlengsel, var det tilstede hos dem alle. De fikk alle sammen spørsmålet: *får/har du hjemlengsel?* Noen av dem svarte kort nei. Det jeg da la merke til var at de likevel hadde kjent på hjemlengselen i en eller annen form. Det kom frem i måten de snakket om foreldrene og hjemmet i løpet av intervjuet. De som svarte at de hadde hjemlengsel, uten å egentlig nøle ved det, virket å være overrasket over hvor mye de faktisk savnet hjemmet.

7.1 Utløsende faktorer for hjemlengsel

Under tidligere forskning i kapittel 3 skrev jeg om symptomer som dårlig matlyst, søvnløshet og usikkerhet (Eurelings-Bontekoe, Vingerhoets & Fontijn 1993), men slike ekstreme tilfeller fant jeg ikke hos mine informanter. Ifølge Baier & Welch (1992) får man som regel hjemlengsel av noe man gjør, føler eller tenker. Det kan være å forlate hjemmet for å studere, gå i militæret eller være innlagt på sykehus. Hjemlengsel

kommer altså ofte av å gjøre noe man vegrer seg litt mot (Baier & Welch 1992). Ungdommer er i en sårbar situasjon etter å ha flyttet hjemmefra. Dette kan føre til hendelser og følelser som får dem til å tenke på det som er hjemme – og da kommer hjemlengselen. Eksempler på dette kan være sammenkomster og sosiale lag som de ikke kan delta på, på grunn av at de er for langt unna. Det er ikke nødvendigvis i negativ form man snakker om hjemlengsel, og for mine informanter er det ikke noe negativt som skjer med dem som utløser den følelsen. Slik jeg forstår det er deres følelser av hjemlengsel kommet av frihetsfølelsen de har. Det å være fri til å gjøre det du selv vil, kan for mange oppleves som skremmende når man tenker på de rammene man har vært vant til før. Savnet etter noen som bestemmer mer over deg og hverdagen, som foreldre, kan bli et savn når hverdagen får andre rammer. Friheten er overveldende og det å skulle være uavhengig fra sine foreldre er både skummelt og ubehagelig når det er nytt. Det som var interessant da jeg snakket med ungdommene om hjemlengsel, var at i empirien i kapittel 5 snakket de om hvordan de nå så tilbake på og tenkte på hva de forventet, og hvordan de tenkte at ting skulle bli når de skulle flytte. De snakket om ansvaret og de nye opplevelsene de forventet å få. Da de snakket med meg kom det frem at ingen av dem hadde tenkt på hjemlengsel, eller hvordan den kom til å påvirke dem. Her kan man tolke det som at gleden og spenningen over å gå inn i noe nytt ikke ga rom for å reflektere over hva man faktisk forlot.

Lotte hadde opplevd skilsmisse mellom foreldrene og det å ha bodd forskjellige plasser. Hun var vant med å måtte finne sin plass på et nytt sted. Likevel var hun den eneste som snakket om å være ensom og hvor tungt det kunne være. Å være åpen om å kjenne på slike følelser kan forstås som at hun er reflektert over hvilke situasjoner hun har vært i før, samtidig som hun kjenner savn etter å ha et fast holdepunkt – noe hun selv mener hun kun har hatt en periode den ene plassen hun bodde med moren sin. I en artikkel skrevet av Maria Vevang (2012) for NRK, sier helsesøster Anne Holter Benzrød at høsten er høysesong for henvendelser av ungdommer med hjemlengsel. Hun sier at de fleste som tar kontakt er jenter. Hun sier at de er flinkere enn guttene til å ta kontakt fordi de er mer åpne om hvordan dette oppleves.

L – Siden mamma og pappa er skilt har jeg bodd forskjellige steder, men da jeg bodde sammen med mamma i den andre byen en lengre periode... Der ble vi som en

familie, da. Vi bodde nært noen venner av mamma, og vi ble alle som en familie. Der var det hjemme... Man blir fort ensom når man har vært vant til å ha familie så nært.

Familie er viktig for Lotte, som for flere av informantene. Familie er grunnlaget for kontinuitet og sammenheng i livene til de unge, og det skaper dermed basis for deres evne å kommunisere (Aagre 2003:59). Jeg forstår ut fra det Lotte sier at hun er vant til å kommunisere og dele hvordan hun har det. Hun har vært vant til å være sammen med mange om gangen, og det kan forstås som at hun har kommunisert mye med dem. Slik jeg ser det er det lettere for henne å dele det hun tenker om å være alene. Hun gir uttrykk for at hun er klar over hva som mangler i hverdagen og aksepterer det, men likevel savner det. Hun lar seg selv kjenne på savnet. Det man kan se ut fra en situasjon som hun er i, er at den er midlertidig – og det vet hun. Årene på videregående skole er en fase i prosessen hun er i for å bli voksen, og det er hun klar over. Slik kan man prøve å forklare fenomenet hjemlengsel. Når man vet at perioden man er i er midlertidig, vil lengselen etter hva man har forlatt kjennes godt fordi man vet at det kommer enda flere endringer etter denne fasen. Det at livssituasjonen er midlertidig vil kunne frembringe en lengsel etter noe varig og konstant. Å bo borte fra familien og å være i en midlertidig situasjon kan begge være med på å skape savn. Begge disse faktorer kan spille like mye inn på hvordan hun har det.

Odin sa at han ikke kjente noe hjemlengsel lengre, men at den hadde vært der og ble svakere og svakere jo lengre han var borte, og jo mer han ble vant til å være alene. Selv om han virket upåvirket av å ikke dra så mye hjem i helgene og bare "levde sitt eget liv", var det savnet etter moren som hadde vært det sterkeste da han hadde flyttet. Det kan forklares med at sosialiseringen og hverdagen man opplever hjemme, står så sterkt når man skal ut derfra og leve et eget liv. Man holder fast ved de opplevelsene man har hjemmefra. Slik Goffman ser det er rollene vi har påtatt og planlagt (Krange & Øia 2013:235), og dette kan være med på å vise hvordan Odin tar på seg en rolle som mer voksen fordi han er alene i hans øyne, og vil vise de hjemme at han er sterk.

Ungdommene kan være redd for at den trygge havnen man har hjemme skal forsvinne. Ungdommene vet ikke hva de kan forvente av foreldrene i det de flytter hjemmefra, og

det er muligens uklart for dem hvordan familien som institusjon står når den nye hverdagen kommer.

O - (...) Jeg savnet mamma en stund...

Utsagnet til Odin kan forstås som at han har opplevd ting i den nye hverdagen som typisk har vært noe moren har gjort for han – husvask, klesvask, matlaging etc. Med å si at han savnet mamma gir Odin uttrykk for savne etter kjærighet og omsorg også, da mor er den man forbinder dette med (Øia & Fauske 2006:79). Når man havner i en situasjon der handlinger representerer en nær person, som et familiemedlem, kan savn forveksles med ansvaret man nå har for det som før var noen andres oppgaver. Det var blandede meninger hos informantene om hva som utløste hjemlengsel og savn, men det som gikk igjen var to forskjellige ting: praktiske årsaker og omsorg.

7.2 Praktiske ting utløser savn

Kasper sier noe de andre ikke sier direkte. Han sier at man ikke tenker over det på ungdomsskolen, at man ikke blir å få servert middag hver dag etter at man flytter for seg selv. Man kan forstå dette som at han *nå* vet hva man ikke visste da at man kom til å savne. I kapittel 5 viser jeg hvordan ungdommene har snakket om hva de gledet seg til, og forventninger til den nye hverdagen. Kasper reflekterer over situasjonen han hadde sett for seg, og hva den i realiteten ble.

K - (...) Jeg savner litt å bo hjemme, egentlig. Å ha middag hver dag, og... Det er litt deilig. Man tenker ikke over det når man går i tiende og skal flytte... At man ikke får middag servert på bordet.

Mat er et gjennomgående tema for savnet etter hjemmet. Mat er noe de fleste forbinder med middag med familien, og å være samlet. Det er tradisjoner forbundet med mat og ikke minst er det en jobb i seg selv å tilberede maten. Det er noe som knyttes til kos og det å ha det bra. I tillegg til at det er en familiesak å spise sammen, er det foreldre som lærer ungene om sunn og usunn mat i oppveksten (Bourdeaudhuij 1997), og dette vil være med på å gi et savn etter å ikke trenge å tenke over det, men bare få maten servert.

Da jeg nevnte hjemlengsel og hjemmet for Vegard, var matlagingen til foreldrene det første han nevnte. Med et slikt utsagn kan det ses på som at det var en aktivitet foreldrene hans gjorde sammen. Å ha et slikt forhold til en aktivitet kan skape hjemlengsel. I noen tilfeller er det kanskje noe man vil avstå fra fordi det er noe dine nærmeste har gjort for deg, og slik vil man fortsatt at det skal være. Likevel er det en oppfatning i min empiri av latskap og prioriteringer som gjør at ungdommene ikke ser på middagslaging som noe vesentlig i deres hverdag.

Det er ikke uvanlig å kjenne på hjemlengsel når det gang på gang dukker opp nye hindrer og oppgaver man ikke har forberedt seg på. Å vaske klær og rense sluken kan for mange være en helt fjern virkelighet, men som mange må lære på den harde måten (Vevang 2012). I forbindelse med hjemlengsel er et utsagn som det over forventet fra de som bor hjemmefra det første året. Det var flere som snakket om dette, og de hadde bodd 1-1 ½ år hjemmefra. De kan forklares med at de ikke har kommet inn i hverdagen og savnet er mer praktisk. For jo lengre mine informanter hadde vært hjemmefra, jo lettere ble savnet. Men savnet etter familie og hjem var der fortsatt. Ordet *hjem* virker å være betydningsfullt og viktig for ungdommene. Det er trygt og kjent, og representerer et fast holdepunkt i en tid der mye rundt dem endres. Guttenes savn kan tolkes som å være rettet mot de praktiske tingene som matlaging og husvask, mens jentene savner mer omsorgen.

K – (...) Men jeg hadde jo hjemlengsel og jeg likte å dra hjem i helgene isteden for å feste sånn som alle vennene mine likte, som var fra byen. Og da jeg var hjemme så bare slappet jeg av og sov siden... Jeg syntes det var vanskelig å sove på hybelen på en måte, ikke godt iallfall. Man er på en måte på besøk...

Familie og hjem er noe som er trygt for mine informanter. I kapittel 6 skriver jeg om hvordan ungdommene opplever det å dra eller ikke dra hjem i helgene, som en del av prosessen ved å bli voksen. Her kan jeg nevne at de som ville hjem, var de som selv fikk velge om de skulle komme hjem eller ikke. Det kan forklares med at når man blir tvunget til noe er det ikke like attraktivt å gjøre det. Det som er interessant med hvordan de ser på denne delen av å reise hjem eller ikke, er at jo eldre de blir og jo lengre de har bodd hjemmefra, jo lavere er terskelen for å ville dra hjem. Nedenfor sier Hanna at foreldrene

vil at hun skal komme hjem, og hun vil det selv også. Hun må ikke, men hun vil. Og det er nettopp de faste rutinene og de holdepunktene man har hjemme, som gjør at hun vil det.

S - Får du bestemme selv om du skal dra hjem i helgene? Merker du om det er et ønske fra dine foreldre?

H - Ja, de vil det... og jeg vil egentlig også det! Foreløpig i hvert fall. Så jeg er hjemme nesten hver helg, for jeg synes det er godt å komme hjem til faste rutiner og sånn.

Ungdommene viser klart at de vil være selvstendig, og individualisering er en del av prosessen de nå går gjennom. Det vises ved at de vil være sjefen over seg selv, og de gir først uttrykk i intervjuene om at de ikke savner hjemme, men det kommer likevel frem når de får snakke om andre ting.

K - (...) Hjemme er ting på stell. Ting har sin plass, der det alltid har vært. Og der går man aldri fri for såpe eller slikt... Man forventer vel at det skal være sånn, og da blir det litt... Det blir litt tungt når man ikke har det i hverdagen lengre. Jeg savner at alt er på stell, liksom.

Kaspers utsagn er i tillegg et eksempel på det jeg ser som flere av guttenes savn etter hjemmet: En struktur de er vant til som ikke er tilstede når de bor for seg selv. Når Kasper sier at han savner at alt er på stell, kan man se på det som at han er klar over hvordan han ønsker at ting skal være og hvordan de faktisk er. Det er vanskeligere for ungdommene å skape seg et hjem der de er nå, når de har standarden hjemme som et forbilde som ikke kan oppnås. Ut fra dette kan tolkningen være at det savnet og den hjemlengselen de føler på grunn av de praktiske tingene, er skapt fordi de ikke kan oppnå det der de er. De gir uttrykk for at de føler seg på besøk der de bor nå, for det er bare en mellomstasjon. Hjemme blir det aldri fritt for såpe, for eksempel, og dopapir er som regel alltid tilgjengelig en plass i huset om det blir fritt på do. De enkleste ting som mange tar for gitt, er daglige utfordringer for ungdommene.

Det er de *praktiske* tingene ved å bo hjemme, som matlaging, vasking og slikt som guttene ofte refererer til. Det med matlaging og hvordan strukturen på hverdagen skal

være, virker å være noe ungdommene har latt foreldrene tatt styring over mens de har bodd hjemme. Mikkel sier at hvis han er lenge i byen uten å komme hjem til foreldrene kjenner han på savnet og den relasjonen han har til foreldrene sine.

M – Det kan være sånn at hvis jeg har vært en helg eller to ekstra i byen, da får man... Liksom, bare den matlukta man kjenner når man kommer inn døra hjemme. Også samtalene man har med foreldrene sine.

Mikkel sier at han er klar over både det praktisk han savner og omsorgen han savner. Omsorg virker å være noe flere av ungdommene ikke hadde tenkt over som et savn, før det ble tatt opp intervjuet. Lotte sa selv at hun kunne dra hjem eller være i byen, det var opp til henne. Men hun ville hjem. Lottes foreldre er skilt, og er familie viktig for henne. Hun snakker mye om moren sin og forholdet hun har til henne. Relasjonene mellom familiemedlemmene vil ha varierende emosjonell betydning og ulik praktisk betydning avhengig av familien og måter familiemedlemmene er sammen på (Bratterud & Emilsen 2002:41). Lotte hadde valget om å bli i byen, men hun var ikke interessert i festing og travelt sosiale tilsetninger. Hun sa selv at hun vil hjem der sengen er hennes egen og rommet er hennes eget. Dette tyder på at Lotte føler seg mer komfortabel der hun har ei eieforhold til det materielle og vet at noe er hennes.

L - (...) Jeg ville jo hjem...

Hjemlengsel kan for noen bli forbundet med det å være svak og ikke takle presset ved å klare seg selv. Det er likevel ikke noe rart ved at hjemlengsel kommer, for det er nettopp hjemme man har lært å være et medmenneske og ha empati. Det er en plass man har lov til å være svak og ta i mot omsorg og hjelp. For mange forbindes det å ta i mot hjelp som en svakhet, men for ungdommer som bor hjemmefra er hjelp noe som er nødvendig for å få dagene til å gå rundt. Omsorg kan fort bli sett på som en selvfølge, men når man er splittet fra de som skal gi den omsorgen, kan savnet bli veldig stort.

7.3 Savn knyttet til omsorg

Da jeg tok utgangspunkt i at jeg ville ha både jenter og gutter som informanter, var det ikke på bakgrunn av at jeg forventet forskjellige svar, men for å holde muligheten åpen om det skulle vise seg å bli slik. Flere av intervjuene ga svar fra ungdommene som viste mye av det samme, og jeg fikk en forståelse av at det å flytte hjemmefra opplevdes som veldig likt for disse ungdommene. Det som skulle vise seg å være noe ulikt, var hvordan de kjente på det å ha hjemlengsel. Guttene snakket først og fremst om det praktiske når de snakket om hjemlengsel, mens jentene snakket om omsorg og det familiære. Men det som var gjenganger hos *alle* informantene var forholdet til mor.

Kaspers tanker rundt hjemlengsel var delt. Som flere av de andre informantene ville han ikke si rett ut at han hadde hjemlengsel. Likevel kom det frem i et utsagt at han er glad for friheten i byen, men savner å ha noen som alltid er der. Ungdommer som har foreldre som de ser på som noen som har autoritet, hjelper ungene sine å utvikle en sunn form for individualisering, som igjen vil hjelpe dem i møte med nye situasjoner. Ungdommer som har foreldre som er strenge, men rettferdig, vil kunne oppleve at ungene deres savner det strenge ved den gamle hverdagen (Nijhof & Engels 2007). Da Kasper sa at han skal være voksen nå, så jeg den samme tendensen hos han, som hos Emma i kapittel 5 om at man fortsatt egentlig er "lille banet" til foreldrene sine. Kasper er klar over hva som forventes av han, og det kan virke som han kjenner på presset til å være voksen. "Man *skal* jo være voksen nå" sier Kasper. Dette kan ses som noe han prøver å leve opp til, men kjenner at det er vanskelig å rive seg løs fra det som er hjemme.

*K – (...) Hjemlengsel er... Det er noe man ikke vil tenke på. Man vil jo hjem, men...
Man skal jo være voksen nå.*

Kasper gledet seg til å slippe unna en mor som hang over han, og han var sikker på at det å flytte til byen var synonymt med å kose seg. For å trekke parallell til det jeg skrev i kapittel 6 om urban frihet og det å kunne gjøre som man vil, er dette et godt eksempel på hvordan ungdommene så for seg at frihet ville bety å ha det bedre enn hjemme. Ut fra

dette kan man tenke at det var en forutanelse som gjorde at de gledet seg, mens realiteten, den de enda ikke hadde opplevd, ville være noe annerledes. Det virker som omsorg er blitt en selvfølge for ungdommene, helt til den ikke eksisterer i den nye hverdagen – slik de er vant til at den gjør. Selv om ungdommene er bevisst på at de må være selvstendige og klare seg mer selv, kan det tolkes at de ikke vil være "til bry" for foreldrene. Slik jeg ser det kan det være vanskelig for ungdommene å kjenne på det å være selvstendig samtidig som de kan spørre om hjelp om det trengs. Å være selvstendig betyr ikke å være alene.

S – Får du hjemlengsel?

K – Av og til gjør jeg det. Av og til har jeg lyst å bare dra til bygda. Så... Men... Når man drar derfra, første året, når du er ferdig på ungdomsskolen, da tenker man bare "Faen, nå skal jeg bort og kose meg i byen. Så slipper jeg at mamma henger over meg", og så videre. Men egentlig så... Så savner man det.

Kasper kjenner savn etter noe som før plaget han: en mor som er der hele tiden. Primærsosialiseringen som skjer i hjemmet fra man er født gir utgangspunkt for refleksjoner og utvikling av barnets egen stemme (Frønes 2013:21), som da vil ha betydning når ungdommene får hjemlengsel. De er tilknyttet foreldrene og hjemmet på en måte som gir dem et savn etter veiledning og kunnskap. Å bo hjemme gir ungdommer mulighet til å alltid konsultere foreldrene om det skulle være noe. Følelsesmessig gir dette et bilde av Kasper som en gutt som er kommet til det punktet i livet sitt, der han reflekterer over den omsorgen han har fått, hvorfor den ble gitt, og hvorfor han nå savner det.

Jeg fikk, som vist over, erfare at guttenes savn etter mor var tilstede hos flere av dem. Odin var en gutt jeg med en gang tenkte kunne være litt vanskelig å komme inn på, han virket som han hadde et tøft ytre, så jeg ble usikker på hvordan intervjuet ville forløpe. Odin sin situasjon avviker fra de andre sin, da han er eldre og kjenner seg selv og den nye hverdagen noe bedre enn de andre. Det var for meg ikke en selvfølge at han skulle nevne savne etter moren sin, som nevnt tidligere i kapitlet, men dette kan tyde på at de sosiale relasjonene og den sosialiseringen man er vant med i en familie, er mor fortsatt sterkt respektert og satt pris på som omsorgsperson. Odin er et godt eksempel på det å

være distansert til det man ikke må forholde seg til til daglig, og som gjør at når man først blir konfrontert med noe, som spørsmål om hjemmet hjemlengsel, vil man kjenne på sårbarheten knyttet til det.

7.4 Savn knyttet til sosiale nettverk og venner

I ungdomsårene er man ofte utsatt for endringer og man kan være lett påvirkelig fra venner og bekjente. Den sosialiseringen man har vokst opp med på en mindre plass enn en by, kan være noe annerledes enn den man opplever i by. I distriktene er skoler mindre, samfunn er mindre og som informantene mine selv sier, så kjenner du "alle" hjemme. Som jeg skrev i kapittel 5, kan det å få innpass i en ny gjeng der ingen kjenner deg, kan være en vanskelig oppgave. Det å komme fra bygd til byen er for mange relatert til positive hendelser og forventninger. Hjemlengsel kan komme av savn etter venner. Har du vokst opp sammen med venner fra du var liten, kan det være en utfordring å skulle starte på nytt med nye venner, på en ny plass.

S – Hvis du får hjemlengsel, hva er det du savner da?

V – (...) Det å ha noen som kjenner meg og forstår min humor, hele tiden. Og som kan være med på ting jeg liker.

For Vegard var det sosiale en del av det som ga han hjemlengsel. Man kan forklare disse emosjonene med at man kommer utenfor sin komfortsone. Å skulle introdusere seg selv og starte på nytt kan være vanskelig for noen. Det er ikke en selvfølge at man skal kunne være sosial og utadvendt i et møte med nye mennesker og nye omgivelser. Da Vegard sa at han savnet noen som forsto hans humor *hele tiden* kan det ses på som at han merker at den han er nå og den han har vært vant til å være hjemme, er vanskelig å kombinere i sosiale lag med nye mennesker. Å ha tillit til andre gjør også at en tør å være åpen mot andre og dele av seg selv (Aagre 2003:65).

K – Jeg er sammen med de hjemmefra så ofte jeg kan, egentlig.

Man kan forstå det Kasper sier med at han kommer fra en plass der nære relasjoner og et godt sosialt nettverk har vært med på å forme hans syn på mennesker og vennskap.

Han forteller at han har mer kontakt med vennene sine fra hjemplassen enn de "nye" vennene han har i Tromsø. Han merker en forskjell på de fra bygda og de fra byen, i byen er venner og nettverk vanskelig å komme inn på, i følge han. Dette kan tolkes som at den sosialiseringen han har vokst opp med ikke står i tråd med det han opplever i byen. Jeg tenker her at om man vant til noe, er det vanskelig for enkelte å venne seg til at man må gjøre det på en annen måte.

S – Enn det å være sosial og sånn, merke du forskjell på det nå fra da du bodde hjemme?

K – Det er ganske vanskelig å komme inn på folk fra byen. Altså, sånn bli en bestevenn kan man si... Det er... Alle har stort sett sin bestevenn og... det er ikke så lett.

Det er utfordringer ved å komme fra en liten plass, der man har vokst opp og bodd hele livet. Kasper sier at å skulle finne nye venner er ikke en selvfølge når man kommer utenfra, og skal inn i en gruppe der relasjoner eksisterer allerede. Det er noe med det å skulle komme inn på en gruppe mennesker som har felles normer, regler og interesser med hverandre fra før. Ved å bruke ordet *bestevenn* kan det være at Kasper har gjort seg opp tanker rundt det å finne nye venner, og vite at de vennene han har hjemme skal også gå gjennom den prosessen. Å holde på gamle vennskap når nye vennskap oppstår, kan for mange oppleves som vanskelig. De nye vennskapene kommer ofte med nye syn, nye normer og nye regler for vennskapet. Det Kasper sier kan forstås som at hans savn etter det kjente hjemme, blir forsterket av de manglende relasjonene til de han må omgås i den nye hverdagen.

Hos Amalie kommer hjemlengselen når hun tenker på hvordan de hjemme fremdeles lever sine liv *uten* henne. Å være bekymret for hvordan andre har det og hva de gjør uten deg, kan være en stor påkjenning for ungdommer som allerede er i en utsatt situasjon der de må finne sin plass på et nytt sted, med nye mennesker og skape relasjoner med disse menneskene. Det Amalie sier kan tolkes som at hun er redd for å miste de relasjonene hun har hjemme, med de som bor der, når hun enda ikke har skapt sterke nok relasjoner i byen. Det er ikke lett å gi slipp på noe gammelt, uten å ha noe nytt å gå til.

A – Man er jo litt redd for at de vennene man har hjemme skal "glemme" deg, om du ikke kommer hjem ofte og sånn... Jeg kjenner på hjemlengselen når jeg tenker på hvordan livet til de hjemme går videre uten meg, på en måte. Det er litt skummelt å stå utenfor det...

Å stå utenfor en situasjon eller relasjon er noe ungdommene erfarer ved å flytte fra barndomshjemmet, og i likhet med Amalie kjenner de andre på det å savne å være en del av det nettverket de tidligere var en del av. Emma sa at hun fortsatt har kontakt med de hjemme, når hun er på bygda, men de som har begynt på andre skoler enn henne selv er det ikke lett å holde kontakt med mens man er i byen. Dette kan tolkes som at Emma merker det er vanskelig å være seg selv i den nye settingen, og samtidig skulle møte nye mennesker *og* holde kontakt med de gamle vennene. Ungdommene merker nok en dragning mellom det å savne det de har hjemme av relasjoner og vennskap, og hjemlengselen blir sterkere ved at de fjerner seg mer og mer fra det de har hjemme.

Amalie sa *"mamma vet alltid hvorfor jeg er sur eller det er noe... Så jeg savner at hun kan snakke med meg, uten at jeg må ringe hjem, liksom. Man trenger en klem av og til"*. Dette er et eksempel på hvordan jentene snakket om omsorg og hvordan jeg tolker det som lettere for dem å snakke om omsorg. Å være vant til å snakke med foreldrene sine hjemme og ha dem i nærheten, påvirker ungdommene når de er borte fra dem. Savn etter beskyttelse og følelsen av at jo mer voksen man blir, jo mer må man klare seg alene, kan være skremmende for ungdommer.

7.5 Oppsummering

I min empiri har ungdommene forlatt barndomshjemmet, men de har ikke forlatt familien og de sosiale relasjonene som fortsatt finnes hjemme. Fysisk er de adskilt fra det, men psykisk er det vanskelig å håndtere en ny hverdag når savnet av det kjære og kjente er tilstede. I en kontekst der de snakker om hjemlengsel viser ungdommene hva hjem betyr. Det betyr noe kjent og trygt. I dette kapitlet har jeg drøftet hvordan ungdommene opplever hjemlengsel knyttet til forskjellige aspekter ved savn. Det er savn knyttet til praktiske årsaker som mat og husarbeid, omsorg og familie og sosiale nettverk. Disse tingene har vært viktig for informantene, og de savner dette fordi de har

tatt det for gitt i den forberedende fasen av prosessen de er i. Det har vært interessant å se hvordan ungdommene har reflekter over savnet knyttet til forskjellige aspekter, og det har vist hvordan bekymringer dukker opp uansett om man er forberedt eller ikke.

8 Avslutning

I denne oppgaven har tema dreid seg om det å flytte hjemmefra, frihet og hjemlengsel. Formålet med oppgaven var å finne ut hva ungdommene selv syntes om livssituasjonen de befant seg i og hvordan de håndterte den, etter den overgangen de opplevde da de flyttet fra barndomshjemmet. Etter at jeg hadde intervjuet ungdommene fikk jeg en annen vinkling på situasjonen de befant seg i. I stedet for at det hadde skjedd en overgang fra barndomshjemmet til hybel, oppdaget jeg at dette var en pågående *prosess*, en prosess de fortsatt var inne i. Dette ble tydelig da de ble spurt om tankene de hadde hatt før de flyttet og tankene de hadde etter å ha flyttet. Dette kan i tillegg støttes med det faktumet at ungdommene var 17-20 år, og dermed var på forskjellige steder i denne prosessen. De hadde selv hatt mange ideer om hvordan livet kom til å bli, og det som slo meg var hvor positive de alle var om det å *skulle* flytte. De virket forberedt og reflektert, og de hadde anelser om hvordan det kom til å bli ettersom de kjente flere som hadde vært gjennom det samme før. Det som likevel kom frem etter hvert var hvor annerledes ting faktisk ble. Selv om de ikke snakket om det som negativt, kom det frem at de hadde vært så klar og giret for det som *skulle* skje, at de ikke hadde satt av tid til å reflektere over det som *kunne* skje.

Å skille overgang og prosess kan være en utfordring, men slik jeg definerer det er overgang noe du vet slutten på mens prosess er noe som modnes over tid og som kan endre kurs mens man går. Man kan sammenligne dette med å skrive en masteroppgave. Det er en modningsprosess, og selv om man vet at man skal levere oppgaven til slutt, er veien mot det punktet usikker og full av utfordringer. Man har forberedt seg på de utfordringene og hva man må gjøre, men det er ikke før man står i det at man kjenner på hvordan det virkelig er og hva det krever av en.

Tradisjon og kjennskap til det som skulle komme har spilt inn som en faktor for hvordan ungdommene har taklet det som skulle komme. Når de reflekterer over hvordan de ser seg selv i den prosessen de er i, er det tydelig at de har vært forberedt, men uerfarne. Med dette menes det at de har trodd at de har visst alt det er å vite om hva som skulle komme, men har ikke tenkt nok gjennom mulige scenarier som kunne dukke opp. Å være ansvarlig for at praktiske rutiner i hverdagen skal gjøres, er nytt for flere av

ungdommene. Det å gjøre lekser og være en skoleelev er for ungdommer en selvfølge, i hvert fall når mor eller far eller ansvarspersonen du bor hos følger med at det blir gjort. En rolle som skoleelev kan bli mer utfordrende når man bor alene, noe flere av informantene fikk oppleve. Med dette kan det sies at ungdommene så seg selv og sine svakheter i et nytt lys i den fasen de er i nå. De var ydmyke og forståelsesfulle overfor hva som faktisk forventes av deg når du skal være ansvarlig og voksen.

Ungdommene snakket mye om familie og hvordan flyttingen har påvirket deres forhold til foreldre, søsken og annen nær familie, det viser hvordan de fremdeles er en del av familien, selv etter å ha flyttet i ung alder. De var redde for å havne utenfor det som skjedde hjemme, og det viser en sårbarhet som kommer som konsekvens av selvstendighet og egne valg. Primærsosialiseringen som skjer hos familien fra man er små (Frønes 2013), blir byttet ut med å ha skole som sosialiseringsarena. Hos mine informanter fant jeg ut at de ble dratt mellom to roller: den selvstendige ungdommen de skulle være, og barnet de fortsatt var hjemme hos foreldrene. Rollen de hadde hjemme som barn, er i følge Goffman (1959) i konflikt med den rollen de må ha i byen.

Frihet var noe alle informantene var innom og som de selv så som noe viktig og en bra side ved det å ha flyttet for seg selv. Det viste seg at friheten ungdommene beskrev var forskjellig alt ettersom de snakket om hjemmet på landsbygda eller frihet i byen. Lengselen etter rural frihet belyser deres ambivalens over situasjonen. Ungdommene var først mer opptatt av friheten de fikk i byen enn den hjemme i naturen da de skulle flytte. Det viser at de var klar over hva de kunne gjøre, men også at de bestemte selv at de ville gjøre det (Aakvaag 2013). Den rurale friheten var det å kunne gå tur og være i naturen uten å oppsøke den. Man kan fort bli låst i et begrep og hva man skal bruke det til, men funnet av et skille mellom rural og urban frihet gjorde at begrepet frihet fikk en ny betydning. Denne betydningen ble viktig. Ungdommene måtte gå gjennom en sosialiseringssprosess for å få innpass på ny skole med nye mennesker. Som reflekterte ungdommer vet de, og viser praksis at de må bli en del av samfunnet der de ender opp.

Å snakke med ungdom om det å få flytte til byen etter mange års venting viste hvordan livet i urbane strøk fort kan være et mer glamorisert bilde enn det virkeligheten er. Å få frihet til å gjøre som man vil var ungdommene opptatt av, men friheten kom med ansvar.

Ungdommene opplevde et ansvar de ikke var forberedt på. De var forberedt på litt dårligere råd og at de måtte være alene om å gjøre husarbeid, men de var ikke klar over hvor mye tid det kom til å ta eller hvor krevende det kom til å bli. Dette er noe alle informantene sa noe om, og at det å ta ting for gitt kan ses på som et ungdomsfenomen. Det skal sies at det ikke kun er ungdommer som tenker på denne måten, men i denne oppgaven ble det klart at ungdommene måtte omstille seg, lære seg selv å bli økonomiske og ta tak i problemene som dukket opp.

Hjemlengsel er et funn som overrasket. Ungdommene snakket villig om hjemlengsel, og de lengtet etter forskjellige ting. Å snakke om hjemlengsel kan være sårt og vanskelig, men for mine informanter var det mer eller mindre en del av hverdagen. De hadde vært så giret på å flytte ut fra hjemmet sitt at de ikke forventet å få hjemlengsel, men det oppsto etterhvert savn. Ungdommenes forhold til hjemlengsel ble en opplevelse av refleksjon over det de hadde tatt for gitt og hvordan det påvirket dem nå som de savnet det. Ungdommene viste at de har behov for å snakke om disse tingene.

Å se disse tre analysekapitlene i sammenheng viser at den ene delen ikke vil eksistere uten den andre. Prosessen ungdommene går gjennom inneholder frihet og hjemlengsel. Friheten er både en del av og en følge prosessen. Hjemlengsel kommer av å ha flyttet hjemmefra. Jeg ville i utgangspunktet ikke tenkt på disse delene som så viktig for hverandre, men de utfyller virkelig hverandre. Da jeg gikk gjennom de tre delene av analysen var det naturlig å ha denne rekkefølgen og den flyten det ble til slutt.

Å bruke de teoriene og de begrepene som er brukt, har vært veldig forklarende for oppgavens formål. Rollebegrepet og frihet har vært de mest sentrale for å kunne svare på oppgaven. Å støtte disse teoriene med *litt* Mead og noe Giddens for å få en helhet som gir min forståelse av begrepene. Dette kom tydelig frem da jeg begynte å gå inn på ungdommenes sosialisering med nye mennesker og hvordan de måtte bygge seg nye nettverk da de flyttet. Å se tilbake på teorien og tankene rundt den kan forsvares med hvor gode verktøy de har vært for meg i denne oppgaven.

I innledningen finner som overordnet forskningsspørsmålet: Hvordan opplever ungdommene den overgangen de er i etter å ha flyttet fra barndomshjemmet, og

hvordan påvirker denne overgangen deres liv? Overgangen som var forventet, var en prosess de fortsatt tok del i. Jeg vil svare på forskningsspørsmålet ved å si at den delen av prosessen de er i, vil avgjøre hvordan de takler den. I startfasen før de flyttet var de klare og bekymringsløse, og etter å ha flyttet har de fått oppleve hverdagen slik den *egentlig* er. De opplever det som krevende og nytt, men de har forberedt seg godt. Selv om de forberedelsene ikke kan sammenlignes med det de faktisk må gjennom, har de mentalt forberedt seg etter beste evne. Hvordan dette påvirker livene deres er åpenbart at ungdommene bli reflekterte og bevisste på seg og omgivelsene sine. Denne innflytelsen fører til at de blir mer bevisste på seg selv og sin situasjon. De er klar over hvordan deres situasjon er annerledes enn for de som fortsatt bor hjemme, og de er klar over hva de ville valgt om de kunne fått bodd hjemme eller ikke. Det er ikke en selvfølge at ungdommer på 16-20 år skal kunne reflektere over en situasjon der de er alene og ansvarlige for seg selv og sitt. Skal jeg prøve å konkludere med noe i denne oppgaven, er det at ungdommer som flytter på hybel blir veldig reflekterte og selvstendige. Jeg kan ikke snakke for de som er like gamle som informantene mine og bor hjemme, men i følge empirien er ungdommene fra distriktene som bor hjemmefra godt rustet for det som måtte komme i fremtiden. De har vært ansvarlige, selvstendige og mer alene om hverdagen enn de som har bodd hjemme like lenge. Den vinklingen oppgaven fikk, svarte av seg selv på det første delspørsmålet jeg hadde stilt: Hvordan oppfatter ungdommene livet etter overgangen og hvordan ser de seg selv i den fasen de er i?

Det andre delspørsmålet var: Hvordan takler ungdommene friheten? Dette kan besvares med at ungdommene ble overrasket. De hadde ikke sett for seg alle aspekter ved friheten, og dette fikk de oppleve. I kapittel 6 der jeg skrev om friheten, kan man se at ungdommene ble overrasket av ansvaret og det som fulgte med friheten. Jeg vil si at ungdommene taklet friheten på den måten at de lærte og fremdeles lærer av den. Friheten de har fått og må ta ansvar for er gitt dem som en del av den prosessen de er i.

Det siste delspørsmålet var: Har ungdommene hjemlengsel, og i så fall, hvordan snakker ungdommene om hjemlengsel? Det som var interessant med dette spørsmålet var usikkerheten rundt det: Om ungdommene i det hele tatt hadde hjemlengsel og om det ble noe å finne der. Jeg ble overrasket over hvor åpne de var rundt dette temaet. Det jeg fant var lengsel og savn etter forskjellige aspekter. Det var savn skapt av praktiske

årsaker, savn etter omsorg og savn etter det sosiale de hadde hjemme. Da disse tre retningene av savn dukket opp i empirien, viste det den delen av prosessen som ungdommene ikke hadde tenkt over før de flyttet. Sant nok var ansvaret også noe de ikke hadde forberedt seg så mye på, men savnet var overraskende på den måten at de hadde tatt for gitt det de hadde hjemme. Å savne noe eller noen viser at de har gledet seg så mye over det de skulle til, at de glemte hvordan de kom til å forlate det de hadde fra før. Dette viser igjen en modningsprosess som jeg mener ungdommene fremdeles er i. Man tenker ikke gjennom alle muligheter og utfall, og må oppleve det før man vet hva man tenker rundt det.

8.2 Videre forskning

Jeg ser på min empiri og mine funn som viktig for videre forskning. Det jeg selv syntes var vanskelig i denne prosessen var å finne relevant tidligere forskning. Funnene mine mener jeg er fruktbare, men jeg vet at jeg kunne forsket på andre aspekter ved ungdommene og deres prosess. Derfor synes jeg det kunne vært interessant for videre forskning å se på hvordan ungdommene har det "fra start til slutt": Å snakket med dem fra perioden før de skulle flytte og fulgt dem til de var ferdige på videregående skole og hva de da hadde lært, opplevd og reflektert over.

Det er i tillegg interessant om dette hadde vært vinklet som en komparativ oppgave der informantene hadde vært ungdommer som både bodde hjemme og på hybel, og sett forskjellene i den sammenhengen. Det kunne vært interessant å studere disse forskjellene. Man kunne fått innblikk i hvordan de to forskjellige gruppene har det, hvordan de tror de andre har det, og hvordan de kan sammenlignes. Et slikt bidrag ville hjulpet faglig ved at det kunne vist forskjeller i rollene hos ungdommer i forskjellige livssituasjoner, og det kunne gitt en forståelse av hvorfor ungdom bør studeres utenfor problematikk-forskning.

Som et bidrag til sosiologisk forskning kan denne oppgaven gi en idé om en retning for hvordan ungdom kan forskes på ved å sette mer fokus på endringene i den "normale" hverdagen og ikke bare fokusere på de utsatte gruppene med ungdom. Denne oppgaven

tror jeg vil gi et godt innblikk i rollene ungdom har, og i hvordan de takler de rollene i samspill med en ny hverdagen og de sosiale aspektene ved den.

9 Litteraturliste

- Aagre, W. (2003): *Ungdomskunnskap - Hverdagslivets kulturelle former*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Aakvaag, G. C. (2008): *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Aakvaag, G. C. (2013): *Frihet - Et essay om å leve sitt eget liv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, H. (2007): "Funktionalisme og neofunktionalisme" I: *Klassisk og moderne samfundsteori*. Andersen, H. & Bo Kaspersen, L. (red.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Baier, M. & Welch, M. (1992): "An Analysis of the Concept of Homesickness". I: *Archives of Psychiatric Nursing*. Volume 6, Issue 1. W.B. Saunders Company.
- Bauman, Z. & May, T. (2004): *Å tenke sosiologisk*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Bourdeaudhuij, I. D. (1997): "Family Food Rules and Healthy Eating in Adolescents". I: *Journal of Health Psychology*. University of Ghent, Belgium.
- Brannen, J. & Nilsen, A. (2002): "Young People's Time Perspectives: From Youth To Adulthood". I: *Sociology - A journal of the British Sociological Association*. Volume 36, Issue 3.
- Bramston, P. & Patrick, J. (2007): *Rural adolescents experiencing an urban transition*. Original Article. Queensland: University of Southern Queensland, Australia.
- Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2002): *Barne- og familiekunnskap - Videreføring og fornyelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Breidablik, H. J. & Meland, E. (2001): "Ung på hybel – sosial kontroll og helse relatert atferd". *Tidsskrift Nor Lægeforen*, nr. 121.
- Bø, T.P. & Vigran, Å. (2015): "Ungdom som verken er i arbeid eller utdanning. Utenfor Arbeidsliv og skole – unge 15-29 år i Norge og Europa". *Samfunnsspeilet* nr. 1 SSB. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/ungdom-som-verken-er-i-arbeid-eller-utdanning-art> [Lesedato 07.03.2015].
- Bæck, U. D. K. (2015): "Rural Location and Academic Success - Remarks on Research, Contextualisation and Metodology". *Scandinavian Journal of Education Research*. Tromsø: Department of Education.

- Bæck, U. D. (2004): "The urban ethos. Locality and youth in north Norway". I: Young – Nordic Journal of Youth Research. Volume 12, nr. 2.
- Chaudhary, M. (2011): Sju av ti fullfører videregående opplæring. Samfunnsspeilet nr.5-6 SSB. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sju-av-ti-fullforer-videregaaende-opplaering> [Lesedato 10.02.2015].
- Collins, R. (1994): Four sociological traditions, selected readings. Oxford University Press. S. 298-303.
- Dommermuth, L. (2009): Når flytter de unge hjemmefra? Samfunnsspeilet nr. 1 SSB.
- Drotner, K. (1993): *Dobbeltblikk på det modern - Unge kvinners hverdag og kultur i nordn.* Drotner, K. & Rudberg, M. (red.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, S. H. (2015): "Arbeid – for nød og for lyst". I: Nordnorsk Magasin – Nordkalottmagasinet. Nr. 1/2015.
- Eurelings-Bontekoe, E. H. M. Vingerhoets, A. & Fontjin, T. (1994): "Personality and behavior antecedents of homesickness". I: Personality and Individual Differences. Volume 16, nr. 2.
- Fauske, H. (2001): "Kvifor flyttar ungdom?" I: *Ungdom. I spenninga mellom det lokale og det globale.* Heggen, K. Myklebust, J. O. & Øia, T. (red.). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Frønes, I. (1994): *De likeverdige - Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Frønes, I. (1998): *Den norske barndommen.* Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Frønes, I. (2011): *Moderne barndom.* Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Frønes, I. (2013): *Å forstå sosialisering.* Oslo: Gyldendal Akademiske Forlag.
- Frønes, I. & Brusdal, R. (2010): "Livsløp, generasjoner og sosial endring" I: *Det norske samfunn.* Frønes, I. og Kjølørød, L. (red.). Oslo: Gyldendal Akademiske Forlag.
- Furlong, A. & Cartmel, F. (2007): *Young people and social change. New perspectives.* New York: Open University Press. s. 40-52.
- Garasky, S. (2002): "Where are they going? A comparison of urban and rural youths' locational choices after leaving the parental home." I: Social Science

Research. Nr31. Department of Human Development and Family Studies, Iowa State University: Academic Press.

- Giddens, A. (1991): *Modernitet og Selvidentitet – Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Goffman, E. (1961): *Encounters. Two studies in the Sociology of Interaction*. Penguin University Books.
- Goffman, E. (1959): *Vårt rollespill til daglig - En studie i hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax Forlag AS
- Haug, P. (2012): "Skulen som sosialiseringsagent". I: *Oppvekstmiljø og sosialisering*. Kvelling, Ø. (red.). Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Heggen, K. & Øia, T. (2005): *Ungdom i endring - Mestring og marginalisering*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Heggen, K. (2012): *Risiko og forhandlinger - Ungdomssosiologiske emner*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Heggen, K. Myklebust, J.O. & Øia, T. (2001): *Ungdom - I spenninga mellom det lokale og det globale*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Heggen, K. Jørgensen, G. & Paulgaard, G. (2005): *De andre - Ungdom, risikosoner og marginalisering*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Heggen, K. Helland, H. & Lauglo, J. (2013): *Utdanningssosiologi*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Hotvedt, S. K. & Aardal, S. B. (2014): *De skulker ikke, de drikker ikke – men de stresser*. http://www.nrk.no/norge/unge_-prektige_-og-stressa-1.11873587 For NRK 2014. [Lesedato: 01.04.2015].
- Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2002): *Erving Goffman – Sosiologien om det elementære livs sosiale former*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Jonasson, M. (2012): "Co-producing and co-performing attractive rural living in popular media". I: *Rural Society*, 22:1. Department of Social Health Sciences, Human Geography, Halmstad University, Halmstad, Sweden.
- Jones, G. (2009): *Youth - Key concepts*. Cambridge: Policy Press.
- Juul, J. (2004): *Livet i familien - De viktigste verdiene i samliv og barneoppdragelse*. Oslo: Pedagogisk Forum.

- Jørgensen, G. (2001): "Den lokale konstruksjonen av ungdom". I: *Ungdom. I spenninga mellom det lokale og det globale*. Heggen, K. Myklebust, J. O. & Øia, T. (red.). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Kelley, M. J. Pendras, M. & Minnella, H. (2012): "Sketching culture, sketching nature: uncovering anchors of everyday nature for urban youth". I: *Social & Cultural Geography*, 13:8.
- Krange, O. & Øia, T. (2013): *Den nye moderniteten - Ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Kristiansen, A. (2012): *Utdanning og social utjevning - Om tilpasning, seleksjon og reproduksjon*. Tromsø: Unipub.
- Kvaalem, I. L. & Wichstrøm, L. (red.). (2007): *Ung I Norge: psykososiale utfordringer*. Oslo: Cappelen Akademisk.
- Kvello, Ø. (2012): "Sosialiseringsbegreper". I: *Oppvekstmiljø og sosialisering*. Kvello, Ø. (red.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Larsen, A.K. (2010): *En enklere metode - Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Leira, A. (2010): "Familier og velferdsstat – en ny kompleksitet". I: *Det norske samfunn*. Frønes, I. & Kjølrsrød, L. (red.). Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Leyshon, M. (2008): "The betweenness o being a rural youth: inclusive and exclusive lifestyles". I: *Social & Cultural Geography*, 9:1.
- Lånekassen <http://www.lanekassen.no/nb-NO/Stipend-og-lan/vg/Sa-mye-kan-du-fa/grunnstipend/> [Lesedato 04.04.2015].
- Moafi, H. & Aamodt, M. (2009): Flere tar høyere utdanning. Samfunnsspeilet 2009/5-6. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/flere-tar-hoyere-utdanning--31100> [Lesedato 14.03.2015].
- Nijhof, K S. & Engels, R. (2007): *Journal of Adolescence: Parenting styles, coping strategies, and the expression of homesickness*. Nijmegen: Behavioural Science Institute. S. 709-720.
- Nilssen, V. (2012): *Analyse i kvalitative studier - Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Normann, T. M (2009): Mest familie- og nabokontakt på bygda. I: Samfunnsspeilet 2009/5-6. SSB. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler->

[og-publikasjoner/mest-familie-og-nabokontakt-paa-bygda](#) [Lesedato:

10.03.2015]

- NOVA (2014): Ungdata. Nasjonale resultater 2013. NOVA Rapport 10/14. Oslo: NOVA.
- Paulgaard, G. (2001): "Sted og tilhørighet". I: *Ungdom. I spenninga mellom det lokale og det globale*. Heggen, K. Myklebust, J. O. & Øia, T. (red.). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Rye, J. F. (2006): "Heading for the cities? Gender and lifestyle patterns in rural youths' residential preferences". I: *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 60:3.
- Ryen, A. (2012): *Det kvalitative intervjuet – fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlag.
- Sandberg, N. & Markussen, E. (2007): "Reformer i utdanningssystemet – hva har de ført til?". I: *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur*. Strandbu, Å. & Øia, T. (red.). Oslo: Cappelen Akademiske forlag.
- Schiefloe, P.M. (2010): *Mennesker og Samfunn – innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Skogen, K. (2001): "Friluftsliv som seismograf for sosial endring: Jegere og snowboardere i det senmoderne". I: *Ungdom. I spenninga mellom det lokale og det globale*. Heggen, K. Myklebust, J. O. & Øia, T. (red.). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Sosiologisk leksikon (2008) Oslo: Universitetsforlaget.
- Stigen, O. T. (1998): Å bli voksen: to mønstre. En studie av overgangen til voksenlivet, med vekt på utflytting fra foreldrehjemmet, for unge fra Vennesla kommune. Hovedoppgave i sosiologi – cand. Polit. 1992. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.
- Strøm, P. (2014): Derfor sliter Tromsø med frafall i VGS. For NRK 2014.
<http://www.nrk.no/troms/derfor-sliter-troms-med-fracfall-i-vgs-1.12090000>
[Lesedato: 01.02.2015].
- Thagaard, T. (2009): *Systematikk og innlevelse - En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbkforlaget.
- Vevang, M. K. (2012): Slik unngår du hjemlengsel. For NRK 2012.
<http://www.nrk.no/mr/slik-unngar-du-hjemlengsel-1.8309388> [Lesedato: 12.03.2015].

- Villa, M. (2000): Rural life courses in Norway: Living Within the Rural-Urban Complementary. I: The History of the Family – An International Quarterly, 5:4. S. 473-490.
- Øia, T. & Fauske, H. (2006): *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Øia, T. & Strandbu, Å. (2007): "Rammer for nye ungdomsliv". I: *Ung i Norge. Skole fritid og ungdomskultur*. Strandbu, Å. & Øia, T. (red.). Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

Vedlegg 1

Informasjonsskriv til informantene

”Fra avhengighet til selvstendighet – livet som hybelboer på videregående skole i Tromsø”

Mitt navn er Sunniva Solheim Alvestad.

Jeg er masterstudent i sosiologi ved Universitetet i Tromsø, og holder for tiden på med en masteroppgave som handler om ungdommer som har måtte flytte hjemmefra på hybel eller leilighet da de begynte på videregående skole. I den forbindelse ønske jeg og intervjuer elever ved videregående skoler i Tromsø som har bodd ett eller to år hjemmefra, om deres tanker rundt den tilværelse og hvordan de opplever det å bo hjemmefra i ung alder.

Bakgrunn og formål

Formålet med min oppgaven er å se på hvordan ungdommer som bor på hybel eller i leilighet i denne perioden av livet håndterer det. Det er mange ungdommer som må flytte til Tromsø for å gå på videregående skole, så det er interessant å se hvordan dette oppleves for ungdommene. Hvordan daglige rutiner endres eller ikke endres av å bo hjemmefra, og hvordan man opplever den nye hverdagen der man må være mer selvstendig og ta egne valg.

Du har blitt kontaktet av meg personlig, eller noen som kjenner meg. Jeg har brukt en metode som hete snøballmetoden som vil gjøre det lettere for meg å få tak i elever ved videregående skole. Jeg snakker med en som kjenner flere, og kontakter de personene som kan være aktuell for meg å få informasjon fra.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Å delta i studien vil si at jeg intervjuer deg. Jeg blir å ta opp intervjuet på en båndopptaker som kun jeg har tilgang til. Spørsmålene jeg vil stille handler om hvordan det er for en ungdom å flytte hjemmefra for å gå på videregående skole. Jeg kommer til å spørre om

hvordan hverdagen oppleves for den enkelte, og hvordan de synes det er å bo for seg selv og ikke hjemme hos foreldrene.

Dette skrivet er blitt sendt ut til alle som har sagt seg villig til å bli kontaktet av meg i forbindelse med et eventuelt intervju. Det er frivillig og delta på intervjuet, og om du sier ja, kan du når som helst trekke deg fra intervjuet dersom du ønsker det. Du kan i tillegg trekke tilbake informasjonen du har gitt helt fram til prosjektets slutt i mai 2015.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Informasjonen lagres av student Sunniva Solheim Alvestad i et separat dokument i en nettverkstilknyttet PC som tilhører Universitetet i Tromsø. All data lagres anonymisert, og vil bli slettet ved prosjektslutt.

Alle informantens navn, skoler og hjemstedskommuner vil bli anonymisert, og vil ikke bli brukt i oppgaven. Alle informantene vil få nye oppdiktete navn som ikke kan knyttes til informantene.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Når vi møtes til intervju vil jeg trenge en underskrift fra deg om at du frivillig er med i undersøkelsen og har forstått informasjonsskrivet. Dette er for at det skal kunne dokumenteres at du har deltatt og at det har vært frivillig.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Skulle du ha noen spørsmål eller bemerkninger kan du når som helst ta kontakt med meg på tlf. 417 68 598 eller på e-post: sal015@post.uit.no eller sunni_alvestad@hotmail.com

Med vennlig hilsen

Sunniva Solheim Alvestad

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

- Jeg samtykker til å delta i intervju*
- Jeg samtykker at informasjonen som blir dokumentert om meg kan bli brukt i Sunniva Solheim Alvestads masteroppgave*

Vedlegg 2

Intervjuguide

Bakgrunnsinformasjon:

- Alder?
- Skole? Årstrinn?
- Hjemkommune?
- Hybel eller leilighet?
- Kollektiv eller alene?

Tema: Borteboer

- Hvordan var det å flytte på hybel?
- Har du alltid visst at du kom til å flytte hjemmefra for å gå på vgs?
  - Hvorfor?
  - Har det forberedt deg?
  - Eldre søsken som har gjort det samme?
- Hvilke tanker hadde du om det før du skulle flytte?
- Hvordan var det å flytte hjemmefra?
- Har daglige rutiner endret seg?
- Hvordan er mat/kostholdet?
- Hvordan er morgenene/kveldene? (legge seg/stå opp)
- Lekser – når mor og far ikke ”henger” over?
- Følte du at du måtte forandre deg? Skole osv.
- Har sosiallivet ditt endret seg? Hvordan?

Tema: Selvstendighet

- Hvordan er det å bo alene kontra hjemme?
- Hvordan føltes overgangen mellom de plassene?
- Hvordan er det å vaske og rydde selv?
- Tar du mange egne avgjørelser alene?
  - som man ville tatt med mor og far
- Har du merket noe på din egen pengebruk?

- tenker du deg om før du bruker penger på noe?
- Er du, i dine egne øyne, ansvarlig?
- Hva tenker du om det å være selvstendig? Hva betyr det for deg?
- Merker du noe om det forventes mer av deg når du skal bo for deg selv, selv om du fortsatt er ung?
- Forventer DU mer av deg selv, etter å flyttet hjemmefra?
  - Ansvar
  - Prestasjoner
- Synes du selv at du er blitt mer voksen?
- Merker du forskjell på deg og de som er like gammel men bor hjemme?
- Er ditt syn på å bo for seg selv det samme som da du første gang flyttet?

Tema: Hjemmet – der mor og/eller far bor

- Hva følte du at du forlot?
- Er du ofte hjemme i helgene?
- Vil du hjem i helgene? Ditt valg?
- Hvordan er det å forholde seg til hjemmet etter å ha flyttet?
- Er foreldrene ofte på besøk?
- Får du støtte økonomisk av foreldrene? Hvordan hvis ja, hvorfor hvis ikke?
- Har dine foreldres syn på deg endret seg i dine øyne?
- Har ditt syn på dine foreldre endret seg – med tanke på selvstendigheten din
- Ser du noen fordeler med det å bo hjemmefra kontra det å skulle bo alene?
- Kjenner du noen som bor hjemme som skulle ønske de bodde for seg selv?
- Er det regler du må forholde deg til fra foreldrene dine, selv om du bor for deg selv?
- Hører du på råd/erfaring fra dine foreldre ang det å være voksen og ansvarlig?

Avslutning

- Har ditt forhold til dine foreldre endret seg etter at du har bodd hjemmefra?
- Mener du at du har blitt mer selvstendig?
- Har du opplevd noe med å bo alene som har overrasket deg?
- Ville du ønsket hybellivet for dine barn?
- Hvordan vil du definere det å være voksen? Moden?

Vedlegg 3

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Sissel H. Eriksen

Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging UiT Norges arktiske universitet
Postboks 6050 Langnes
0001 OSLO

Vår dato: 19.09.2014

Vår ref: 39798 / 4 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 12.09.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>39798</i>	<i>Fra avhengighet til selvstendighet - livet som hybelboer på videregående skole i Tromsø</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>UiT Norges arktiske universitet, ved institusjonens overste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Sissel H. Eriksen</i>
<i>Student</i>	<i>Sunniva Solheim Alvestad</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uib.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 39798

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Det behandles enkelte opplysninger om tredjeperson. Det skal kun registreres opplysninger som er nødvendig for formålet med prosjektet. Opplysningene skal være av mindre omfang og ikke sensitive, og skal anonymiseres i publikasjon. Så fremt personvernulempen for tredjeperson reduseres på denne måten, kan prosjektleder unntas fra informasjonsplikten overfor tredjeperson, fordi det anses uforholdsmessig vanskelig å informere.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger UiT Norges arktiske universitet sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 30.06.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette lydopptak